



ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΖΩΪΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

***ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ & ΑΛΥΣΙΔΑ ΑΞΙΑΣ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΣΤΟ Ν.
ΣΕΡΡΩΝ***

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Πάυλος Καρανικόλας

Αθήνα 2020

ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΖΩΪΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ & ΑΛΥΣΙΔΑ ΑΞΙΑΣ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΣΤΟ Ν.
ΣΕΡΡΩΝ

ADDED VALUE & VALUE CHAIN OF COW'S MILK IN THE REGIONAL UNIT
OF SERRES

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Πάυλος Καρανικόλας

ΜΕΛΗ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Κωνσταντίνος Τσιμπούκας

Αντώνιος Ρεζίτης

Ευχαριστίες

Εκφράζω θερμές ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή της εν λόγω πτυχιακής εργασίας κ. Νικόλαο Καρανικόλα για την άψογη συνεργασία και καθοδήγηση του στα πλαίσια της εκπόνησης της. Επίσης ευχαριστώ τον κ. Παναγιώτη Γεωργιάδη υπεύθυνο του ινστιτούτου ελληνικού γαλακτος καθώς και τους υπαλλήλους της υπηρεσίας ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ κεντρικής Μακεδονίας για τις πολύτιμες πληροφορίες τους.

*Αφιερωμένη στην
οικογένεια μου*

Περίληψη

Η παραγωγή αγελαδινού γάλακτος αποτελεί μια σημαντική πτυχή της ελληνικής κτηνοτροφίας, χωρίς ωστόσο να είναι σε θέση να καλύψει πλήρως τις ανάγκες της ζήτησης των καταναλωτών στην Ελλάδα. Αυτό συμβαίνει κυρίως εξαιτίας της διάρθρωσης του κλάδου, καθώς ο τελευταίος αποτελείται από πολλές μικρού μεγέθους εκμεταλλεύσεις, οι οποίες δεν είναι δυνατόν να εκμεταλλευτούν τις οικονομίες κλίμακας και να μειώσουν το κόστος παραγωγής. Από την επιτόπια έρευνα που πραγματοποιήθηκε για τις ανάγκες της παρούσας διπλωματικής εργασίας, διαπιστώθηκε ότι η τιμή ανά κιλό του αγελαδινού γάλακτος είναι ιδιαίτερα χαμηλή, γεγονός που σε συνδυασμό με το σχετικά υψηλό κόστος παραγωγής, οδηγεί στο αποτέλεσμα ο κλάδος να αντιμετωπίζει προβλήματα. Θα πρέπει ωστόσο, να σημειωθεί ότι οι μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις βρίσκονται σε καλύτερη κατάσταση, σε σχέση με τις μικρότερες κτηνοτροφικές μονάδες.

Επιστημονική περιοχή: αγροτική οικονομία

Λέξεις κλειδιά: γαλακτοκομικά προϊόντα, γαλακτοκομικός τομέας, αγελαδινό γάλα, κοινή αγροτική πολιτική, αλυσίδα αξίας, ζήτηση, κανάλια διάδοσης, διαπραγματευτική ισχύς, κόστος παραγωγής, Κεντρική Μακεδονία, Σέρρες, Επιτόπια έρευνα, οικογενειακό γεωργικό εισόδημα, προστιθέμενη αξία.

Abstract

The production of cow's milk is an important aspect of Greek livestock farming, but is not able to fully meet the needs of consumer demand in Greece. This is mainly due to the structure of the sector, as the latter consists of many small farms which cannot exploit economies of scale and reduce production costs. In the field survey conducted for the purposes of this thesis, According to the results of the research, the price per kilogram of cow's milk is very low, which in combination with the relatively high production costs, leads to problems for the industry. It should be noted, however, that the larger holdings are in a better position than the smaller holdings.

Scientific field: Agricultural economics

Keywords: dairy products, dairy sector, cow's milk, common agricultural policy, value chain, demand, distribution channels, bargaining power, product cost, Central Macedonia, Serres, field research, farm household income, added value

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	13
1. Ο κλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ελλάδα και την Ευρώπη	14
1.1. Ο κλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ευρώπη	14
1.1.1. Γενικά Στοιχεία	14
1.1.2. Η δομή της γαλακτοκομικής παραγωγής στην Ευρωπαϊκή Ένωση	15
1.1.3. Γενική εξέλιξη του γαλακτοκομικού τομέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης	18
1.2. Ο κλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ελλάδα	19
1.2.1 Η παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ελλάδα	19
1.2.2. Η παραγωγή αγελαδινού γάλακτος στην Ελλάδα	20
2. Πολιτικές για την γεωργία και την κτηνοτροφία και η αλυσίδα αξίας του γάλακτος	25
2.1 Κοινή Αγροτική πολιτική	25
2.2 Πολιτική για την αγροτική ανάπτυξη	27
2.3 Περιβαλλοντική πολιτική	28
2.4. Η γαλακτοκομική αλυσίδα αξίας στην Ελλάδα	33
2.4.1 Ανάλυση του εμπορίου γαλακτοκομικών προϊόντων και προϊόντων τυριού	33
2.4.1.1. Η εξέλιξη των εισαγωγών	33
2.4.1.2. Εξέλιξη των εξαγωγών	37
2.4.1.3. Ανταγωνιστικότητα γαλακτοκομικών προϊόντων	43
2.4.2. Η ζήτηση γαλακτοκομικών προϊόντων	44
2.4.3 Κανάλια διανομής γαλακτοκομικών και τυροκομικών προϊόντων	49
2.4.4. Προώθηση προϊόντων	51
2.4.5. Προμηθευτές και αγοραστές διαπραγμάτευσης ισχύος	52
2.4.5.1. Κατανομή παράδοσης αγελαδινού γάλακτος από το Ν. Σερρών	53
2.4.6. Κόστος παραγωγής Ελλήνων γαλακτοπαραγωγών	56
3. Πρόσφατα στοιχεία για την παραγωγή γάλακτος στην Κεντρική Μακεδονία και την Ελλάδα	58
3.1 Ποσοτικά στοιχεία για την παραγωγή αγελαδινού γάλακτος	58

3.2. Κατανομή παραγωγών ανάλογα με την ποσότητα που παρέδωσαν	63
3.3. Ποσοτικά Στοιχεία για Τιμές και Ποσότητες Αγελαδινού Γάλακτος, για τα έτη 2017 - 2019.....	74
3.3.1. Εξέλιξη του Αριθμού των Παραγωγών και των Ποσοτήτων Αγελαδινού Γάλακτος, των Νομών της Κ. Μακεδονίας.....	80
4. Μεθοδολογία Επιτόπιας Έρευνας	86
4.1. Κατανομή των παραγωγών ανάλογα με την ποσότητα που παρέδωσαν (πανελλαδικά)	86
4.2. Επιλογή δείγματος παραγωγών για την λήψη των συνεντεύξεων.....	89
4.3. Στάθμιση των δειγμάτων από τις 4 ^η , 5 ^η , 6 ^η και 7 ^η ομάδα.....	90
4.4. Διεξαγωγή της έρευνας	91
5. Αποτελέσματα Επιτόπιας Έρευνας	91
5.1. Οικονομικά αποτελέσματα της επιτόπιας έρευνας	91
5.2. Αποτελέσματα Επιτόπιας Έρευνας για τα σχέδια και τους στόχους των παραγωγών	112
6. Συμπεράσματα.....	120
Βιβλιογραφία	122

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1. Η δομή της γαλακτοκομικής παραγωγής στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2015..	15
Πίνακας 2. Βιολογική Κτηνοτροφία στην Ελλάδα την περίοδο 2008- 2015	30
Πίνακας 3. Εισαγωγές γάλακτος (τόνοι)	34
Πίνακας 4. Εισαγωγές γαλακτοκομικών προϊόντων (χιλ. €).....	35
Πίνακας 5. Εξαγωγές γάλακτος (τόνοι;)	38
Πίνακας 6. Εξαγωγές γαλακτοκομικών προϊόντων (τόνοι).....	39
Πίνακας 7. Η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών γαλακτοκομικών προϊόντων με βάση το δείκτη Balassa (2007-2013).....	44
Πίνακας 8. Ο δείκτης τιμών του καταναλωτή και τα γαλακτοκομικά προϊόντα, την περίοδο 2006 – 2016	46
Πίνακας 9. Μέση μηνιαία δαπάνη των νοικοκυριών, την περίοδο 2008-2014	47
Πίνακας 10. Μέση μηνιαία δαπάνη των νοικοκυριών για γαλακτοκομικά προϊόντα, την περίοδο 2008-2014.....	48
Πίνακας 11.....	54
Πίνακας 12. Εκμεταλλεύσεις με βοοειδή κατά τάξεις μεγέθους στην Κεντρική Μακεδονία και την Ελλάδα, το 2015.	58
Πίνακας 13. Εκμεταλλεύσεις με βοοειδή κατά τάξεις μεγέθους στην Κεντρική Μακεδονία και την Ελλάδα, το 2016.	59
Πίνακας 14. Εκμεταλλεύσεις με βοοειδή κατά τάξεις μεγέθους στην Κεντρική Μακεδονία και την Ελλάδα, το 2017.	59
Πίνακας 15. Εκμεταλλεύσεις με βοοειδή κατά τάξεις μεγέθους στην Κεντρική Μακεδονία και την Ελλάδα, το 2018.	60
Πίνακας 16. Βοοειδή κατά τάξεις μεγέθους στην Κεντρική Μακεδονία και την Ελλάδα, το 2015.....	60
Πίνακας 17. Βοοειδή κατά τάξεις μεγέθους στην Κεντρική Μακεδονία και την Ελλάδα, το 2016.....	61
Πίνακας 18. Βοοειδή κατά τάξεις μεγέθους στην Κεντρική Μακεδονία και την Ελλάδα, το 2017.....	62
Πίνακας 19. Βοοειδή κατά τάξεις μεγέθους στην Κεντρική Μακεδονία και την Ελλάδα, το 2018.....	62
Πίνακας 20. Κατανομή παραγωγών ανάλογα με την ποσότητα που παρέδωσαν το 1995	63
Πίνακας 21. Κατανομή παραγωγών ανάλογα με την ποσότητα που παρέδωσαν το 2005	64
Πίνακας 22. Κατανομή παραγωγών ανάλογα με την ποσότητα που παρέδωσαν το 2015 ...	64
Πίνακας 23. Κατανομή παραγωγών ανάλογα με την ποσότητα που παρέδωσαν το 2016	65

Πίνακας 24. Κατανομή παραγωγών ανάλογα με την ποσότητα που παρέδωσαν το 2017	66
Πίνακας 25. Κατανομή παραγωγών ανάλογα με την ποσότητα που παρέδωσαν το 2018	66
Πίνακας 26. Κατανομή παραγωγών ανάλογα με την ποσότητα που παρέδωσαν την περίοδο 2013- 2014.....	67
Πίνακας 27. Περιφέρεια Αττικής.....	67
Πίνακας 28. Περιφέρεια Βόρειου Αιγαίου	68
Πίνακας 29. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	69
Πίνακας 30. Περιφέρεια Ηπείρου	69
Πίνακας 31. Περιφέρεια Θεσσαλίας	70
Πίνακας 32. Περιφέρεια Ιόνιων Νήσων.....	70
Πίνακας 33. Περιφέρεια Κρήτης	71
Πίνακας 34. Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.....	71
Πίνακας 35. Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.....	72
Πίνακας 36. Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.....	72
Πίνακας 37. Περιφέρεια Νότιου Αιγαίου.....	73
Πίνακας 38. Περιφέρεια Πελοποννήσου.....	73
Πίνακας 39. Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	74
Πίνακας 40. Ποσοτικά Στοιχεία για τις Ποσότητες Αγελαδινού Γάλακτος, για τα έτη 2017 και 2018	75
Πίνακας 41. Ποσοτικά Στοιχεία για τις Τιμές Παραγωγού Αγελαδινού Γάλακτος, για τα έτη 2017 και 2018	76
Πίνακας 42. Ποσοτικά Στοιχεία για τις Ποσότητες Αγελαδινού Γάλακτος, για τα έτη 2018 και 2019	77
Πίνακας 43. Ποσοτικά Στοιχεία για τις Τιμές Αγελαδινού Γάλακτος, για τα έτη 2018 και 2019	78
Πίνακας 44. Αριθμός παραγωγών και ποσότητες παράδοσης γάλακτος από τους Ν. της Κ. Μακεδονίας τον Ιανουάριο του 2014 και του 2019	80
Πίνακας 45. Ομαδοποίηση για το σύνολο της παραγωγής αγελαδινού γάλακτος όλης της Ελλάδας (€).....	86
Πίνακας 46. Ομαδοποίηση για το σύνολο της παραγωγής αγελαδινού γάλακτος για τον νομό Σερρών	87
Πίνακας 47 Ομαδοποίηση για το σύνολο της παραγωγής αγελαδινού γάλακτος του νομού Σερρών (€)	87
Πίνακας 48 Διαρθρωτικά Στοιχεία των Εκμεταλλεύσεων (€).....	91
Πίνακας 49. Ανθρώπινη απασχόληση εντός της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	92
Πίνακας 50. Κατανομή των ΜΑΕ στην οικογενειακή και την ξένη απασχόληση	93
Πίνακας 51. Οικογενειακή απασχόληση	94
Πίνακας 52. Μέση απόδοση ανά ζώο και τιμή.....	94

Πίνακας 53: Ακαθάριστη Πρόσοδος ανά εκμετάλλευση	96
Πίνακας 54. Ακαθάριστη Πρόσοδος ανά στρέμμα.....	97
Πίνακας 55. Ακαθάριστη Πρόσοδος ανά αγελάδα	97
Πίνακας 56. Σύνθεση Δαπανών	98
Πίνακας 57. Αποδοτικότητα κεφαλαίου	98
Πίνακας 58. <i>Κόστος παραγωγής ανά κιλό</i>	99
Πίνακας 59. Συνολική Προστιθέμενη Αξία Χωρίς Επιδοτήσεις	100
Πίνακας 60. Συνολική Προστιθέμενη Αξία Με Επιδοτήσεις.....	102
Πίνακας 61. Συνολικό Γεωργικό Εισόδημα Χωρίς Επιδοτήσεις.....	103
Πίνακας 62. Συνολικό Γεωργικό Εισόδημα Με Επιδοτήσεις	104
Πίνακας 63. Συνολική Προστιθέμενη Αξία Χωρίς Επιδοτήσεις	106
Πίνακας 64. Συνολική Προστιθέμενη Αξία Με Επιδοτήσεις.....	108
Πίνακας 65. Συνολικό Γεωργικό Εισόδημα Χωρίς Επιδοτήσεις.....	109
Πίνακας 66. Συνολικό Γεωργικό Εισόδημα Με Επιδοτήσεις	111
Πίνακας 67. Απάντησεις για τα σχέδια κάθε παραγωγού	112
Πίνακας 68. Απάντησεις για τους στόχουςκάθε παραγωγού.....	116
Πίνακας 69. Απάντησεις για τους στόχους κάθε παραγωγού με βάση την ομάδα που ανήκει	118

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Αποδόσεις αγελάδων γαλακτοπαραγωγής στην ΕΕ, Πηγή Augere-Granier	17
Διάγραμμα 2: Επιδότησεις ανά καλλιέργεια, Πηγή: SAC,2000.....	25
Διάγραμμα 3: Βιολογικά εκτρεφόμενα βοειδή ανά έτος 2008-2015. Πηγή: ICAP, 2015	31
Διάγραμμα 4: Ρυθμός Μεταβολής Βιολογικής Κτηνοτροφίας στην Ελλάδα την περίοδο 2008- 2015. Πηγή: ICAP, 2015	31
Διάγραμμα 5: Ποσότητες εισαγωγόμενου γάλακτος ανά έτος 2008-2013, Πηγή: ICAP,2013	34
Διάγραμμα 6. Εξέλιξη του ρυθμού μεταβολής των εισαγωγών γάλακτος στην Ελλάδα, την περίοδο 2009- 2013. Πηγή: ICAP,2013.....	35
Διάγραμμα 7. Εισαγωγές γαλακτοκομικών προϊόντων (χιλ. €) ανά έτος 2008-2013, Πηγή: ICAP,2013	36
Διάγραμμα 8. Ρυθμός μεταβολής στις εισαγωγές γαλακτοκομικών προϊόντων ανά έτος 2008-2013, Πηγή: ICAP,2013	36
Διάγραμμα 9. Εξέλιξη των εισαγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ελλάδα, την περίοδο 2009- 2013. Πηγή: ICAP,2013	37
Διάγραμμα 10. Εξέλιξη των εξαγωγών γάλακτος στην Ελλάδα, την περίοδο 2009- 2013. Πηγή: ICAP,2013.....	38
Διάγραμμα 11. Οι εξαγωγές γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ελλάδα, την περίοδο 2009- 2013. Πηγή: ICAP,2013	39
Διάγραμμα 12. Ο ρυθμός μεταβολής των εξαγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ελλάδα, την περίοδο 2009- 2013. Πηγή: ICAP,2013	40
Διάγραμμα 13. Στοιχεία εξαγωγών –εισαγωγών τυριών και πηγμ. γάλακτος τυριού, Πηγή: ICAP 2014.....	43
Διάγραμμα 14. Η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών γαλακτοκομικών προϊόντων με βάση το δείκτη Balassa (2007-2013)	44
Διάγραμμα 15. Ο δείκτης τιμών του καταναλωτή και τα γαλακτοκομικά προϊόντα, την περίοδο 2006 – 2016, Πηγή: ICAP, 2016.....	46
Διάγραμμα 16. Εξέλιξη της Μέσης μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών για τρόφιμα στο σύνολο των εξόδων των νοικοκυριών, την περίοδο 2008-2014, Πηγή: ICAP, 2015.....	48
Διάγραμμα 17. Εξέλιξη της Μέσης μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών για γαλακτοκομικά προϊόντα στο σύνολο των εξόδων για τρόφιμα, την περίοδο 2008-2014	49
Διάγραμμα18. Συμμετοχή της παραγωγής αγελαδινού γάλακτος του Ν. Σερρών στο σύνολο της Ελληνικής παραγωγής κατά το έτος 2018.....	54
Διάγραμμα 19. Παράδοση αγελαδινού γάλακτος από το Ν. Σερρών σε βιομηχανίες γάλακτος. Πηγή ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ.....	56

Διάγραμμα 20. Ποσοτικά Στοιχεία για τις Ποσότητες Αγελαδινού Γάλακτος, για τα έτη 2017 και 2018, Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019	76
Διάγραμμα 21. Ποσοτικά Στοιχεία για τις Τιμές Αγελαδινού Γάλακτος, για τα έτη 2017 και 2018, Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019	77
Διάγραμμα 22. Ποσοτικά Στοιχεία για τις Ποσότητες Αγελαδινού Γάλακτος, για τα έτη 2018 και 2019, Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019	78
Διάγραμμα 23. Ποσοτικά Στοιχεία για τις Τιμές Αγελαδινού Γάλακτος, για τα έτη 2018 και 2019, Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019	79
Διάγραμμα 24. Ποσότητας Γάλακτος της περιφέρειας κεντρικής Μακεδονίας τον Ιανουάριο των ετών 2014 και 2019, Πηγή: ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ	81
Διάγραμμα 25. Ποσότητας Γάλακτος της περιφέρειας κεντρικής Μακεδονίας τον Ιανουάριο των ετών 2014 και 2019, Πηγή: ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ	81
Διάγραμμα 26. Συμμετοχή των ομάδων στην παραγωγή γάλακτος το έτος 2018, Πηγή: ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ.....	89
Διάγραμμα 27. Κατανομή της ανθρώπινης απασχόλησης στις διάφορες ομάδες, Πηγή: επιτόπια έρευνα.....	93
Διάγραμμα 28. Μέση απόδοση ανά ομάδα, Πηγή: επιτόπια έρευνα	95
Διάγραμμα 29. Μέση τιμή πωλούμενου γάλακτος από κάθε ομάδα, Πηγή: επιτόπια έρευνα.....	95
Διάγραμμα 30. Ακαθάριστη πρόσοδος ανά ομάδα, Πηγή: επιτόπια έρευνα.....	96
Διάγραμμα 31. Κόστος πωλούμενου γάλακτος ανά ομάδα, Πηγή: επιτόπια έρευνα	100
Διάγραμμα 32. Συνολική προστιθέμενη αξία χωρίς επιδοτήσεις ανά νοικοκυριό, Πηγή: επιτόπια έρευνα.....	101
Διάγραμμα 33. Συνολική προστιθέμενη αξία με επιδοτήσεις ανά νοικοκυριό, Πηγή: επιτόπια έρευνα.....	103
Διάγραμμα 34. Συνολικό γεωργικό εισόδημα χωρίς επιδοτήσεις ανά νοικοκυριό, Πηγή: επιτόπια έρευνα.....	104
Διάγραμμα 35. Συνολικό γεωργικό εισόδημα με επιδοτήσεις ανά νοικοκυριό, Πηγή: επιτόπια έρευνα.....	106
Διάγραμμα 36. Συνολική προστιθέμενη αξία χωρίς επιδοτήσεις ανά νοικοκυριό, Πηγή: επιτόπια έρευνα.....	107
Διάγραμμα 37. Συνολική προστιθέμενη αξία με επιδοτήσεις ανά νοικοκυριό, Πηγή: επιτόπια έρευνα.....	109
Διάγραμμα 38. Συνολικό γεωργικό εισόδημα χωρίς επιδοτήσεις ανά νοικοκυριό, Πηγή: επιτόπια έρευνα.....	110
Διάγραμμα 39. Συνολικό γεωργικό εισόδημα με επιδοτήσεις ανά νοικοκυριό, Πηγή: επιτόπια έρευνα.....	112
Διάγραμμα 40. Απάντησεις για τα σχέδια κάθε παραγωγού, Πηγή: επιτόπια έρευνα..	113
Διάγραμμα 41. Απάντησεις για τα σχέδια της κάθε ομάδας, Πηγή: επιτόπια έρευνα	114
Διάγραμμα 42. Απάντησεις για τα σχέδια της κάθε ομάδας, Πηγή: επιτόπια έρευνα	116

Εισαγωγή

Η ελληνική γεωργία και κτηνοτροφία αποτελούν, όπως και σε κάθε χώρα μια σημαντική πτυχή του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, καθώς η συμβολή του πρωτογενούς τομέα, θεωρείται παραδοσιακά ιδιαίτερη στην αίσθηση αυτονομίας των περισσότερων κρατών. Με αυτήν την έννοια, η ενασχόληση με ένα από τα σημαντικότερα προϊόντα της ελληνικής κτηνοτροφικής παραγωγής, του αγελαδινού γάλακτος, προϋποθέτει την εις βάθος ανάλυση για την καλύτερη κατανόηση των συνθηκών της πραγματικότητας.

Έτσι, ο στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η ανάλυση των οικονομικών δεδομένων των γαλακτοπαραγωγών ενός από τους σημαντικότερους νομούς της Κεντρικής Μακεδονίας στην γεωργία και την κτηνοτροφία, του νομού Σερρών. Για τον λόγο αυτό, η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελείται από πέντε κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται στοιχεία γενικά για τον κλάδο των γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ελλάδα και την Ευρώπη, ενώ στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η πολιτική για την γεωργία και την κτηνοτροφία, μέσα από τους πυλώνες της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και παράλληλα, δίνονται στοιχεία για την αλυσίδα αξίας του γάλακτος στην Ελλάδα. Το τρίτο κεφάλαιο παραθέτει κριτικά τα πιο πρόσφατα στοιχεία για την παραγωγή γάλακτος στην κεντρική Μακεδονία, ενώ στο τέταρτο κεφάλαιο παρέχεται πληροφόρηση ειδικά για τον νομό Σερρών και περικλείονται πληροφορίες για το επιλεγθέν δείγμα. Τα αναλυτικά αποτελέσματα της επιτόπιας έρευνας παρουσιάζονται στο πέμπτο κεφάλαιο και η εργασία κλείνει με την εξαγωγή των σημαντικότερων συμπερασμάτων.

1. Ο κλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ελλάδα και την Ευρώπη

1.1. Ο κλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ευρώπη

1.1.1. Γενικά Στοιχεία

Ο γαλακτοκομικός τομέας της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος γεωργικός τομέας από την άποψη της αξίας της παραγωγής, μετά τον τομέα των λαχανικών και των κηπευτικών φυτών και πριν από τα σιτηρά. Το 2016, οι ευρωπαίοι γαλακτοπαραγωγοί παράγααν 168,3 εκατομμύρια τόνους γάλακτος, εκ των οποίων το 97% ήταν αγελαδινό γάλα και 3% γάλα από αιγοπρόβατα και βουβάλια. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε τη μεγαλύτερη παραγωγή γάλακτος σε απόλυτες τιμές και σε σχέση με το μέγεθος του πληθυσμού μεταξύ των μελών του G20 το 2016.

Αξίζει να σημειωθεί ότι και τα 28 κράτη μέλη της Ένωσης παράγουν γάλα σε σημαντικές ποσότητες. Οι κύριοι παραγωγοί αγελαδινού γάλακτος είναι η Γερμανία, η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, οι Κάτω Χώρες, η Πολωνία, η Ιταλία και η Ιρλανδία, οι οποίες μαζί αντιπροσωπεύουν τα τρία τέταρτα της συνολικής παραγωγής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα υπόλοιπα 21 κράτη μέλη παράγουν μόνο το ένα τέταρτο της παραγωγής της. Εξάλλου, υπογραμμίζεται ότι το μεγαλύτερο μέρος του παραγόμενου γάλακτος παραδίδεται στα γαλακτοκομεία για περαιτέρω επεξεργασία, ενώ το υπόλοιπο χρησιμοποιείται με άλλους τρόπους στις διάφορες εκμεταλλεύσεις, είτε προς κατανάλωση, είτε προς μεταποίηση και απευθείας διάθεση στο εμπόριο ή χρησιμοποιείται ως ζωοτροφή (Augere-Granier, 2018).

Το 2017, περίπου 156 εκατομμύρια τόνοι αγελαδινού γάλακτος παραδόθηκαν στα γαλακτοκομεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου, συνολικά υπάρχουν περίπου 12.000 μονάδες επεξεργασίας που απασχολούν 300.000 άτομα. Ο γαλακτοκομικός τομέας είναι κατά κύριο λόγο οργανωμένος σε συνεταιρισμούς, οι οποίοι κατέχουν μερίδιο αγοράς της τάξης του 55%. Αυτοί οι συνεταιρισμοί σε κάποιες περιπτώσεις είναι τόσο μεγάλοι όσο οι

πολυεθνικές εταιρείες που κατέχουν ηγετική θέση παγκοσμίως ή σε άλλες περιπτώσεις, είναι τόσο μικροί όσο οι μικρομεσαίες ή οι πολύ μικρές επιχειρήσεις.

Το γάλα που παραδίδεται στα γαλακτοκομεία μεταποιείται σε νοπά προϊόντα (γάλα προς άμεση κατανάλωση και άλλα νοπά προϊόντα όπως γιαούρτια, κρέμα γάλακτος, γάλα που έχει υποστεί ζύμωση) και παρασκευαζόμενα προϊόντα, όπως το τυρί, το γάλα σε σκόνη, το βούτυρο, ο ορός γάλακτος κ.λπ. Η παραγωγή βουτύρου και κρέμας γάλακτος δημιουργεί αποβουτυρωμένο γάλα ως υποπροϊόν, το οποίο με τη σειρά του πωλείται ως γάλα κατανάλωσης, χρησιμοποιείται για την παρασκευή τυριού και άλλων προϊόντων ή μετατρέπεται σε γάλα σε σκόνη.

1.1.2. Η δομή της γαλακτοκομικής παραγωγής στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Περισσότερο από το ήμισυ των ειδικευμένων γαλακτοκομικών εκμεταλλεύσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μεγάλες ή πολύ μεγάλες εκμεταλλεύσεις. Υπάρχει ευρύ φάσμα γαλακτοκομικών εκμεταλλεύσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ποικιλομορφία στη δομή των γαλακτοπαραγωγικών εκμεταλλεύσεων συνδέεται με τις διαφορές στο φυσικό δυναμικό καθώς και στο κοινωνικοοικονομικό και κανονιστικό πλαίσιο. Οι εξειδικευμένες γαλακτοκομικές εκμεταλλεύσεις συγκεντρώνονται κυρίως στα βορειοδυτικά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι μεγαλύτερες (κατά οικονομικό μέγεθος) βρίσκονται στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Γερμανία, στη Σλοβακία και στη Δανία.

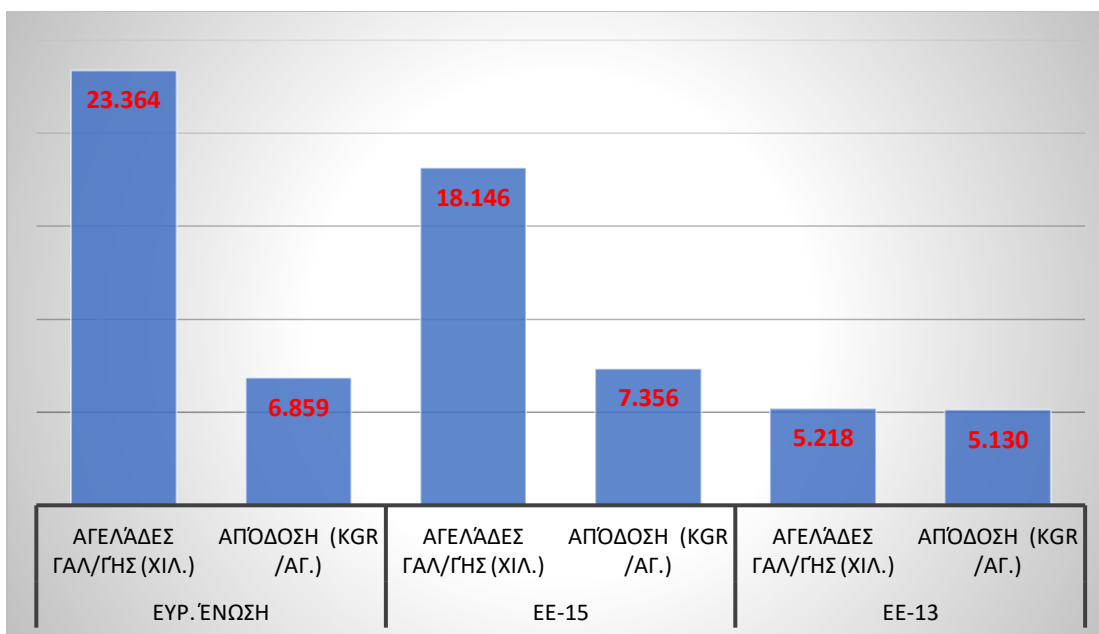
Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το έτος 2015 υπήρχαν 23,4 εκατομμύρια γαλακτοπαραγωγικές αγελάδες, οι οποίες κατανέμονται άνισα σε ολόκληρη την περιοχή, όπως φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 1. Η δομή της γαλακτοκομικής παραγωγής στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2015

	Ευρωπαϊκή Ένωση	ΕΕ-15	ΕΕ-13
--	------------------------	--------------	--------------

<i>Αγελάδες για παραγωγή γάλακτος (αριθμός σε χιλιάδες)</i>	23.364	18.146	5.218
<i>Αγελάδες για παραγωγή γάλακτος (μερίδιο)</i>	100%	78%	22%
<i>Απόδοση γάλακτος (κιλά ανά αγελάδα)</i>	6.859	7.356	5.130
<i>Απόδοση γάλακτος (σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο)</i>	100%	107%	75%
<i>Παραγωγή γάλακτος (σε χιλιάδες τόνους)</i>	160.258	133.491	26.767
<i>Παραγωγή γάλακτος (μερίδιο)</i>	100%	83%	17%
<i>Παραδόσεις γάλακτος (σε χιλιάδες τόνους)</i>	152.189	130.777	21.412
<i>Παραδόσεις γάλακτος (μερίδιο)</i>	100%	86%	14%
<i>Μερίδιο παραγόμενου γάλακτος που παραδίδεται στα γαλακτοκομεία</i>	95%	98%	80%

Πηγή: Augere-Granier, 2018.



Διάγραμμα 1: Αποδόσεις αγελάδων γαλακτοπαραγωγής στην ΕΕ, Πηγή Augere-Granier

Υπάρχουν δύο άτυπες ομάδες χωρών μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πρώτη, η οποία είναι γνωστή ως η ΕΕ-15 αποτελείται από τα 12 αρχικά κράτη μέλη, μαζί με την προσθήκη της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Σουηδίας και η ΕΕ-13 που περιλαμβάνει τα 13 νεότερα μέλη της που προέρχονται κατά κανόνα από την ανατολική Ευρώπη. Η Γερμανία κατέγραψε το μεγαλύτερο αριθμό αγελάδων γαλακτοπαραγωγής το 2017 με 4,2 εκατομμύρια, που αποτελούν το 18% του συνολικού πληθυσμού των γαλακτοφόρων αγελάδων στην ΕΕ-28.

Η Γαλλία κατέλαβε τη δεύτερη θέση με 3,6 εκατομμύρια ζωικές μονάδες, που αντιστοιχούν στο 15% του συνολικού πληθυσμού των γαλακτοφόρων αγελάδων στην ΕΕ-28. Στο άλλο άκρο της κλίμακας, η Μάλτα παρέμεινε ο μικρότερος παραγωγός γάλακτος με περίπου 6.000 αγελάδες γαλακτοπαραγωγής το 2017. Οι ολλανδικές περιοχές παρουσιάζουν ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα γαλακτοκομικής παραγωγής σε σχέση με το μέγεθός τους. Το 2016, το 85% της συνολικής παραγωγής γάλακτος στην Ευρωπαϊκή Ένωση (168 εκατομμύρια τόνοι) παράχθηκε στην ΕΕ των 15. Η πιο συνηθισμένη φυλή γαλακτοπαραγωγικών βοοειδών στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η Friesian Holstein, αλλά

άλλες φυλές περιλαμβάνουν τη Νορμανδία, το Montbéliarde, το Swiss Brown, το Jersey, το Simmental και το Ayrshire (Augere-Granier, 2018).

Οι αποδόσεις ανά αγελάδα γαλακτοπαραγωγής είναι 43% υψηλότερες στην ΕΕ-15 από ό, τι στην ΕΕ-13. Εξάλλου, έντονες αντιθέσεις υπάρχουν μεταξύ των χωρών και των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε εθνικό επίπεδο, οι υψηλότερες ετήσιες αποδόσεις παρατηρούνται στη Δανία, τη Σουηδία, την Εσθονία, τη Φινλανδία και την Πορτογαλία (μεταξύ 8.278 και 9.361 kg ανά κεφαλή) και τις χαμηλότερες στη Ρουμανία, τη Βουλγαρία και την Κροατία (από 3.343 μέχρι 4.566 kg ανά κεφαλή). Σε περιφερειακό επίπεδο, η απόδοση γάλακτος ανά αγελάδα γαλακτοπαραγωγής το 2016 ήταν υψηλότερη στην περιοχή της Λομβαρδίας (ΙΤ) με 9.870 kg ανά κεφαλή.

1.1.3. Γενική εξέλιξη του γαλακτοκομικού τομέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Από το 1983 έως το 2013, ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων με γαλακτοπαραγωγικές αγελάδες μειώθηκε κατά 81% (-1,2 εκατομμύρια γαλακτοκομικές εκμεταλλεύσεις) στα δέκα (αρχικά) κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μια μείωση που ήταν πιο έντονη από εκείνη που καταγράφηκε για όλους τους τύπους εκμεταλλεύσεων (-55%). Αυτό συνοδεύτηκε από μια σταδιακή μείωση του αριθμού των γαλακτοπαραγωγών (φυσικά πρόσωπα) στην Ευρωπαϊκή Ένωση (κατά μέσο όρο -6% ετησίως).

Ωστόσο, το ποσοστό των εξειδικευμένων γαλακτοκομικών εκμεταλλεύσεων έχει αυξηθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα μέσα μεγέθη των αγελών τείνουν να αυξάνονται, όπως και οι αποδόσεις γάλακτος, λόγω της βελτίωσης της γενετικής και της αποτελεσματικότητας των ζωοτροφών. Εκτός από αυτή την τάση σταθεροποίησης, οι γαλακτοπαραγωγοί συνεργάζονται στενότερα μέσω συνεταιρισμών (EDA, 2018).

Το συνολικό επίπεδο της γαλακτοκομικής παραγωγής παρέμεινε γενικά σταθερό ως αποτέλεσμα του καθεστώτος των ποσοστώσεων που προβλέπεται στα πλαίσια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Η παραγωγή μεγαλύτερων ποσοτήτων προϊόντων

προστιθέμενης αξίας, ειδικά για τις εξαγωγές, δείχνει τον μεγαλύτερο προσανατολισμό του τομέα του γάλακτος στην αγορά σήμερα. Για παράδειγμα, η παραγωγή τυριού αυξήθηκε κατά 26% μεταξύ 2003 και 2013 και οι εξαγωγές τυριού αυξήθηκαν κατά 69% (EDA, 2018).

1.2. Ο κλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ελλάδα

1.2.1 Η παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ελλάδα

Το πλέον σημαντικό χαρακτηριστικό της δομής της αγροτικής οικονομίας στην Ελλάδα είναι η άνιση σχέση μεταξύ ζωικής και φυτικής παραγωγής. Η αξία της ζωικής παραγωγής στη συνολική αξία της γεωργικής παραγωγής κυμαίνεται μεταξύ 26% το 2000 και 30% το 2007 (έτος με τη χαμηλότερη συνολική αξία της γεωργικής παραγωγής κατά την περίοδο 2000-2012) ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 45%. Η κτηνοτροφία αφορά κυρίως την παραγωγή γάλακτος, που αντιστοιχεί στο 41% περίπου της συνολικής αξίας της κτηνοτροφίας και το κρέας αιγοπροβάτων που αντιπροσωπεύει το 25% της συνολικής αξίας του ζωικού κεφαλαίου (Speed, 2015).

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της Ελλάδας σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η κυριαρχία των μικρών μηρυκαστικών (πρόβατα και αίγες) στην κτηνοτροφία και το έλλειμμα γαλακτοκομικών προϊόντων. Συνεπώς, η παραγωγή γάλακτος αιγοπροβάτων ανέρχεται στο 60% της συνολικής παραγωγής γάλακτος και το υπόλοιπο 40% είναι το αγελαδινό γάλα. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Έρευνας για την Κτηνοτροφία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) για το έτος 2015, υπήρξε μείωση των εκμεταλλεύσεων με βοοειδή κατά 7,2% σε σύγκριση με το 2014.

Συγκεκριμένα, η εκτίμηση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων ήταν 16.812 το 2014 και 15.609 το 2015. Παράλληλα, η παραγωγή αγελαδινού γάλακτος έπεσε πολύ κάτω από τις εθνικές ποσοστώσεις παρά τον ισχυρό τεχνικό εκσυγχρονισμό των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων και των γαλακτοκομείων (Gousios et al, 2014). Συγκεκριμένα, κατά την περίοδο 2010-2011 οι παραδόσεις γάλακτος μειώθηκαν κατά 173.091 τόνους από την

εθνική ποσόστωση, ενώ κατά την περίοδο 2011-2012 κατά 203.787 τόνους και κατά την περίοδο 2012-2013 κατά 230.913 τόνους (ICAP, 2014).

1.2.2. Η παραγωγή αγελαδινού γάλακτος στην Ελλάδα

Κύριο χαρακτηριστικό του τομέα γαλακτοπαραγωγών αγελάδων είναι η ταχεία αύξηση του μεγέθους των εκμεταλλεύσεων και η αντίστοιχη μείωση του αριθμού των παραγωγών, με τους κτηνοτρόφους να μειώνονται από 12.400 το 2000, σε 3.680 το 2013 (Pargouna et al, 2015). Οι σύγχρονες επιχειρήσεις εκτροφής βοοειδών για γαλακτοπαραγωγή συγκεντρώνονται κυρίως στη Μακεδονία, τη Θράκη και τη Θεσσαλία, ενώ οι υπόλοιπες μονάδες βοοειδών βρίσκονται στην Ήπειρο, στην Κεντρική Ελλάδα, στην Πελοπόννησο και στα νησιά (Speed, 2015).

Η Ελλάδα είναι ελλιπής σε προϊόντα με βάση το αγελαδινό γάλα με μόνο 608.002 τόνους παραγωγής το 2015 (ELOGAK, 2015), ενώ οι εγχώριες ανάγκες φτάνουν σε 1,3 εκατομμύρια τόνους γάλακτος για κατανάλωση καθώς και για άλλα γαλακτοκομικά προϊόντα και κυρίως γιαούρτι. Παρά τους περιορισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο του καθεστώτος ποσοτώσεων στην παραγωγή αγελαδινού γάλακτος, η Ελλάδα δεν είχε ποτέ υπερβεί τις δικές της ποσοτώσεις. Σε μια μελέτη της Πανελληνίας Συνομοσπονδίας Συνδικάτων Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ) για την αποδοτικότητα των γεωργικών προϊόντων στην Ελλάδα το 2012, εκτιμάται ότι η αυτάρκεια στο αγελαδινό γάλα ήταν μόνο στο 58,8%, ενώ στο αγελαδινό κρέας είναι μόλις 28,7%. Η έλλειψη αυτάρκειας στην παραγωγή αγελαδινού κρέατος και γάλακτος συνδέεται με την έλλειψη αυτάρκειας και το κόστος των ζωοτροφών, καθώς και με τη συνολική πολιτική για την κτηνοτροφία (Speed, 2015).

Η εγχώρια παραγωγή αγελαδινού γάλακτος οδηγείται κυρίως στην κατανάλωση νωπού γάλακτος, ενώ μέρος της παραγωγής χρησιμοποιείται για την παρασκευή γιαουρτιού και τυριών από μεγάλα και μικρά τυροκομεία και αγροκτήματα. Τα μεγάλα τυροκομεία χρησιμοποιούν ως επί το πλείστον συμπυκνωμένο γάλα ή εισαγόμενο γάλα σε σκόνη για την παρασκευή των προϊόντων τους, ενώ παράλληλα εισάγεται μεγάλο μέρος

του γάλακτος UHT (υψηλής παστερίωσης, Ultra-high temperature processing) που καταναλώνεται, το οποίο έχει αυξηθεί σε βάρος του νωπού παστεριωμένου γάλακτος (Gousios et al., 2014).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η εκτροφή αιγοπροβάτων αποτελεί μικρής τάξης γεωργική δραστηριότητα (3,6% της συνολικής αξίας της ζωικής παραγωγής), η οποία ωστόσο καταλαμβάνει σημαντικό μέρος της γεωργικής γης σε ορισμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ελλάδα έχει τον μεγαλύτερο πληθυσμό αιγοειδών, αλλά με σταδιακή μετάβαση από τις αίγες στα πρόβατα (AND International, 2011). Η Ελλάδα έχει μακρά ιστορία στην ποιμενική εκτροφή προβάτων και αιγών, ενώ η εκτατική εκτροφή τους είναι η πιο κοινή μορφή παραδοσιακής γεωργίας, με τα ζώα να εκτρέφονται συχνά σε μικτά κοπάδια για παραγωγή τυριού (έως και 30% του γάλακτος που χρησιμοποιείται για την παραγωγή φέτας), γεγονός που συνέβαλε σημαντικά στο σημερινό παραδοσιακό τοπίο και στη βιοποικιλότητα των αγροτικών περιοχών. Το σύστημα αυτό καλύπτει μεγάλο μέρος της κύριας γεωργικής γης και είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τη διατήρηση της μορφής των ορεινών περιοχών.

Το 2010 η εκτατικού τύπου κτηνοτροφία υπολογίστηκε ότι χρησιμοποιεί 2.465.161 εκτάρια, τα οποία και αποτελούσαν το 47,6% του συνόλου της συνολικά χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης της χώρας, ενώ στην Ευρώπη των 25 το ποσοστό αυτό έφτανε μόλις στο 28.9% (Speed, 2015). Ο τομέας των αιγοπροβάτων διαδραματίζει ζωτικό ρόλο για τη σταθερότητα του αγροτικού πληθυσμού παρέχοντας εισόδημα για χιλιάδες αγρότες. Παρ' όλα αυτά, ο τομέας αντιμετωπίζει σημαντική μείωση της παραγωγής και μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων, καθώς και πλήρη έλλειψη προσέλκυσης νέων κτηνοτρόφων αιγοπροβάτων (Hadjigeorgiou, 2014).

Κατά την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το 1981, υπήρχαν 8.316.000 πρόβατα και 4.623.000 αίγες, οι οποίες εκτρέφονταν σε 217.810 και 323.630 αγροκτήματα αντιστοίχως. Στα επόμενα τριάντα χρόνια, ο τομέας μεταβλήθηκε σημαντικά, καθώς ο πληθυσμός των προβάτων αυξήθηκε ελαφρά, περίπου 10%, αλλά ο αντίστοιχος αριθμός των αιγών μειώθηκαν κατά περίπου 17% (Χατζηγεωργίου, 2014). Ταυτόχρονα, τα αγροκτήματα των αιγοπροβάτων μειώθηκαν κατά 59% για τα πρόβατα

και κατά 73% για τις αίγες, λόγω της έντονης εξέλιξης προς εξειδίκευση και αναδιοργάνωση του τομέα (Hadjigeorgiou, 2011).

Η μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων ήρθε μαζί με την αντίστοιχη αύξηση του μέσου αριθμού αιγοπροβάτων ανά αγρόκτημα, αλλά αυτή η τάση δεν ήταν ομοιόμορφη σε όλες τις περιοχές (Hadjigeorgiou, 2014). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας της ΕΛΣΤΑΤ για το έτος 2015, σημειώθηκε αύξηση των εκμεταλλεύσεων με πρόβατα κατά 2,6% σε σύγκριση με το 2014. Ειδικότερα, η εκτίμηση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων ήταν 86.491 το 2014 και 88.761 το 2015. Από την άλλη πλευρά, υπήρξε μείωση των εκμεταλλεύσεων με αίγες κατά 1,2% σε σύγκριση με το 2014, με 68.766 εκμεταλλεύσεις το 2015.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε ο ΕΛΟΓΑΚ, το 2015, 41.705 προβατοτρόφοι παρέδωσαν 549.266 τόνους πρόβειου γάλακτος και 15.175 αιγοτρόφοι παρέδωσαν 129.948 τόνους αίγειου γάλακτος, ενώ οι αντίστοιχοι για το 2002 ήταν 35.309 παραγωγοί γάλακτος προβάτου με 352.173 τόνους και 16.695 παραγωγοί αίγειου γάλακτος με 161.340 τόνους γάλα.

Ο τομέας των αιγοπροβάτων στην Ελλάδα παρουσιάζει δύο ιδιαιτερότητες σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πρώτον, τα αιγοπρόβατα είναι γαλακτοφόρα ζώα, ενώ το γάλα τους συμβάλλει στο 62% και 55% στη συνολική αξία της παραγωγής προβάτων και αιγών αντιστοίχως. Δεύτερον, όπως ήδη αναφέρθηκε, η εθνική παραγωγή αγελαδινού γάλακτος είναι χαμηλότερη (40%) από το γάλα των μικρών μηρυκαστικών (60%). Τα πρόβατα στην Ελλάδα διατηρούνται κυρίως για παραγωγή γάλακτος και σε αντίθεση με το αγελαδινό γάλα, η πλειοψηφία (70%) μετατρέπεται σε ποιοτικά τυροκομικά προϊόντα (Gousios et al 2014) και δευτερευόντως σε γιαούρτια και άλλα γαλακτοκομικά προϊόντα.

Το 80% περίπου του γάλακτος προβάτων και αιγών προέρχεται από μικρές και οικογενειακές εκμεταλλεύσεις, με μέσο μέγεθος αγέλης μικρότερο από 100 ζώα, τα οποία εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την οικογενειακή εργασία, με σχεδόν 115.000 οικογένειες που ασχολούνται με τη γεωργία και πάνω από 300.000 άτομα που εργάζονται με μερική ή πλήρη απασχόληση τον πρωτογενή γαλακτοκομικό τομέα (Pargouna et al, 2015).

Οι επεξεργαστές γαλακτοκομικών προϊόντων είναι διασκορπισμένοι σε όλη τη χώρα και λειτουργούν κυρίως σε περιφερειακό επίπεδο, ενώ ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό. Ο δευτερογενής τομέας γαλακτοκομικών προϊόντων, δηλαδή η μεταποίηση γάλακτος, περιλαμβάνει 53 μεγάλες γαλακτοκομικές εταιρείες που επεξεργάζονται περισσότερους από 5.000 τόνους γάλακτος ετησίως και 671 μικρομεσαίες γαλακτοκομικές μονάδες που επεξεργάζονται λιγότερους από 5.000 τόνους γάλακτος ετησίως (Pargouna et al, 2015).

Συνολικά, στην Ελλάδα παράγονται 602.519 τόνοι αγελαδινού γάλακτος, 549.266 τόνοι πρόβειου γάλακτος και 129.948 τόνοι αίγιου γάλακτος το 2015 (ELOGAK, 2016), ενώ ο μεγαλύτερος όγκος κατευθύνεται στην παραγωγή γάλακτος για κατανάλωση και για παραγωγή γιαουρτιού και τυριού. Υπάρχουν 3-4 επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε εθνικό ή και διεθνές επίπεδο και οι υπόλοιπες μονάδες λειτουργούν σε περιορισμένη κλίμακα και καλύπτουν κυρίως τις ανάγκες των τοπικών αγορών (Hadji Georgiou, 2014).

Τα μικρά γαλακτοκομεία εμπορεύονται τα προϊόντα τους απευθείας, κυρίως στην τοπική και δευτερευόντως στην περιφερειακή αγορά μέσω λιανικής πώλησης, υπερκαταστημάτων και επιχειρήσεων τροφοδοσίας π.χ. ξενοδοχεία, ταβέρνες, εστιατόρια και ζαχαροπλαστεία ή συνεργάζονται με δίκτυα αντιπροσώπων, μεσαζόντων και χονδρεμπόρων. Είναι ενδιαφέρον ότι η διαπραγμάτευση μέσω προσωπικών επαφών και πιστών πελατών φέρνει υψηλότερα κέρδη από το εμπόριο σε εθνικό επίπεδο μέσω δικτύων χονδρεμπόρων και μεγάλων αλυσίδων λιανικής. Ορισμένες εταιρείες έχουν ακόμη και τα δικά τους καταστήματα λιανικής πώλησης (Goussios et al., 2014). Το γεωγραφικά προσανατολισμένο μάρκετινγκ επιτρέπει στις μικρές επιχειρήσεις να επωφεληθούν από τα ΠΟΠ, τα παραδοσιακά προϊόντα τους, την υψηλή τους ποιότητα και να αντέξουν τον ανταγωνισμό από τις μεγαλύτερες εταιρείες που μπορούν να επωφεληθούν από οικονομίες κλίμακας.

Ο τομέας των γαλακτοκομικών προϊόντων παρέχει εργασία σε συνολικά 11.802 εργαζόμενους και αντιπροσωπεύει 17,3% στην αξία παραγωγής του τομέα των τροφίμων συνολικά, γεγονός που με τη σειρά του συνεισφέρει με σχεδόν 1% στην ελληνικής οικονομίας (ΑΕΠ) από συνολικά 3,3% τη συμμετοχή του συνόλου του αγροτικού τομέα στο ΑΕΠ (Pargouna et al, 2015). Κύριος στόχος του γαλακτοκομικού τομέα είναι η

παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας (ΠΟΠ, ΠΓΕ, βιολογικά κτλ.). Το πρόβλημα με το γάλα προβατοειδών / αιγών είναι η εποχικότητα της παραγωγής που περιορίζει και καθορίζει τη λειτουργία των τυροκομικών μονάδων. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια όλο και πιο έντονα, αγροκτήματα προβάτων αλλάζουν τον κύκλο αναπαραγωγής των ζώων τους για να έχουν γάλα όλο το χρόνο, αυξάνοντας επίσης τις τιμές του γάλακτος (Zervas et al, 2015). Η Ελλάδα έχει 22 διαφορετικά τυριά ΠΟΠ, που είναι ο μεγαλύτερος αριθμός τυριών ΠΟΠ στην ΕΕ, από τα οποία μόνο 3 προέρχονται από αγελαδινό γάλα.

Όσον αφορά το εμπόριο εισαγωγών και εξαγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων, οι συνολικές εισαγωγές (σε ποσότητα) αυξήθηκαν μεταξύ του 2008 και του 2010, αλλά στη συνέχεια μειώθηκαν μέχρι το 2013, με το τυρί να κατατάσσεται κατά πολύ στην πρώτη θέση. Ταυτόχρονα, οι εξαγωγές (σε ποσότητα) διακυμάνθηκαν μεταξύ 2008 και 2013, με το τυρί και το γιαούρτι να είναι τα κορυφαία προϊόντα που παρουσιάζουν ανοδική τάση (Pargouna et al, 2015). Σχετικά με τις εξαγωγές, όπως η φέτα και το «ελληνικό» γιαούρτι, οι μεγάλες βιομηχανικές ομάδες όπως οι ΦΑΓΕ, ΒΙΒΑΡΤΙΑ και ΟΛΥΜΠΙΟΣ (Θεσσαλία) εμπορεύονται τα προϊόντα τους μέσω εισαγωγέων και διανομέων ελληνικών προϊόντων διατροφής στο εξωτερικό. Τα μικρά και μεσαία γαλακτοκομεία κινητοποιούνται για να βρουν ευκαιρίες στο εξωτερικό με βάση τις σχέσεις τους και τα οικογενειακά τους δίκτυα (διεθνείς εκθέσεις τροφίμων, δίκτυα γνώσεων, κοινότητες της Ελληνικής Διασποράς κ.λπ.) (Gousios et al, 2014).

Όσον αφορά το γιαούρτι, καταλαμβάνει μια ολοένα και πιο σημαντική θέση στην ελληνική γαλακτοκομική αλυσίδα, ενώ κατέχει την πρώτη θέση στις εξαγωγές γαλακτοκομικών προϊόντων. Πράγματι, κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, τα μεγάλα γαλακτοκομεία κατάφεραν να τριπλασιάσουν τις εξαγωγές τους γιαουρτιού στις ευρωπαϊκές και τις αμερικανικές γαλακτοκομικές αγορές (Gousios et al, 2014), δεδομένου ότι το 2013 οι εξαγωγές έφθασαν τους 34.320 τόνους από τους 23.468 τόνους το 2010. Το συγκεκριμένο έτος, το γιαούρτι κέρδισε το 73,5% του συνολικού μεριδίου των εξαγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων (Pargouna et al, 2015).

2. Πολιτικές για την γεωργία και την κτηνοτροφία και η αλυσίδα αξίας του γάλακτος

2.1 Κοινή Αγροτική πολιτική

Η πρώτη παρατήρηση που μπορεί να γίνει σχετικά με τον πρώτο πυλώνα της Κοινής Αγροτικής πολιτικής μπορεί να είναι ότι μετά την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΕ (ΕΟΚ το 1981) μέχρι την πιο πρόσφατη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, παρατηρείται μια τεράστια ανισότητα μεταξύ των επιδοτήσεων που κατευθύνονται προς τον κτηνοτροφικό τομέα σε σύγκριση με αυτά της φυτικής παραγωγής. Είναι ενδεικτικό (τόσο για το τμήμα των αιγοπροβάτων όσο και για το τμήμα των βοοειδών) ότι, το 2003, όταν εγκαινιάστηκε το καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης για γεωργικές εκμεταλλεύσεις, οι βοσκότοποι, αν και αποτελούν το 57% της συνολικής γεωργικής έκτασης, εισέπρατταν μόλις το 4% των επιδοτήσεων μέσω της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς (ΚΟΑ)(Common Market Organization, CMO).

. Για παράδειγμα, οι παραγωγοί βαμβακιού, μολονότι αποτελούσαν το 9% των δικαιούχων που κάλυπταν το 4,2% της συνολικής έκτασης για γεωργική εκμετάλλευση, ελάμβαναν το 25% των πληρωμών του πρώτου πυλώνα ή οι παραγωγοί καπνού με 0,6% της συνολικής έκτασης ωφελήθηκαν στο 18% των συνολικών επιδοτήσεων μέσω της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς (ΚΟΑ)(Common Agricultural Market CMO). (SAC, 2000).



Διάγραμμα 2: Επιδοτήσεις ανά καλλιέργεια, Πηγή: SAC,2000

Μια προσπάθεια να μειωθεί αυτή η ανισορροπία έγινε στην Ελλάδα, όταν η υιοθέτηση του περιφερειακού μοντέλου έγινε υποχρεωτική. Η κατανομή των κονδυλίων είναι πιο ισορροπημένη στην παρούσα κατάσταση, αν και οι διαφορές είναι τεράστιες και εμφανείς, δεδομένου ότι ένα εκτάριο βοσκοτόπων λαμβάνει το ήμισυ περίπου της στήριξης ενός εκταρίου αρόσιμης γης. Τα κυριότερα προβλήματα φαίνονταν ότι ήταν μια πιο δίκαιη κατανομή των επιδοτήσεων θα μπορούσε να οδηγήσει σε δραστική μετατόπιση πόρων από καλλιέργειες, ιδιαίτερα εντατικά καλλιεργητικά αγροκτήματα, σε κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις και κατά συνέπεια σε περιοχές που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την καλλιέργεια, σε περιοχές όπου υπερσχύουν τα ζωικά συστήματα παραγωγής.

Υπό το πρίσμα αυτό, η οριοθέτηση των περιφερειών, για τον υπολογισμό της περιφερειακής ανά εκτάριο ενίσχυσης, απέκτησε μεγαλύτερη σημασία. Στη σχετική συζήτηση η στάση της Ένωσης Γεωργικών Συνεταιρισμών που επικράτησε τελικά ήταν η διατήρηση των υφιστάμενων ισορροπιών μεταξύ των περιφερειών και των καλλιεργειών ανά τομέα. Το αποτέλεσμα ήταν να υπάρχουν τρεις περιοχές που οριοθετούνται για τους σκοπούς των ενιαίων γεωργικών πληρωμών: οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις, οι μόνιμες καλλιέργειες και οι βοσκοτόποι, ενώ οι τελευταίοι λαμβάνουν λιγότερες πληρωμές ανά εκτάριο από τις άλλες δύο.

Ωστόσο, το κύριο ζήτημα που τίθεται κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού της ενιαίας ενίσχυσης στην Ελλάδα, ειδικά όταν πρόκειται για την ζωική παραγωγή, είναι το θέμα της επιλεξιμότητας των βοσκοτόπων. Το ζήτημα ήταν ζωτικής σημασίας για τις εκμεταλλεύσεις αιγοπροβάτων, που είναι ευρέως διαδεδομένες και κυρίως στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές. Μια πρώτη ανησυχία αφορούσε την ιδιοκτησία των βοσκοτόπων, την κατοχή και τα διαχειριστικά πρότυπα που υπάρχουν στην Ελλάδα. Ένα μεγάλο μέρος, σχεδόν το ήμισυ, των άνω των 5 εκατομμυρίων εκταρίων βοσκοτόπων είναι δημόσια, που ανήκουν είτε στο κράτος είτε στις τοπικές αρχές.

Ωστόσο, ακόμη και αυτοί που ανήκουν στο κράτος, διαχειρίζονται από τις τοπικές αρχές. Ένας φόβος που εκφράστηκε ήταν ότι όταν η δυνατότητα της βόσκησης πρόκειται να αποτελέσει προϋπόθεση για την υποστήριξη και ότι τα πελατειακά κριτήρια θα

επικρατήσουν σε τοπικό επίπεδο. Δεύτερον, εκφράστηκε ο φόβος ότι, αν ληφθεί υπόψη η έλλειψη κτηματολογίου ή άλλου νομικά δεσμευτικού συστήματος καταχώρησης της χρήσης γης, το ζήτημα της χρήσης της γης θα είναι και πάλι ανοικτό (μη διευθετημένο) στην Ελλάδα. Ένα τρίτο πρόβλημα που προέκυψε αργότερα, κατά τον καθορισμό των λεπτομερών κριτηρίων επιλεξιμότητας ήταν αυτός των δασωμένων βοσκοτόπων (EFNCP, 2015).

Καθιερώθηκε επίσης συνδεδεμένη ενίσχυση που αφορά και την εκτροφή αγελάδων γαλακτοκομικής κατεύθυνσης. Η πιο πρόσφατη απόφαση δημοσιεύτηκε στο Φ.Ε.Κ. 2212 της 29^{ης} Ιουνίου 2017 και αφορά τα έτη 2017, 2018, 2019 και 2020. Η απόφαση αφορά την συνδεδεμένη ενίσχυση στον τομέα του βόειου κρέατος σύμφωνα με το άρθρο 52 του Κανονισμού(ΕΕ) 1307/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και το κεφάλαιο 5 του Κανονισμού (ΕΕ) 639/2014 της Επιτροπής από το έτος 2017 και εφεξής. Την συνδεδεμένη ενίσχυση δικαιούνται και οι ενεργοί γεωργοί που είναι κάτοχοι βοοτροφικών εκμεταλλεύσεων ανεξαρτήτως παραγωγικής κατεύθυνσης. (άρθρο 3, παράγραφος 1 και 2). Οι δικαιούχοι θα πρέπει να εκτρέφουν στην εκμετάλλευσή τους τουλάχιστον 6 θηλυκά βοοειδή οποιασδήποτε φυλής και παραγωγικής κατεύθυνσης, ηλικίας από 18 μηνών έως και 12 ετών κατά τη διάρκεια του ημερολογιακού έτους ενίσχυσης. (άρθρο 3, παράγραφος 3). Τίθεται η προϋπόθεση να έχουν γεννήσει μέσα στο ημερολογιακό έτος του εκάστοτε έτους ενίσχυσης (από 1/1 έως και τις 31/12), και τα νεογέννητα μοσχάρια να έχουν καταγραφεί και σημειωθεί σύμφωνα με τα οριζόμενα της απόφασης.

2.2 Πολιτική για την αγροτική ανάπτυξη

Υπάρχουν τρία χαρακτηριστικά της Πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη που μπορεί να θεωρηθούν ότι επηρεάζουν τον τομέα των αιγοπροβάτων στην Ελλάδα. Το πρώτο είναι οι αντισταθμιστικές ενισχύσεις στους αγρότες στις μειονεκτικές περιοχές, δεδομένου ότι οι περισσότερες εκμεταλλεύσεις (80%) και τα αιγοπρόβατα (85% του συνολικού αριθμού ζώων) βρίσκονται σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές (Υπουργείο

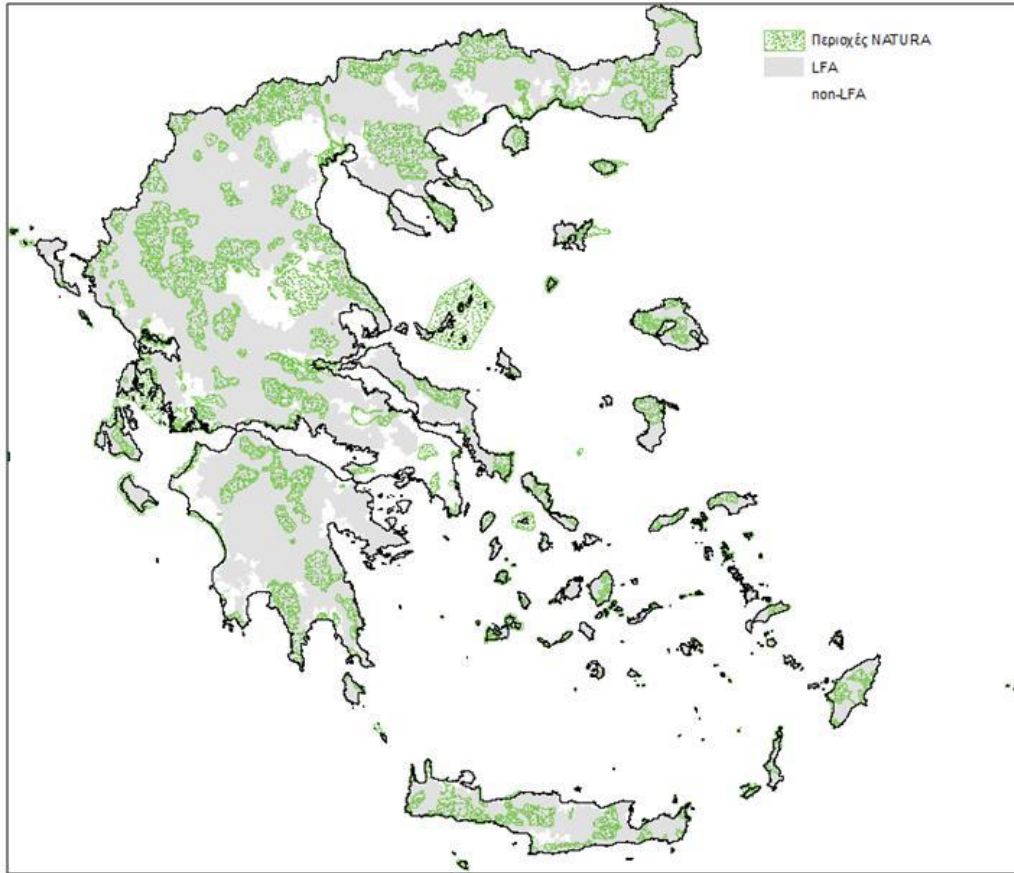
Αγροτικής Ανάπτυξης, 2015). Με αυτή την έννοια, οι εκμεταλλεύσεις αιγοπροβάτων φάνηκαν να επωφεληθήκαν από αυτό το μέτρο του Δεύτερου Πυλώνα της ΚΑΠ.

Το δεύτερο αποτέλεσε το επίκεντρο των μέτρων στήριξης των επενδύσεων της Πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη στις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, ιδίως την προώθηση ειδικών επενδυτικών σχεδίων για μικρές και πολύ μικρές κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, κυρίως για την παροχή υποδομών, όπως μηχανές αρμέγματος και εξοπλισμού διατήρησης του γάλακτος, και τη χρηματοδότηση τέτοιων έργων. Ωστόσο, το επίπεδο αποδοχής από τους κτηνοτρόφους αυτού του συγκεκριμένου σχεδιασμού δεν ήταν ενθαρρυντικό (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης, 2015).

Το τρίτο μέρος των μέτρων στήριξης του δεύτερου πυλώνα που θα μπορούσαν να ενδιαφέρουν τους κτηνοτρόφους αιγοειδών, εκτός από τη βιολογική κτηνοτροφία που αναφέρεται στην συνέχεια, θα μπορούσε να είναι το γεωργοπεριβαλλοντικό πρόγραμμα για την εκτατικοποίηση της κτηνοτροφίας, που ξεκίνησε στο πλαίσιο του μέτρου 214 στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2007-2013. Το σχέδιο είχε δύο επιλογές. Η πρώτη ήταν να επεκταθεί η βοσκή με την ενοικίαση περισσότερων γαιών στην ηπειρωτική Ελλάδα και το δεύτερο να μειώσει το φορτίο βόσκησης, μειώνοντας τα μεγέθη των κοπαδιών σε νησιά όπου τα λιβάδια είναι λιγιστά. Η συμμετοχή σε αυτό το πρόγραμμα, ωστόσο, δεν ήταν ευρεία..

2.3 Περιβαλλοντική πολιτική

Ένα μεγάλο μέρος των προστατευόμενων περιοχών στο πλαίσιο του δικτύου Natura χρησιμοποιείται για βόσκηση και αυτό βέβαια οδηγεί στο γεγονός ότι τα μέτρα διατήρησης της βιοποικιλότητας της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ έχουν σημαντικό αντίκτυπο στους βοσκοτόπους και συνεπώς στους κτηνοτρόφους και ιδιαίτερα στις εκμεταλλεύσεις αιγοπροβάτων και βοοειδών, οι οποίοι εξαρτώνται σχεδόν εξ ολοκλήρου από την ελεύθερη βόσκηση. Είναι ενδεικτικό ότι το 18,9% της περιοχής NATURA 2000 χρησιμοποιείται για εκτετικά συστήματα βόσκησης



Εικόνα 1. Οι περιοχές Natura 2000 στην Ελλάδα

Η περιβαλλοντική διαχείριση εκφράζεται επίσης μέσω της βιολογικής γεωργίας. Η πρώτη νομοθεσία που θεσπίστηκε για τη βιολογική γεωργία στην ΕΕ ήταν ο κανονισμός 2092/1991 για την βιολογική φυτική παραγωγή, παρόλο που η βιολογική γεωργία υπάρχει για περισσότερα από 80 χρόνια. Οι κύριοι στόχοι αυτού του κανονισμού είναι η προστασία του περιβάλλοντος μέσω πρακτικών βιολογικής διαχείρισης και η προστασία της υγείας των καταναλωτών μέσω της παραγωγής βιολογικών προϊόντων.

Η νομοθεσία για τη βιολογική κτηνοτροφία εκδόθηκε μετά από μεγάλη καθυστέρηση, με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1804/1999 του Συμβουλίου για την βιολογική ζωική παραγωγή, η οποία ουσιαστικά αποτελεί συμπλήρωμα για τα ζωικά προϊόντα από τον κανονισμό 2092/91 για τη βιολογική φυτική παραγωγή. Οι κύριοι στόχοι είναι η

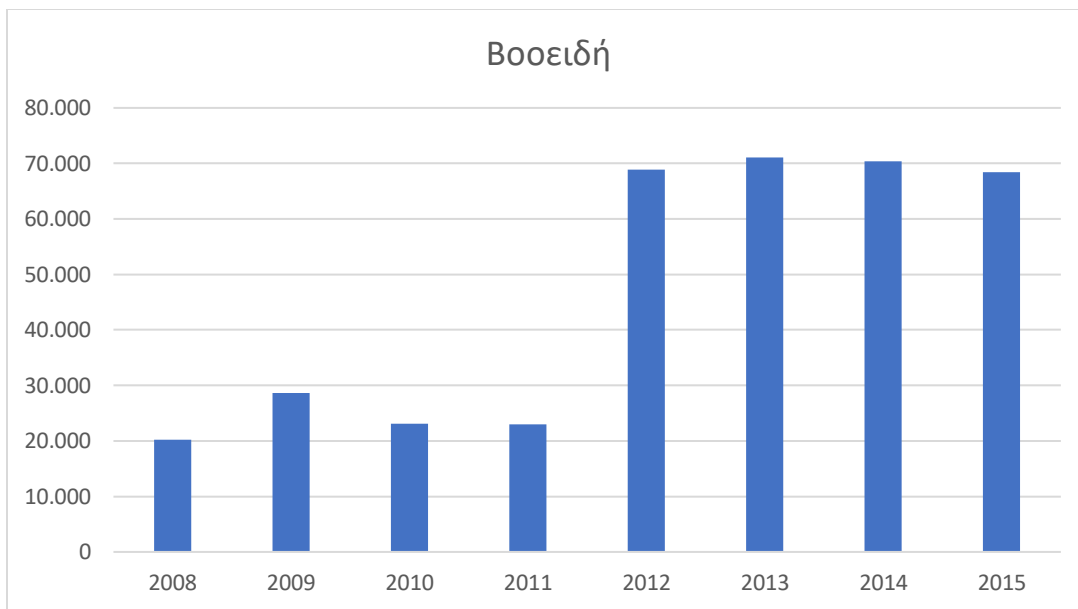
δημιουργία φιλικής προς το περιβάλλον παραγωγής, η διατήρηση των ζώων σε καλή υγεία, η επίτευξη υψηλών προτύπων καλής διαβίωσης των ζώων και η παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας. Τα βιολογικά ζώα συνδέονται άμεσα με τη βιολογική γεωργία, δεδομένου ότι οι διατροφικές ανάγκες των ζώων, πέραν της βόσκησης, καλύπτονται μέσω βιολογικών ζωοτροφών.

Η βιολογική κτηνοτροφία στην Ελλάδα καθυστέρησε σημαντικά, σχεδόν μια δεκαετία αργότερα από άλλες ευρωπαϊκές χώρες, αφού εδώ και αρκετά χρόνια η εθνική νομοθεσία για τη βιολογική κτηνοτροφία δεν είχε θεσπιστεί μέχρι το 2002. Η αύξηση του αριθμού των ζώων που εκτρέφονται βιολογικά είναι σημαντική, δεδομένου ότι ο αριθμός των ζώων πολλαπλασιάστηκε από την εφαρμογή του προγράμματος το 2002. Κατά την περίοδο 2002-2006 ο αριθμός των βιολογικά εκτρεφόμενων προβάτων αυξήθηκε κατά 260%, που αντιστοιχεί στο 2,9% του συνολικού πληθυσμού προβάτων στην Ελλάδα, αντίστοιχα τα βοοειδή βιολογικής εκτροφής αποτελούν το 9% στην ΕΕ (Tzouramani et al, 2008). Αυτό οφείλεται κυρίως στις ευνοϊκές συνθήκες που επικρατούσαν ήδη στην ελληνική κτηνοτροφία, όπως μικρού μεγέθους, εκτεταμένες και οικογενειακές εκμεταλλεύσεις που αποτέλεσαν τη βάση για τη βιολογική γεωργία (Miliadou et al, 2010).

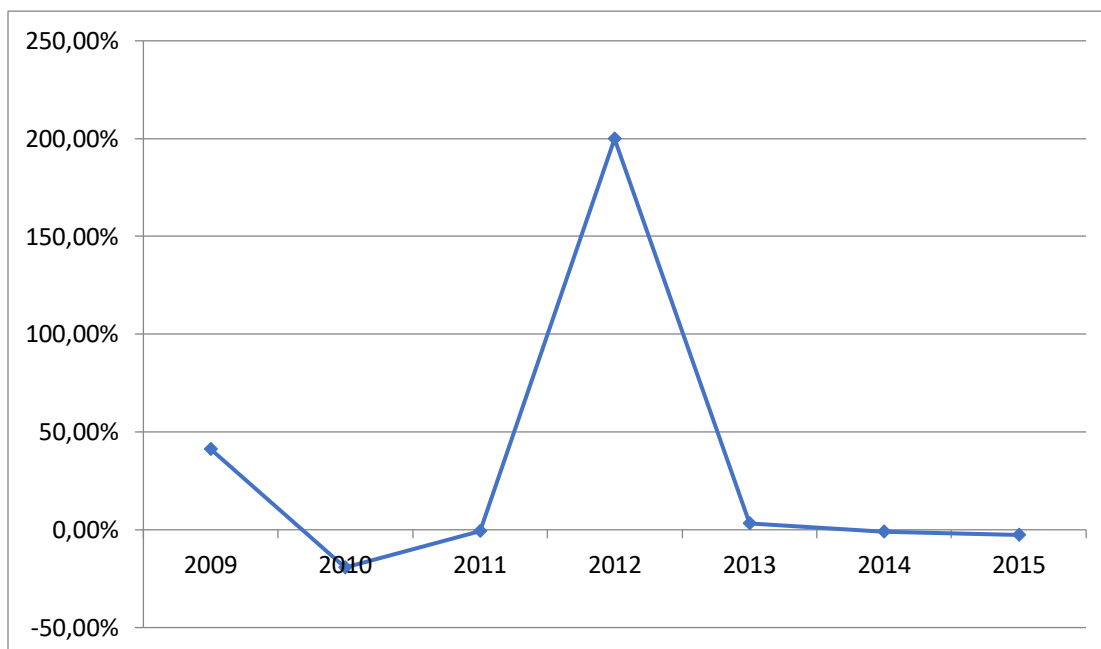
Πίνακας 2. Βιολογική Κτηνοτροφία στην Ελλάδα την περίοδο 2008- 2015

Έτος	Βοοειδή	Ετήσια Ποσοστιαία μεταβολή
2008	20.254	
2009	28.618	41,3%
2010	23.109	-19,3%
2011	22.959	-0,6%
2012	68.846	199,9%
2013	71.034	3,2%
2014	70.346	-1,0%
2015	68.454	-2,7%

Πηγή: ICAP, 2015



Διάγραμμα 3: Βιολογικά εκτρεφόμενα βοοειδή ανά έτος 2008-2015. Πηγή: ICAP, 2015



Διάγραμμα 4: Ρυθμός Μεταβολής Βιολογικής Κτηνοτροφίας στην Ελλάδα την περίοδο 2008-2015. Πηγή: ICAP, 2015

Η Ελλάδα έχει συγκριτικό πλεονέκτημα σε σύγκριση με άλλες χώρες όσον αφορά την κτηνοτροφία, λόγω των ευνοϊκών εδαφοκλιματικών συνθηκών και της εφαρμογής εκτατικής γεωργίας, η οποία μπορεί εύκολα να μετατραπεί σε βιολογική. Ωστόσο, η μετατροπή από συμβατική σε βιολογική παραγωγή μικρών μηρυκαστικών αν και φαίνεται ότι είναι λιγότερο πολύπλοκη στη διαχείριση από ό, τι σε άλλα ζώα, οι γεωργοί φαίνεται να αντιμετωπίζουν ορισμένες δυσκολίες κατά τη διαδικασία αυτή (Nardone et al, 2004).

Σύμφωνα με τη μελέτη των Tzouramani et al. (2011), οι Έλληνες κτηνοτρόφοι αντιμετωπίζουν ανεπαρκή τεχνική υποστήριξη όσον αφορά τις οργανικές μεθόδους, τη διαχείριση ζωοτροφών, τον έλεγχο των ασθενειών, τις στρατηγικές αναπαραγωγής, τις κακώς οργανωμένες αγορές, τον περιορισμένο αριθμό πιστοποιημένων σφαγείων, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και την έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού, το μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, καθώς και την έλλειψη υπηρεσιών γεωργικών εφαρμογών και επιστημονικών δραστηριοτήτων.

Ωστόσο, όπως δείχνουν πολλές μελέτες, το σημαντικότερο πρόβλημα είναι ότι η τιμή για τα βιολογικά προϊόντα είναι πολύ χαμηλή (Tzouramani et al, 2011). Σύμφωνα με τη μελέτη αυτή, η αναμενόμενη καθαρή απόδοση της βιολογικής γεωργίας είναι κατά 15,56% υψηλότερη από ό, τι για τη συμβατική γεωργία. Αυτό οφείλεται κυρίως στις επιδοτήσεις, ελλείπει των οποίων η δραστηριότητα δεν είναι οικονομικά βιώσιμη, και όχι στην τιμή των βιολογικών προϊόντων (Tzouramani et al, 2008).

Η βιολογική κτηνοτροφία φαίνεται να είναι μια πολλά υποσχόμενη λύση, κυρίως για τις ορεινές και ημιορεινές περιοχές όπου οι βοσκότοποι είναι άφθονοι και η εντατική κτηνοτροφία είναι πιο σπάνια. Μια καλά εδραιωμένη αγορά και μια βιολογική πριμοδότηση 20% για το βιολογικό γάλα και το κρέας μπορεί να βελτιώσει τα οικονομικά αποτελέσματα της βιολογικής κτηνοτροφίας, καθιστώντας την έτσι μια βιώσιμη λύση για τους κτηνοτρόφους, ακόμη και χωρίς επιδοτήσεις.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Γεωργίας και Τροφίμων, το 2006 καταγράφηκαν 46 επιχειρήσεις στον τομέα της βιολογικής παραγωγής τυροκομικών και άλλων γαλακτοκομικών προϊόντων. Ο αριθμός των βιολογικών παραγωγικών

επιχειρήσεων παρουσίασε ανοδική τάση μέχρι το 2009, το έτος με τον μέγιστο αριθμό των 106 επιχειρήσεων.

Στη συνέχεια, ο κλάδος ακολούθησε μια καθοδική τάση με έναν ελάχιστο αριθμό 47 βιολογικών παραγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων που καταγράφηκαν το 2013. Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι ο τομέας επηρεάζεται σαφώς από την ύφεση και το φθίνον καταναλωτικό εισόδημα που μείωσε τις δαπάνες για βιολογικά προϊόντα (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης, 2015).

2.4. Η γαλακτοκομική αλυσίδα αξίας στην Ελλάδα

2.4.1 Ανάλυση του εμπορίου γαλακτοκομικών προϊόντων και προϊόντων τυριού

2.4.1.1. Η εξέλιξη των εισαγωγών

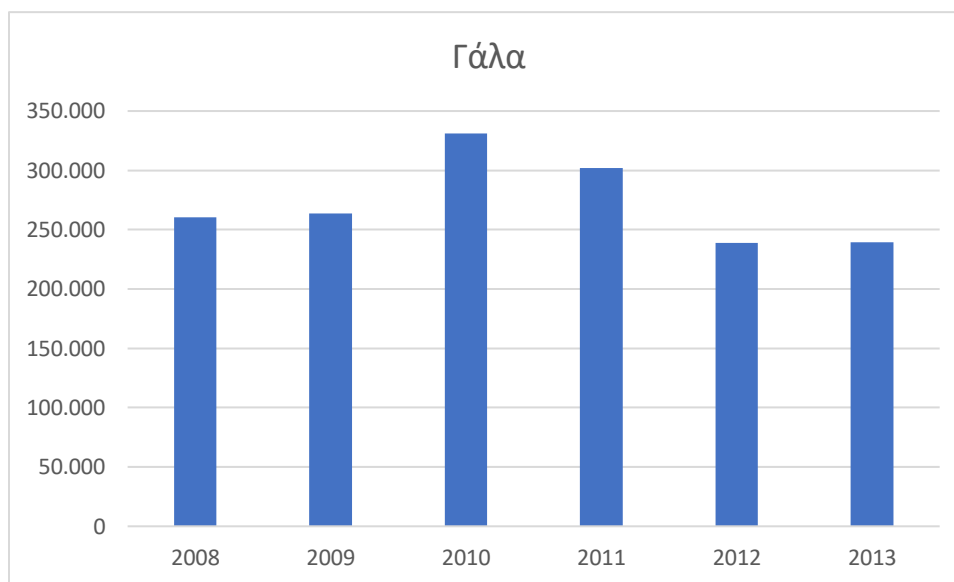
Οι συνολικές εισαγωγές γαλακτοκομικών προϊόντων παρουσίασαν ανοδική τάση την περίοδο 2008-2010. Μετά από μια πτώση την περίοδο 2011-2012, σημειώθηκε μικρή αύξηση κατά 1,6% το 2013. Η αξία των εισαγωγών ανήλθε σε 357,8 εκατομμύρια ευρώ το 2013, σε σύγκριση με 329,6 εκατομμύρια ευρώ το 2012 (αύξηση 8,5%). Όσον αφορά τις χώρες από τις οποίες εισήχθησαν τα προϊόντα, η Γερμανία είχε 47,8% της συνολικής εισαγόμενης ποσότητας, ακολουθούμενη από τις Κάτω Χώρες (12,3%) και την Ουγγαρία (9,1%) (ICAP, 2014).

Η αξία των συνολικών εισαγωγών ανήλθε σε 406,5 εκατ. Ευρώ το 2011 και 391,4 εκατ. Ευρώ το 2012, μειωμένη κατά 3,7%. (ICAP, 2013).

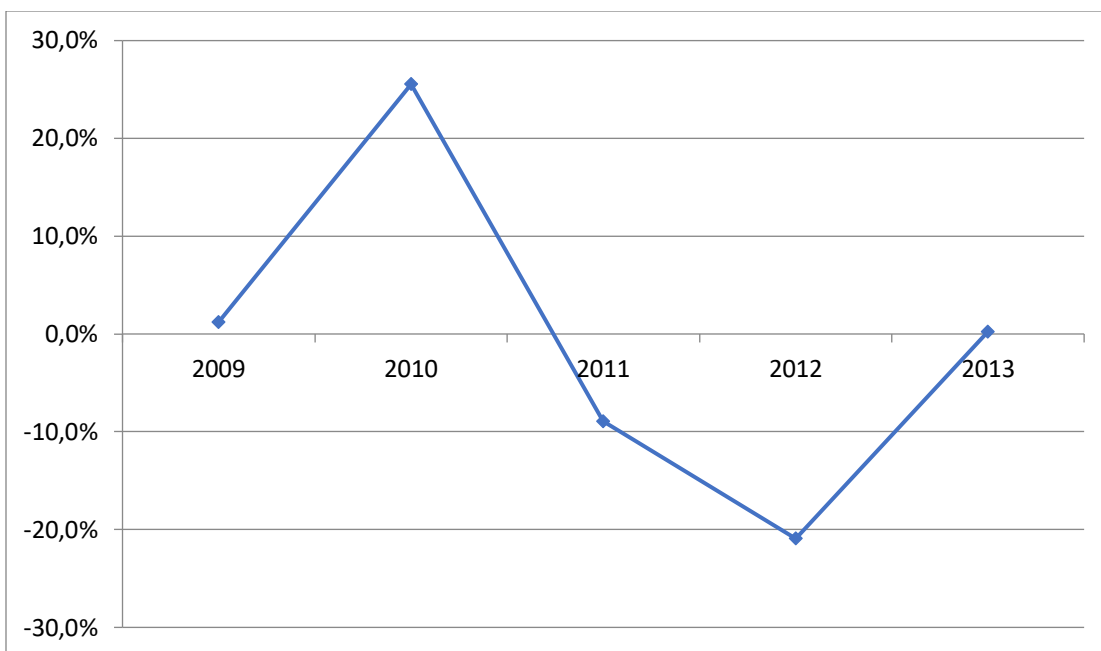
Πίνακας 3. Εισαγωγές γάλακτος (τόνοι)

Έτος	Γάλα	Ετήσια Ποσοστιαία μεταβολή
2008	260.638	
2009	263.902	1,3%
2010	331.290	25,5%
2011	301.829	-8,9%
2012	238.674	-20,9%
2013	239.242	0,2%

Πηγή: ICAP,2013



Διάγραμμα 5: Ποσότητες εισαγόμενου γάλακτος ανά έτος 2008-2013, Πηγή: ICAP,2013



Διάγραμμα 6. Εξέλιξη του ρυθμού μεταβολής των εισαγωγών γάλακτος στην Ελλάδα, την περίοδο 2009- 2013. Πηγή: ICAP,2013

Πίνακας 4. Εισαγωγές γαλακτοκομικών προϊόντων (χιλ. €)

Έτος	Γαλακτοκομικά προϊόντα	Ετήσια Ποσοστιαία μεταβολή
2008	314.755	
2009	332.063	5,5%
2010	398.890	20,1%
2011	374.793	-6,0%
2012	298.222	-20,4%
2013	303.130	1,6%

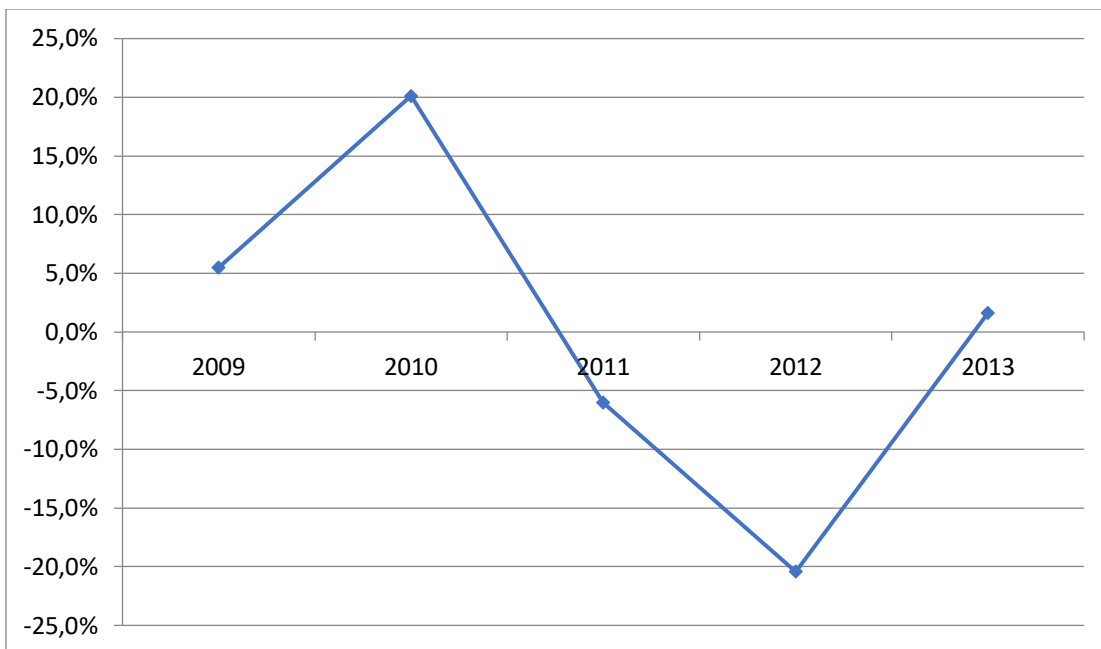
Πηγή: ICAP,2013



Διάγραμμα 7. Εισαγωγές γαλακτοκομικών προϊόντων (χιλ. €) ανά έτος 2008-2013, Πηγή: ICAP,2013



Διάγραμμα 8. Ρυθμός μεταβολής στις εισαγωγές γαλακτοκομικών προϊόντων ανά έτος 2008-2013, Πηγή: ICAP,2013



Διάγραμμα 9. Εξέλιξη των εισαγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ελλάδα, την περίοδο 2009- 2013. Πηγή: ICAP,2013

2.4.1.2. Εξέλιξη των εξαγωγών

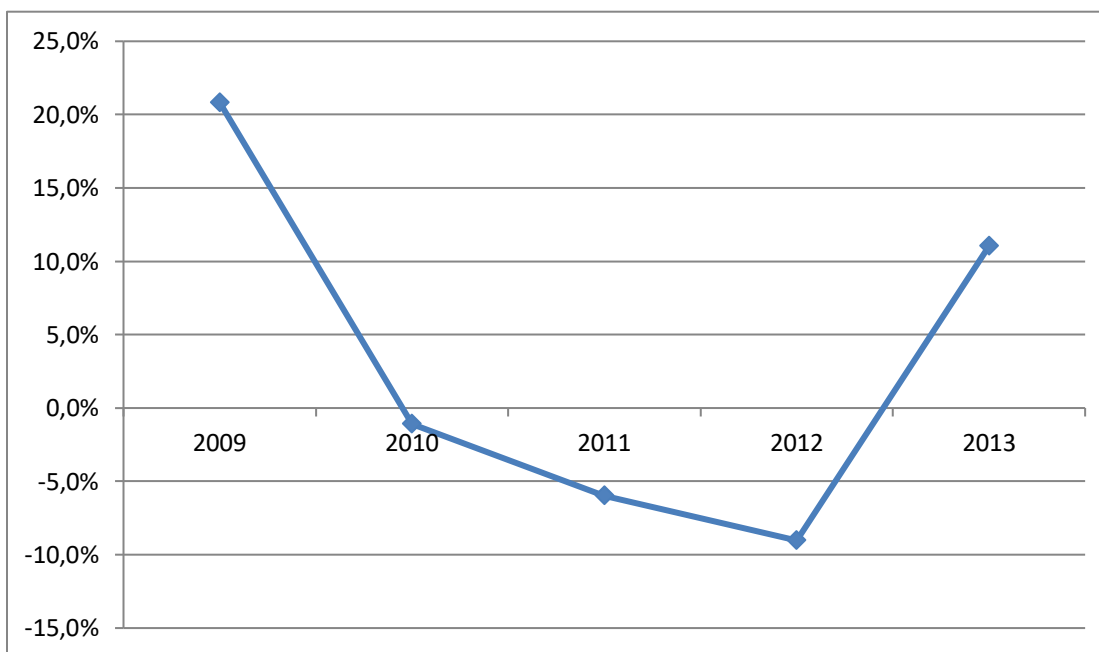
Κατά την περίοδο 2008-2012 οι εξαγωγές γαλακτοκομικών προϊόντων εμφάνισαν μεταβλητές τάσεις. Το 2013 οι εξαγόμενες ποσότητες ανήλθαν σε 46.672 τόνους, αυξημένες κατά 21,4% σε σχέση με το 2012. Παράλληλα, η αξία των εξαγωγών ανήλθε σε 103,4 εκατ. Ευρώ έναντι 79,1 εκατ. Ευρώ το 2012, αύξηση κατά 30,6% (ICAP, 2014).

Τα ελληνικά γαλακτοκομικά προϊόντα εξήχθησαν κυρίως στο Ηνωμένο Βασίλειο, το οποίο απορρόφησε το 18,3% των εξαγωγών, ακολουθούμενο από την Ιταλία (17,7%), τη Βουλγαρία (11,6%) και την Κύπρο (8,2%) (ICAP, 2014). Το κύριο προϊόν που εξαγεται είναι το γιαούρτι, το οποίο έλαβε το 73,5% του συνολικού όγκου εξαγωγών το 2013.

Πίνακας 5. Εξαγωγές γάλακτος (τόνοι;)

Έτος	Γάλα	Ετήσια Ποσοστιαία μεταβολή
2008	2.602	
2009	3.144	20,8%
2010	3.110	-1,1%
2011	2.924	-6,0%
2012	2.660	-9,0%
2013	2.954	11,1%

Πηγή: ICAP,2013



Διάγραμμα 10. Εξέλιξη των εξαγωγών γάλακτος στην Ελλάδα, την περίοδο 2009- 2013. Πηγή: ICAP,2013

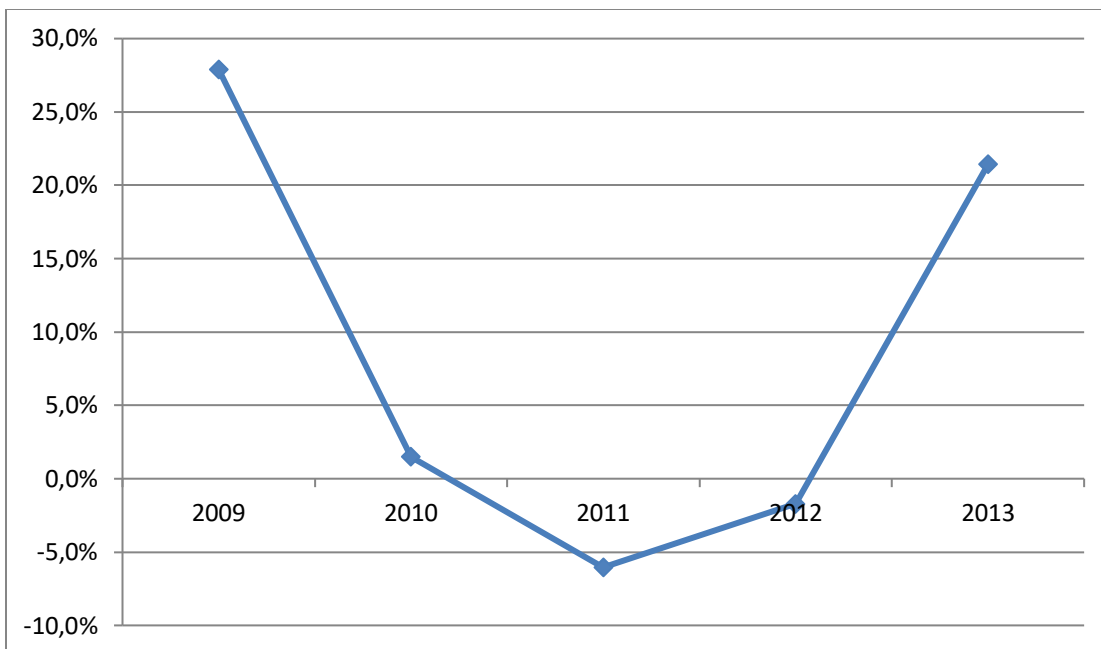
Πίνακας 6. Εξαγωγές γαλακτοκομικών προϊόντων (τόνοι)

Έτος	Γαλακτοκομικά προϊόντα	Ετήσια Ποσοστιαία μεταβολή
2008	32.066	
2009	41.011	27,9%
2010	41.624	1,5%
2011	39.108	-6,0%
2012	38.439	-1,7%
2013	46.672	21,4%

Πηγή: ICAP,2013



Διάγραμμα 11. Οι εξαγωγές γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ελλάδα, την περίοδο 2009- 2013.
Πηγή: ICAP,2013



Διάγραμμα 12. Ο ρυθμός μεταβολής των εξαγωγών γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ελλάδα, την περίοδο 2009- 2013. Πηγή: ICAP,2013

Αντίστοιχα στις εξαγωγές τυριών παρατηρείται μια αύξηση, η οποία στην πενταετία 2008- 2012 προσεγγίζει το 20%. Αξίζει να σημειωθεί ότι η μεγαλύτερη συμμετοχή στις εξαγωγές τυριών είναι αυτή της φέτας, η οποία κατέχει μερίδιο σχεδόν 70% στις συνολικές εξαγωγές τυριών, όπως φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 7. Εξαγωγές τυριών (τόνοι)

Έτος	Τυριά	Φέτα
2008	41.360	28.773
2009	41.654	29.469
2010	43.247	32.963
2011	49.025	34.029
2012	50.759	34.766

Πηγή: ICAP,2013

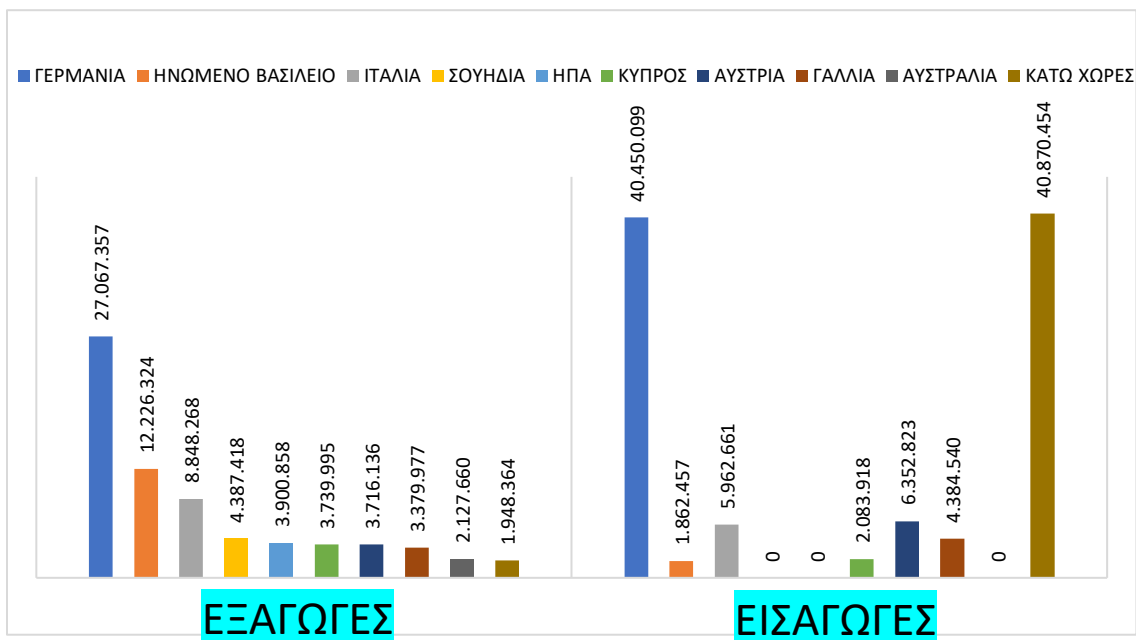
**ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΤΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΠΗΓΜ.ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΤΥΡΙΟΥ (ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ
2018-ΕΛΣΤΑΤ)**

A/A	ΧΩΡΕΣ ΕΞΑΓΩΓΗΣ	ΑΞΙΑ(ΕΥΡΩ)	ΠΟΣΟΤΗΤΕΣ(kg)
1	ΓΑΛΛΙΑ	19760697,00	3.379.977
2	ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ	11.613.560	1.948.364
3	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	142.587.217	27.067.357
4	ΙΤΑΛΙΑ	49.261.816	8.848.268
5	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	63.209.682	12.226.324
6	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	2.208.704	389.258
7	ΔΑΝΙΑ	7.037.199	1.235.933
8	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	384.227	73.730
9	ΙΣΠΑΝΙΑ	3.901.139	598.287
10	ΒΕΛΓΙΟ	8.084.042	1.360.329
11	ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	6.645	1.924
12	ΝΟΡΒΗΓΙΑ	464.829	74.002
13	ΣΟΥΗΔΙΑ	26.114.799	4.387.418
14	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	3.002.922	521.193
15	ΑΥΣΤΡΙΑ	19.134.237	3.716.136
16	ΕΛΒΕΤΙΑ	6.437.791	948.492
17	ΜΑΛΤΑ	326.378	82.544
18	ΤΟΥΡΚΙΑ	112.597	28.001
19	ΕΣΘΟΝΙΑ	75.767	12.304
20	ΛΕΤΟΝΙΑ	29.138	5.336
21	ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	90.076	16.652
22	ΠΟΛΩΝΙΑ	2.944.025	560.741
23	ΔΗΜ.ΤΣΕΧΙΑΣ	955.015	193.458
24	ΣΛΟΒΑΚΙΑ	223.087	56.621
25	ΟΥΓΓΑΡΙΑ	898.789	197.807
26	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	2.962.565	611.801
27	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	3.969.343	1.138.966
28	ΑΛΒΑΝΙΑ	2.922.013	927.762
29	ΓΕΩΡΓΙΑ	62.348	19.866
30	ΑΡΜΕΝΙΑ	2.737	542
31	ΚΑΖΑΚΣΤΑΝ	8.067	1.208
32	ΣΛΟΒΕΝΙΑ	1.035.956	192.961
33	ΚΡΟΑΤΙΑ	411.323	71.622
34	ΒΟΖΝΙΑ-ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ	2.356	900
35	ΚΟΣΟΒΟ	84.850	19.523
36	ΠΡ.ΓΙΟΥΓΚ.ΔΗΜ.ΜΑΚΕΔ.	109.340	21.469
37	ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	22.298	3.318
38	ΣΕΡΒΙΑ	247.343	39.775
39	ΜΑΡΟΚΟ	34.267	5.470
40	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	151.238	22.667
41	ΛΙΒΕΡΙΑ	12.386	3.032
42	ΝΙΓΗΡΙΑ	3.906	903

43	ΑΙΘΙΟΠΙΑ	14.636	2.060
44	ΟΥΓΚΑΝΤΑ	59.059	10.687
45	ΣΕΥΧΕΛΛΕΣ & ΕΞΑΡΤ	31.785	5.430
46	ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ	2.560	696
47	ΔΗΜ.ΝΟΤΙΟΥ ΑΦΡΙΚΗΣ	129.880	17.628
48	ΗΠΑ	25.630.833	3.900.858
49	ΚΑΝΑΔΑΣ	5.952.598	950.588
50	ΠΑΝΑΜΑΣ	188.393	28.480
51	ΜΠΑΧΑΜΕΣ	3.710	300
52	ΚΑΥΜΑΝ ΝΗΣΟΙ	605	90
53	ΧΙΛΗ	38.725	4.758
54	ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ	8.421	968
55	ΚΥΠΡΟΣ	17.375.481	3.739.995
56	ΛΙΒΑΝΟΣ	940.842	149.841
57	ΙΣΡΑΗΛ	427.473	64.296
58	ΙΟΡΔΑΝΙΑ	70.770	9.966
59	ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ	141.641	20.732
60	ΚΟΥΒΕΙΤ	62.888	7.044
61	ΜΠΑΧΡΕΙΝ	41.085	6.815
62	ΚΑΤΑΡ	8.413	1.115
63	ΕΝΩΜΕΝΑ ΑΡΑΒΙΚΑ ΕΜΙΡ	637.204	96.921
64	ΙΝΔΙΑ	161.677	23.053
65	ΜΑΛΔΙΒΕΣ	17.717	3.066
66	ΤΑΥΛΑΝΔΗ	74.052	10.308
67	ΒΙΕΤΝΑΜ	6.715	1.130
68	ΜΑΛΑΙΣΙΑ	51.166	6.424
69	ΣΙΝΓΚΑΠΟΥΡΗ	835.367	149.295
70	ΜΟΓΓΟΛΙΑ	694	81
71	ΚΙΝΑ	281.566	37.470
72	ΝΟΤΙΑ ΚΟΡΕΑ	159.892	22.756
73	ΙΑΠΩΝΙΑ	342.761	43.494
74	ΤΑΙΒΑΝ	4.283	700
75	ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ	149.244	28.389
76	ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	14.645.942	2.127.660
77	ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ	42.408	6.775
78	ΝΗΣΟΙ ΜΑΡΣΑΛ	9.371	3.814
	ΣΥΝΟΛΟ	449456571,00	82495924,00

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ "ΔΗΜΗΤΡΑ"

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ - ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ ΤΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΠΗΓΜ.ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΤΥΡΙΟΥ



Διάγραμμα 13. Στοιχεία εξαγωγών –εισαγωγών τυριών και πηγμ. γάλακτος τυριού, Πηγή: ICAP 2014

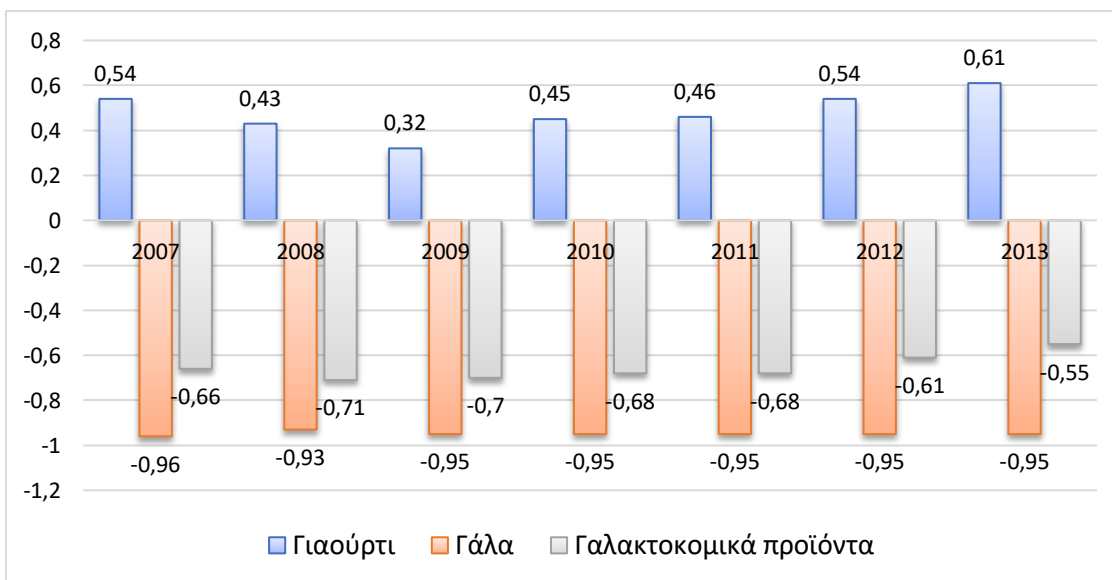
2.4.1.3. Ανταγωνιστικότητα γαλακτοκομικών προϊόντων

Παρόλο που τα τελευταία χρόνια οι εξαγωγές αυξήθηκαν σημαντικά, δεν σημαίνει με κανένα τρόπο ότι ο γαλακτοκομικός τομέας έχει καταστεί ανταγωνιστικός, δεδομένου ότι οι διάφορες κατηγορίες που αποτελούν τον τομέα παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους σε σχέση με τον βαθμό ανταγωνιστικότητας. Όπως παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα, εκτός από το γιαούρτι που λαμβάνει θετικές τιμές του δείκτη Balassa, το γάλα και το σύνολο των γαλακτοκομικών προϊόντων λαμβάνουν αρνητικές τιμές, καθώς οι εισαγωγές διαχρονικά υπερβαίνουν τις εξαγωγές (ICAP, 2014).

Πίνακας 7. Η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών γαλακτοκομικών προϊόντων με βάση το δείκτη Balassa (2007-2013)

Έτος	Γιαούρτι	Γάλα	Γαλακτοκομικά προϊόντα
2007	0,54	-0,96	-0,66
2008	0,43	-0,93	-0,71
2009	0,32	-0,95	-0,70
2010	0,45	-0,95	-0,68
2011	0,46	-0,95	-0,68
2012	0,54	-0,95	-0,61
2013	0,61	-0,95	-0,55

Πηγή: ICAP, 2015



Διάγραμμα 14. Η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών γαλακτοκομικών προϊόντων με βάση το δείκτη Balassa (2007-2013)

2.4.2. Η ζήτηση γαλακτοκομικών προϊόντων

Τα γαλακτοκομικά προϊόντα συνολικά, αποτελούν βασικό τρόφιμο για τους Έλληνες καταναλωτές αφού καταναλώνονται σε καθημερινή βάση και παρουσιάζουν

υψηλή ζήτηση και σχετικά χαμηλή ελαστικότητα όσον αφορά την τιμή πώλησης και το διαθέσιμο εισόδημα. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, οι επιλογές των καταναλωτών επηρεάζονται σημαντικά από την τιμή των διαφόρων επώνυμων προϊόντων που διατίθενται στην αγορά. Επιπλέον, ένα βασικό χαρακτηριστικό της ζήτησης είναι ότι οι επιλογές των καταναλωτών βασίζονται κυρίως στον τύπο, την κατηγορία ή τη γεωγραφική περιοχή προέλευσης και λιγότερο σε ένα συγκεκριμένο εμπορικό σήμα της εταιρείας, ωστόσο, η ζήτηση για γαλακτοκομικά προϊόντα επηρεάζεται από τη διαθεσιμότητα ανταγωνιστικών και υποκατάστατων προϊόντων που προσφέρονται σε χαμηλότερη τιμή (ICAP, 2014).

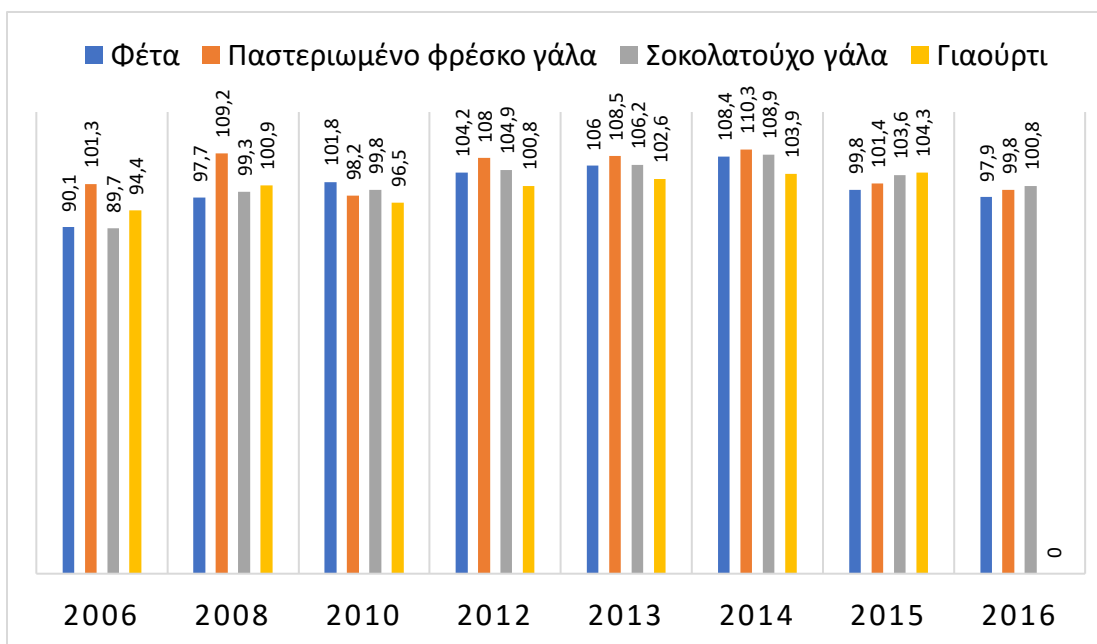
Σημαντική τάση στην αγορά τροφίμων είναι η αυξανόμενη διείσδυση προϊόντων ιδιωτικής ετικέτας, τα οποία αναμένεται να αυξηθούν περαιτέρω στο εγγύς μέλλον. Η κύρια προσέλευση προϊόντων ιδιωτικής ετικέτας είναι η τιμή, η οποία είναι χαμηλότερη από ό, τι στα εμπορικά σήματα. Αυτή η αλλαγή της συμπεριφοράς του καταναλωτή αποδίδεται κυρίως στη μειωμένη αγοραστική του δύναμη λόγω της οικονομικής κρίσης (Pargouna et al., 2015).

Ο δείκτης τιμών καταναλωτή, ο οποίος παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα, αυξήθηκε σε όλες σχεδόν τις κατηγορίες προϊόντων κατά την περίοδο 2010-2014. Η φέτα και το γιαούρτι κατέγραψαν τη μεγαλύτερη άνοδο το 2014 σε σύγκριση με το 2013, δηλαδή 2,2% και 2,1% αντίστοιχα. Άλλοι παράγοντες επηρεάζουν τη συμπεριφορά των καταναλωτών απέναντι στα προϊόντα αυτά, όπως η γεύση, η ποιότητα, η διάρκεια χρήσης, η θρεπτική αξία, το πακέτο κ.λπ. και μερικές φορές ακόμη και η ευκολία πρόσβασης στο σημείο πώλησης (ICAP, 2014).

Πίνακας 8. Ο δείκτης τιμών του καταναλωτή και τα γαλακτοκομικά προϊόντα, την περίοδο 2006 – 2016

Έτος	Φέτα	Παστεριωμένο φρέσκο γάλα	Σοκολατούχο γάλα	Γιαούρτι
2006	90,1	101,3	89,7	94,4
2008	97,7	109,2	99,3	100,9
2010	101,8	98,2	99,8	96,5
2012	104,2	108	104,9	100,8
2013	106,0	108,5	106,2	102,6
2014	108,4	110,3	108,9	103,9
2015	99,8	101,4	103,6	104,3
2016	97,9	99,8	100,8	103,8

Πηγή: ICAP, 2016



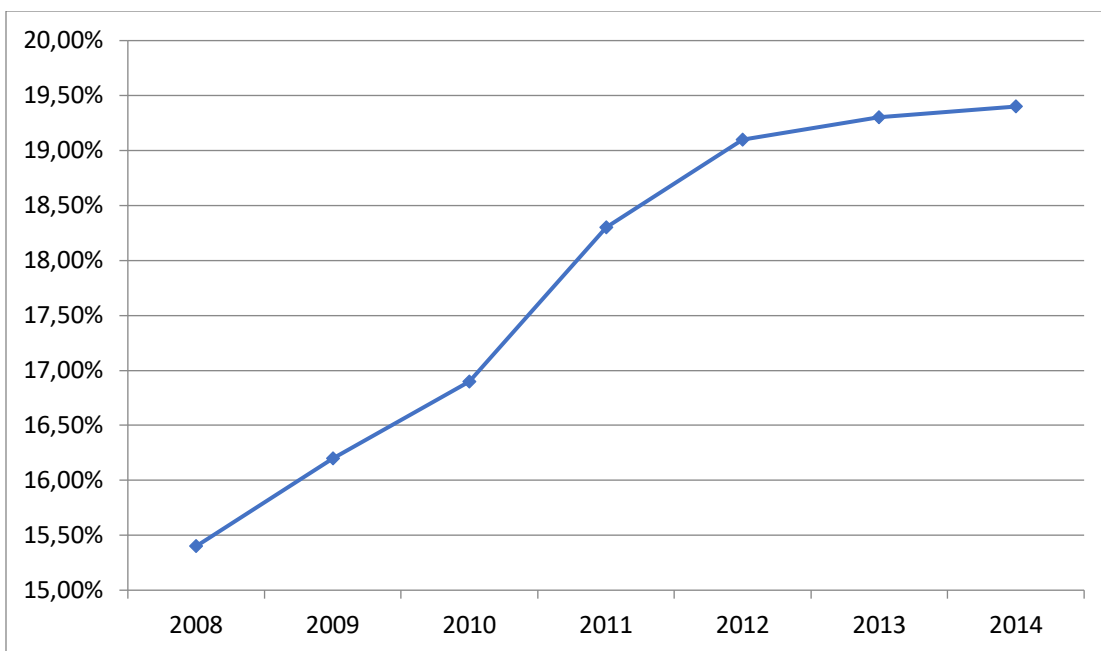
Διάγραμμα 15. Ο δείκτης τιμών του καταναλωτή και τα γαλακτοκομικά προϊόντα, την περίοδο 2006 – 2016, Πηγή: ICAP, 2016

Λόγω της οικονομικής κρίσης, οι συνολικές δαπάνες των νοικοκυριών μειώθηκαν σε μηνιαία βάση από το 2008 έως το 2014, πάνω από 30%. Ωστόσο, αυτή η σημαντική πτώση δεν παρατηρείται στις δαπάνες για τα τρόφιμα και οι συνολικές δαπάνες για γαλακτοκομικά προϊόντα μειώθηκαν μόνο κατά 13%. Αξίζει να σημειωθεί ότι το μερίδιο των συνολικών δαπανών για τα γαλακτοκομικά προϊόντα και το τυρί στις δαπάνες για τα τρόφιμα παρέμεινε σχεδόν σταθερό μεταξύ 2008 και 2014, κυμαινόμενο από 17% έως 18%, γεγονός που δικαιολογείται από τη σημαντική θέση των γαλακτοκομικών προϊόντων και των τυριών στις διατροφικές συνήθειες των Ελλήνων (Pargoua et al., 2015). Από την άλλη πλευρά, η εγχώρια κατανάλωση τυριού την ίδια περίοδο μειώθηκε από 3,6 κιλά το 2009 σε 3 κιλά το 2014.

Πίνακας 9. Μέση μηνιαία δαπάνη των νοικοκυριών, την περίοδο 2008-2014

Έτος	Συνολικά έξοδα	Έξοδα για τρόφιμα	Ποσοστό εξόδων για τρόφιμα στο σύνολο των εξόδων των νοικοκυριών
<i>2008</i>	2.117	326,7	15,4%
<i>2009</i>	2.065	335,4	16,2%
<i>2010</i>	1.956	330,8	16,9%
<i>2011</i>	1.824	334,51	18,3%
<i>2012</i>	1.637	311,6	19,1%
<i>2013</i>	1.509	290,6	19,3%
<i>2014</i>	1.460	283,9	19,4%

Πηγή: ICAP, 2015

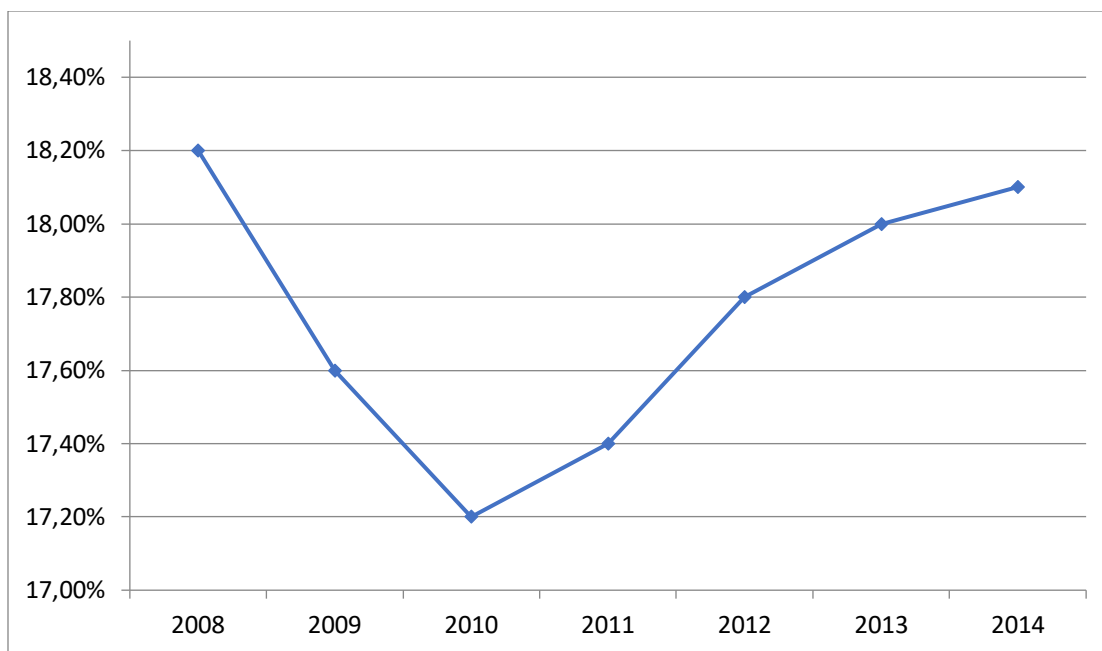


Διάγραμμα 16. Εξέλιξη της Μέσης μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών για τρόφιμα στο σύνολο των εξόδων των νοικοκυριών, την περίοδο 2008-2014, Πηγή: ICAP, 2015

Πίνακας 10. Μέση μηνιαία δαπάνη των νοικοκυριών για γαλακτοκομικά προϊόντα, την περίοδο 2008-2014

Έτος	Συνολικά έξοδα για γαλακτοκομικά προϊόντα	Ποσοστό των εξόδων για γαλακτοκομικά προϊόντα στο σύνολο των εξόδων για τρόφιμα
2008	59,4	18,2%
2009	59,2	17,6%
2010	56,9	17,2%
2011	58,2	17,4%
2012	55,5	17,8%
2013	52,5	18,0%
2014	51,2	18,1%

Πηγή: ICAP, 2015



Διάγραμμα 17. Εξέλιξη της Μέσης μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών για γαλακτοκομικά προϊόντα στο σύνολο των εξόδων για τρόφιμα, την περίοδο 2008-2014

2.4.3 Κανάλια διανομής γαλακτοκομικών και τυροκομικών προϊόντων

Το μέγεθος και ο βαθμός οργάνωσης του κλάδου καθορίζουν τη διανομή των προϊόντων του. Οι μεγάλες εταιρείες παραγωγής και εισαγωγής διανέμουν τα γαλακτοκομικά προϊόντα τους κυρίως μέσω του δικού τους δικτύου διανομής και εν μέρει μέσω αντιπροσώπων και χονδρεμπόρων. Το δικό τους δίκτυο καλύπτει συνήθως όλη την χώρα, ενώ οι τοπικοί αντιπρόσωποι-διανομείς εξυπηρετούν ορισμένους τομείς που είναι γεωγραφικά απομακρυσμένοι από τα κέντρα διανομής και τις αποθήκες τους (ICAP, 2014).

Οι μικρότερες εταιρείες συνεργάζονται με τα δίκτυα αντιπροσώπων, τους μεσάζοντες και τους χονδρεμπόρους, ενώ αρκετοί πωλούν τα προϊόντα τους απευθείας στα καταστήματά τους ή στην τοπική αγορά.

Ειδικότερα, τα γαλακτοκομικά προϊόντα διατίθενται μέσω:

- Μικρών σημείων πωλήσεων: αφορούν μικρά καταστήματα (περίπτερα, γαλακτοκομεία, αρτοποιεία, πρατήρια καυσίμων κ.λπ.), τα οποία αποτελούν σημαντικό ποσοστό των συνολικών πωλήσεων γαλακτοκομικών προϊόντων, καθώς καλύπτουν την «αυθόρμητη» επιθυμία των καταναλωτών για γαλακτοκομικά προϊόντα. Πράγματι, ορισμένες κατηγορίες προϊόντων (όπως το σοκολατούχο γάλα) διοχετεύονται κυρίως μέσω αυτού του καναλιού.
- Διαύλου 'FOOD': στο κανάλι αυτό περιλαμβάνονται οι υπεραγορές (σούπερ μάρκετ). Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, υπήρξε εντυπωσιακή ανάπτυξη των αλυσίδων σούπερ μάρκετ, τόσο όσον αφορά τη γεωγραφική επέκταση του δικτύου καταστημάτων, όσο και τη διεύρυνση του φάσματος των διαθέσιμων προϊόντων και υπηρεσιών.
- Επαγγελματικού διαύλου: στο κανάλι αυτό περιλαμβάνονται οι χώροι εστίασης (εστιατόρια, ξενοδοχεία, αρτοποιεία) και μονάδες τροφοδοσίας. Ο όγκος των πωλήσεων γαλακτοκομικών προϊόντων που διατίθενται στο εμπόριο μέσω αυτού του καναλιού δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί, δεδομένου ότι οι ποσότητες που τίθενται σε εμπορία δεν υπολογίζονται συστηματικά.

Σύμφωνα με την τομεακή μελέτη της ICAP για την παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων το 2013, τα περισσότερα από τα γαλακτοκομικά προϊόντα που διοχετεύτηκαν μέσω των σούπερ μάρκετ και άλλων καταστημάτων λιανικής πώλησης όπως περίπτερα, αρτοποιεία, καταστήματα κλπ. ήταν στο 80-85%, ενώ στις επιχειρήσεις κέτερινγκ κλπ. διοχετεύθηκε το 15-20% των γαλακτοκομικών προϊόντων το 2013.

Η κατάσταση φαίνεται να είναι λίγο διαφορετική όσον αφορά την απορρόφηση τυριού από την αγορά, καθώς μέσω των σούπερ μάρκετ και άλλων καταστημάτων λιανικής πώλησης διοχετεύθηκε το 55-58% των τυροκομικών προϊόντων το 2012 και το υπόλοιπο 42-45% διοχετεύθηκε μέσω εστιατορίων, ξενοδοχειακών επιχειρήσεων και εταιρειών τροφοδοσίας (ICAP, 2013). Σύμφωνα με τη μελέτη αυτή, το μερίδιο των καταστημάτων λιανικής πώλησης αναμένεται να διευρυνθεί περαιτέρω, εις βάρος των άλλων καναλιών καθώς το σημερινό οικονομικό περιβάλλον αναγκάζει όλο και περισσότερους καταναλωτές στο να μειώσουν την κατανάλωση εκτός του σπιτιού τους.

2.4.4. Προώθηση προϊόντων

Ο ανταγωνισμός που υπάρχει μεταξύ των παραγωγικών και των εισαγωγικών εταιρειών γαλακτοκομικών προϊόντων οδηγεί πρωτίστως τις μεγάλες επιχειρήσεις στην εφαρμογή διαφόρων τρόπων προώθησης των προϊόντων τους, απευθυνόμενων τόσο στους τελικούς καταναλωτές όσο και στους λιανοπωλητές. Ένα σημαντικό μέσο που χρησιμοποιούν οι εταιρείες του κλάδου για την τοποθέτηση των προϊόντων τους σε καταστήματα λιανικής πώλησης είναι διάφορες εκπτώσεις (σε όγκο ή αξία πώλησης), οι πιστώσεις και άλλα πρόσθετα οφέλη.

Τα οφέλη για τους μεγαλύτερους εμπόρους λιανικής πώλησης (όπως τα σούπερ μάρκετ) αυξήθηκαν σημαντικά κατά τα προηγούμενα έτη, ώστε να εξασφαλιστεί καλύτερη θέση των προϊόντων τους στα καταστήματα έναντι των ανταγωνιστών τους. Οι χορηγούμενες πιστώσεις και εκπτώσεις ποικίλλουν ανάλογα με τον τρόπο πληρωμής και τη συμφωνία που υπογράφηκε μεταξύ των δύο μερών. Τα οφέλη για τους καταναλωτές αφορούν είτε οικονομικά πακέτα (μεγαλύτερη ποσότητα προϊόντος στην ίδια τιμή) είτε έκπτωση στην τιμή του προϊόντος (ICAP, 2013).

Οι μεγάλες εταιρείες του κλάδου δαπανούν μεγάλα ποσά για τη διαφήμιση των προϊόντων τους ενώ παράλληλα συμμετέχουν σε προσφορές όπως εκπτώσεις, προσφορές οικονομικών συσκευασιών (π.χ. δώρο 2 +1 κλπ.). Αντίθετα, οι μικρότερες εταιρείες του κλάδου που στοχεύουν στις τοπικές αγορές, επισημαίνουν ιδιαίτερα την «τοποθεσία» των προϊόντων τους και της πρώτης ύλης που χρησιμοποιούν.

Σημαντική τάση στον τομέα των τροφίμων είναι η αυξανόμενη διείσδυση ιδιωτικής ή εγχώριας ετικέτας. Γενικά, τα προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας αύξησαν τις πωλήσεις τους τα τελευταία χρόνια και αναμένεται να παρουσιάσουν περαιτέρω ανάπτυξη (ICAP, 2014). Το κύριο πλεονέκτημά τους θεωρείται η χαμηλότερη τιμή τους έναντι των προϊόντων "μάρκας", γεγονός που αποτελεί ελκυστικό χαρακτηριστικό για τους καταναλωτές, ιδιαίτερα κατά την οικονομική κρίση.

Τα περισσότερα από αυτά τα προϊόντα θεωρούνται από τους καταναλωτές, ικανοποιητικής ποιότητας χωρίς κανένα μειονέκτημα έναντι των αντίστοιχων επώνυμων

προϊόντων. Συγκεκριμένα, για τον τομέα των γαλακτοκομικών προϊόντων, τα προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας είναι κυρίως γιαούρτι και γάλα, που παράγεται από εγχώριες βιομηχανίες ή εισάγονται για λογαριασμό ορισμένων σούπερ μάρκετ και φέρουν το εμπορικό σήμα με το όνομα του σούπερ μάρκετ. Στην κατηγορία του φρέσκου γάλακτος, η διείσδυση της ιδιωτικής ετικέτας δεν είναι τόσο εύκολη λόγω της ιδιαιτερότητας του προϊόντος (σύντομη ημερομηνία λήξης) και της προτίμησης των καταναλωτών στα επώνυμα προϊόντα. (ICAP, 2013).

2.4.5. Προμηθευτές και αγοραστές διαπραγματεύσεως ισχύος

Η κύρια πρώτη ύλη των γαλακτοκομικών προϊόντων είναι το γάλα που παρέχεται από τις εκμεταλλεύσεις, καθώς οι περισσότερες από αυτές δεν διαθέτουν κάθετα ολοκληρωμένη παραγωγή. Οι μεγάλες βιομηχανίες συνήθως συνάπτουν εμπορικές συμφωνίες με πολλούς παραγωγούς, ενώ, στο πλαίσιο αυτών των συμφωνιών, προβλέπονται έλεγχος και διασφάλιση της ποιότητας του γάλακτος, καθώς και για τη μεταφορά. Επιπλέον, για να καλυφθούν οι ανάγκες τους στο γάλα, οι μεγάλες γαλακτοκομικές βιομηχανίες εισάγουν γάλα από άλλες χώρες της ΕΕ. Η διαπραγματευτική ισχύς των παραγωγών σχετικά με την τιμή του γάλακτος είναι περιθωριακή, λόγω του κατακερματισμού της παραγωγής σε μεγάλο αριθμό μικρών γαλακτοκομικών εκμεταλλεύσεων και της απουσίας ολοκληρωμένης και σταθερής οργάνωσης του τομέα της κτηνοτροφίας.

Από την άλλη πλευρά της αλυσίδας, το μέγεθος του πελάτη σε συνδυασμό με τον όγκο των παραγγελιών για τα γαλακτοκομικά προϊόντα είναι ένας σημαντικός καθοριστικός παράγοντας της διαπραγματευτικής τους δύναμης. Ως εκ τούτου, τα σούπερ μάρκετ έχουν σημαντική διαπραγματευτική ισχύ ως αγοραστές, οι μεγαλύτεροι από τους οποίους προμηθεύονται τα προϊόντα απευθείας από τις γαλακτοκομικές βιομηχανίες. Η «ισχύς» των σούπερ μάρκετ προέρχεται από τον μεγάλο όγκο των ποσοτήτων που παρέχουν, καθώς και από την ικανότητά τους να συμβάλλουν στην αναγνωρισιμότητα του προϊόντος. Επιπλέον, η διαπραγματευτική τους δύναμη ενισχύεται ακόμη περισσότερο εάν πωλούν προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας. Τα μικρότερα σημεία πώλησης δεν έχουν σημαντική

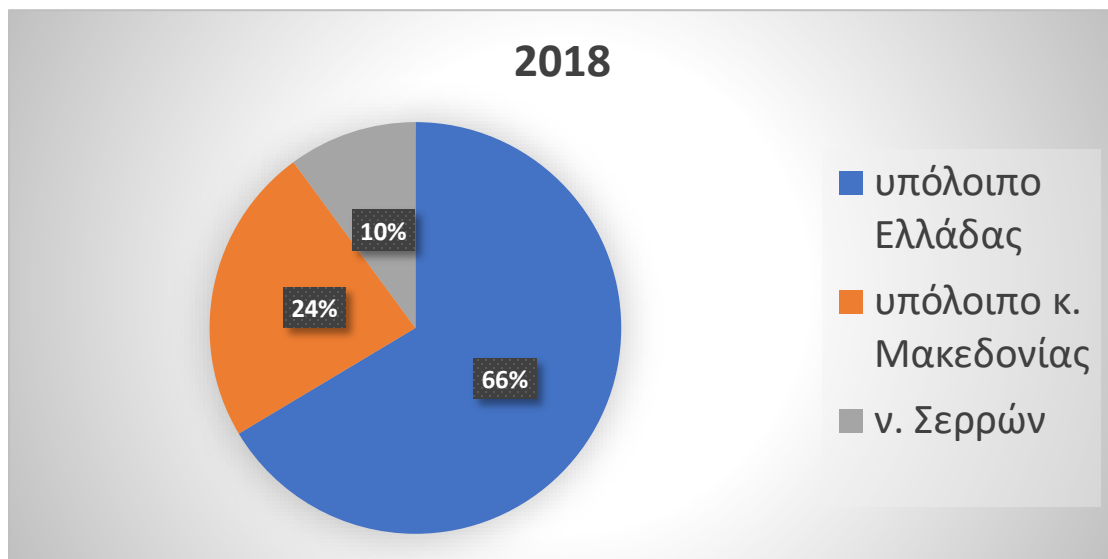
διαπραγματευτική ισχύ, επειδή χειρίζονται μικρές παραγγελίες. Τέλος, οι αγοραστές από τον κλάδο των ξενοδοχείων και των εστιατορίων έχουν γενικά πολύ μικρότερη διαπραγματευτική ισχύ.

Γενικά, η αγορά γαλακτοκομικών προϊόντων και προϊόντων τυριού είναι μια ισχυρά ολιγοπωλιακή αγορά, στην οποία λειτουργούν λίγες πολύ μεγάλες βιομηχανίες και ένας μεγάλος αριθμός μικρών επιχειρήσεων. Οι μεγάλες βιομηχανίες, οι οποίες είναι εξοπλισμένες με σύγχρονο μηχανολογικό εξοπλισμό και παράγουν μια ποικιλία προϊόντων, έχουν την ικανότητα να ανταποκρίνονται γρηγορότερα στις νέες απαιτήσεις που προκύπτουν στην αγορά. Ταυτόχρονα, ορισμένες από αυτές τις εταιρείες έχουν αναπτύξει εκτεταμένα δίκτυα διανομής, καλύπτοντας το μεγαλύτερο μέρος της ελληνικής επικράτειας, ενώ έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν σημαντικά ποσά για τη διαφήμιση και την προώθηση των προϊόντων τους, καθώς και για την έρευνα και ανάπτυξη νέων ειδών συσκευασίας προϊόντων. Στην προσπάθειά τους να διαφοροποιήσουν και να ενισχύσουν το μερίδιο αγοράς τους, κάνουν στρατηγικές κινήσεις όπως ο εμπλουτισμός της ποικιλίας των προϊόντων, οι βελτιώσεις ποιότητας, οι ανανεώσεις των συσκευασιών κλπ.

Από την άλλη πλευρά, οι μικρές επιχειρήσεις, λόγω της έλλειψης κεφαλαίων δεν είναι σε θέση να προβούν σε σημαντικές επενδύσεις για την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό των μονάδων παραγωγής τους ή για τη συσκευασία των προϊόντων τους. Επιπλέον, το δίκτυο διανομής τους είναι σχετικά στενό. Ωστόσο, καταφέρνουν να διατηρούν, τουλάχιστον σε τοπικό επίπεδο, αξιοσημείωτα μερίδια αγοράς. Ο ανταγωνισμός δεν περιορίζεται μεταξύ των φορέων των τομέων, αλλά εκτείνεται και στο λιανικό εμπόριο (σούπερ μάρκετ), το οποίο αντιδρά κυρίως μέσω προϊόντων ιδιωτικής ετικέτας (ICAP, 2013).

2.4.5.1. Κατανομή παράδοσης αγελαδινού γάλακτος από το Ν. Σερρών

Το 2018 η συνολική παραγωγή αγελαδινού γάλακτος στο Ν. Σερρών ανήλθε σε 62.614.402 κιλά. Το ποσοστό συμμετοχής της παραγωγής του Ν. Σερρών ανήλθε στο 10% της συνολικής Ελληνικής παραγωγής. Το ποσοστό δε της Κ. Μακεδονίας, με παραγωγή 208.337.102 κιλά, ανήλθε αντίστοιχα στο 34%.



Διάγραμμα18. Συμμετοχή της παραγωγής αγελαδινού γάλακτος του Ν. Σερρών στο σύνολο της Ελληνικής παραγωγής κατά το έτος 2018.

Η ετήσια παραγωγή αγελαδινού γάλακτος του Ν. Σερρών το 2019 ανήλθε στο ποσό των 66.171.597 κιλών. Το 97% αυτής της παραγωγής παραδόθηκε σε έξι γαλακτοβιομηχανίες, με τη μερίδα του λέοντος (80%) να παραδίδεται σε τρεις. Αυτό είναι ένα στοιχείο που δείχνει ότι η παραγωγή αγελαδινού γάλακτος του Ν. Σερρών είναι προσανατολισμένη στην παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας.

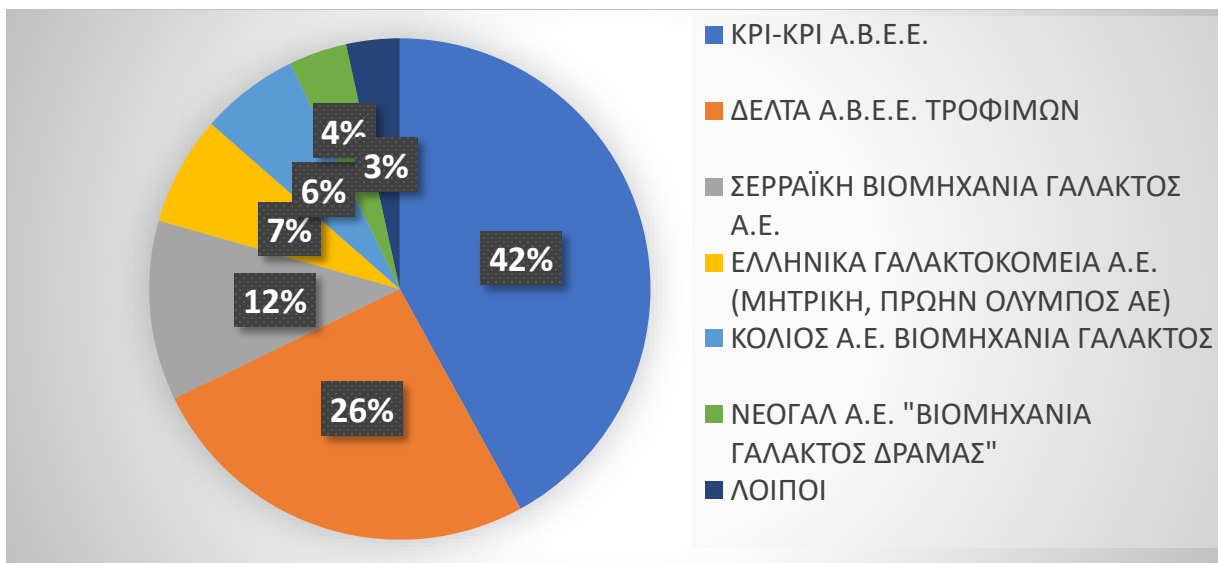
Πίνακας 11.

Κατανομή παράδοσης αγελαδινού γάλακτος από το Ν. Σερρών ΕΤΟΣ 2019

INDUSTRY	DESCR	NOMOS	CATEGORY_DESCR	AGELADINO_QTY	ΠΟΣΟΣΤΟ %
23478	ΚΡΙ-ΚΡΙ Α.Β.Ε.Ε.	ΣΕΡΡΩΝ	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	27791554	41,9992
30933	ΔΕΛΤΑ Α.Β.Ε.Ε. ΤΡΟΦΙΜΩΝ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	17074181	25,8029

30445	ΣΕΡΡΑΪΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ Α.Ε.	ΣΕΡΡΩΝ	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	7674506	11,5979
28913	ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΕΙΑ Α.Ε. (ΜΗΤΡΙΚΗ, ΠΡΩΗΝ ΟΛΥΜΠΟΣ ΑΕ)	ΛΑΡΙΣΑΣ	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	4664679	7,0494
30893	ΚΟΛΙΟΣ Α.Ε. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	ΚΙΛΚΙΣ	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	4207769	6,3589
11190	ΝΕΟΓΑΛ Α.Ε. "ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΔΡΑΜΑΣ"	ΔΡΑΜΑΣ	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	2480747	3,7490
11050	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΓΑΖΩΡΟΥ Α ΙΚΕ (ΟΜ.Π)	ΣΕΡΡΩΝ	ΣΥΛ. ΦΟΡΕΑΣ ΟΜ. ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝ	1098727	1,6604
10440	ΚΑΝΑΚΑΡΗΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.	ΣΕΡΡΩΝ	ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	662455	1,0011
30954	ΦΑΡΜΑ ΓΚΟΔΟΣΗ ΙΚΕ (ΟΜ.Π)	ΣΕΡΡΩΝ	ΣΥΛ. ΦΟΡΕΑΣ ΟΜ. ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝ	421667	0,6372
10750	ΚΕΣΚΙΝΙΔΟΥ ΕΥΘΥΜΙΑ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Ε.Π.Ε.	ΣΕΡΡΩΝ	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΙ - ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΕΣ	80176,6	0,1212
10680	ΑΓΡ. ΚΤΗΝ. ΒΙΟΜ/ΚΟΣ ΣΥΝ/ΣΜΟΣ ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ	ΔΡΑΜΑΣ	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ - ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΕΣ	5460	0,0083
30955	ΣΙΤΖΙΜΗ ΜΙΧ. ΚΥΡΙΑΚΗ	ΣΕΡΡΩΝ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΓΙΑΟΥΡΤΗΣ	2718	0,0041
12040	ΜΑΡΤΟΣ Γ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ	ΚΑΒΑΛΑΣ	ΤΥΡΟΚΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2686	0,0041
24413	ΧΑΛΙΛΗΣ ΝΙΚ.ΙΩΑΝΝΗΣ "ΤΟ ΠΡΩΤΟ"	ΣΕΡΡΩΝ	ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2400	0,0036
28853	ΤΣΙΟΜΙΔΗΣ ΧΡ. ΚΩΝ/ΝΟΣ	ΣΕΡΡΩΝ	ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	1660	0,0025
12450	ΣΙΤΖΙΜΗ Ν. ΜΑΡΙΑ	ΣΕΡΡΩΝ	ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	210	0,0003

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ "ΔΗΜΗΤΡΑ"



Διάγραμμα 19. Παράδοση αγελαδινού γάλακτος από το Ν. Σερρών σε βιομηχανίες γάλακτος.
Πηγή ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ

2.4.6. Κόστος παραγωγής Ελλήνων γαλακτοπαραγωγών

Παρά τη σπουδαιότητα της γεωργίας για την ελληνική οικονομία, ο πρωτογενής τομέας αντιμετωπίζει μειωμένη ανταγωνιστικότητα, έντονα διαρθρωτικά προβλήματα.. Όλα αυτά τα ζητήματα έχουν εντατικοποιηθεί από την οικονομική κρίση. Σύμφωνα με την ανάλυση SWOT για τη χαρτογράφηση της τρέχουσας κατάστασης του γεωργικού τομέα στο πλαίσιο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020, οι κυριότεροι λόγοι είναι οι μαζικές εισαγωγές τροφίμων και γεωργικών προϊόντων, η χαμηλή παραγωγικότητα, το αυξημένο κόστος παραγωγής και ο χαμηλός βαθμός διαπραγματευτικής δύναμης των αγροτών στην παροχή εισροών.

Το κόστος για την ενέργεια αυξήθηκε κατά 216% την περίοδο 1995 - 2011, ενώ στην περίοδο 2010 -2013 το γεωργικό εισόδημα παρουσίασε πτωτική τάση κατά 10% και λόγω της αύξησης των φόρων και των επιτοκίων κατά 150% και 40 % αντιστοίχως. Με άλλα λόγια, η ύφεση αύξησε υπερβολικά το κόστος παραγωγής λόγω του φόρου επί των καυσίμων και άλλων εισροών στη γεωργία. Επιπλέον, αυξήθηκε το κόστος του χρήματος

στη γεωργία και στη μεταποίηση και κατέστησε δύσκολο το εμπόριο λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης στις επιχειρήσεις (Speed, 2015).

Το απόλυτο κόστος της αγοράς εισροών στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά υψηλότερο από τους ανταγωνιστές της όσον αφορά παρόμοια μεσογειακά προϊόντα (π.χ. Ισπανία) αλλά και σε σύγκριση με χώρες που ασχολούνται με την τυπική βορειοευρωπαϊκή γεωργία (π.χ. Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο). Για παράδειγμα, το κόστος του πετρελαίου ντίζελ, λόγω των φόρων, είναι σχεδόν διπλάσιο από εκείνο της Ισπανίας και του Ηνωμένου Βασιλείου. Επιπλέον, η κατανάλωση ντίζελ είναι υψηλότερη στην ελληνική γεωργία λόγω του κατακερματισμού της γης, του τοπίου και της άρδευσης που συχνά εκτελείται με πετρελαιοκινητήρες. Το ίδιο ισχύει και για όλες σχεδόν τις βασικές ζωοτροφές που χρησιμοποιούνται στην ελεύθερη ή σταθερή κτηνοτροφία (Speed, 2015). Το ίδιο ισχύει και για το κεφαλαιουχικό κόστος (κεφάλαιο και τόκους) και το κόστος ενοικίασης μηχανημάτων που παρουσιάζουν έντονα ανοδική τάση (Speed, 2015).

Το ίδιο ισχύει για όλες σχεδόν τις κοινές ζωοτροφές σε μεγάλη έκταση σταθερής κτηνοτροφίας. Ανησυχία προκαλεί επίσης η πορεία του κόστους των εισροών στο χρόνο, καθώς ακόμη και τα φθηνότερα λιπάσματα στην Ελλάδα παρουσιάζουν ανοδική τάση στις τιμές τους, λόγω των αυξημένων τιμών πετρελαίου και ενέργειας.

Η ανάγκη επιβίωσης σε ένα δύσκολο οικονομικό και εμπορικό περιβάλλον ωθεί τους αγρότες να ακολουθήσουν διαφορετικές πρακτικές διαχείρισης που περιλαμβάνουν μεθόδους μείωσης του κόστους, όπως η μείωση των δαπανηρών ζωοτροφών και η χρήση ζωοτροφών από άλλες χώρες καθώς και οι βέλτιστες πρακτικές διαχείρισης του κοπαδιού (Karelakis et al, 2014).

Από την άλλη όμως, η ανάλυση SWOT που διεξήχθη για το πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης αναφέρει με πιο απαισιόδοξο τρόπο ότι «το υψηλό κόστος παραγωγής στην ελληνική γεωργία και την κτηνοτροφία αποδυναμώνει κάθε συγκριτικό πλεονέκτημα και ανταγωνιστικότητα και σε συνδυασμό με την πλήρη αποσύνδεση, κάνει την καλλιέργεια της γης λίγο ελκυστική. Ταυτόχρονα, αποδυναμώνει τα εισοδήματα των αγροτών και αποθαρρύνει τους νεοεισερχόμενους στη γεωργία. Τέλος, το υψηλό κόστος περιθωριοποιεί ένα μεγάλο μέρος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων που πριν από την ύφεση θα μπορούσαν

να λειτουργήσουν, αν και λιγότερο ανταγωνιστικές, ελπίζοντας να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα»(Speed,2015).

3. Πρόσφατα στοιχεία για την παραγωγή γάλακτος στην Κεντρική Μακεδονία και την Ελλάδα

3.1 Ποσοτικά στοιχεία για την παραγωγή αγελαδινού γάλακτος

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται στοιχεία για την παραγωγή αγελαδινού γάλακτος στην Κεντρική Μακεδονία και την Ελλάδα, την περίοδο 2015 έως 2018. Αξίζει να σημειωθεί ότι στους επόμενους πίνακες έχει γίνει διαχωρισμός στις εκμεταλλεύσεις ανάλογα με το μέγεθός τους.

Πίνακας 12. Εκμεταλλεύσεις με βοοειδή κατά τάξεις μεγέθους στην Κεντρική Μακεδονία και την Ελλάδα, το 2015.

Τάξεις Μεγέθους	Ελλάδα	Κεντρική Μακεδονία	Συμμετοχή της Κ.Μ. στην Ελλάδα
<i>1-2</i>	2.566	175	6,8%
<i>3-5</i>	2145	252	11,7%
<i>6-9</i>	1608	238	14,8%
<i>10-19</i>	2358	415	17,6%
<i>20-29</i>	1502	320	21,3%
<i>30-49</i>	1684	436	25,9%
<i>50 και άνω</i>	3746	1.022	27,3%

<i>Σύνολο</i>	15.609	2.858	18,3%
---------------	--------	-------	-------

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 13. Εκμεταλλεύσεις με βοοειδή κατά τάξεις μεγέθους στην Κεντρική Μακεδονία και την Ελλάδα, το 2016.

Τάξεις Μεγέθους	Ελλάδα	Κεντρική Μακεδονία	Ποσοστό
<i>1-2</i>	2.542	179	7,0%
<i>3-5</i>	2.127	251	11,8%
<i>6-9</i>	1570	237	15,1%
<i>10-19</i>	2316	417	18,0%
<i>20-29</i>	1472	319	21,7%
<i>30-49</i>	1677	436	26,0%
<i>50 και άνω</i>	3464	921	26,6%
<i>Σύνολο</i>	15.168	2.760	18,2%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 14. Εκμεταλλεύσεις με βοοειδή κατά τάξεις μεγέθους στην Κεντρική Μακεδονία και την Ελλάδα, το 2017.

Τάξεις Μεγέθους	Ελλάδα	Κεντρική Μακεδονία	Ποσοστό
<i>1-2</i>	2.546	180	7,1%
<i>3-5</i>	2.117	249	11,8%
<i>6-9</i>	1.567	237	15,1%
<i>10-19</i>	2.301	416	18,1%
<i>20-29</i>	1.469	316	21,5%
<i>30-49</i>	1.655	428	25,9%
<i>50 και άνω</i>	3.528	929	26,3%

Σύνολο	15.183	2.755	18,1%
--------	--------	-------	-------

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 15. Εκμεταλλεύσεις με βοοειδή κατά τάξεις μεγέθους στην Κεντρική Μακεδονία και την Ελλάδα, το 2018.

Τάξεις Μεγέθους	Ελλάδα	Κεντρική Μακεδονία	Ποσοστό
1-2	2.348	180	7,7%
3-5	1.890	220	11,6%
6-9	1.393	192	13,8%
10-19	2.043	402	19,7%
20-29	1.294	275	21,3%
30-49	1.483	358	24,1%
50 και άνω	3.393	870	25,6%
Σύνολο	13.844	2.497	18,0%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Στους επόμενους πίνακες, με εξαίρεση το 2015, παρουσιάζονται στοιχεία σχετικά με την ηλικία των βοοειδών, από τα οποία γίνεται εμφανές ότι σχεδόν το ¼ της παραγωγής της Ελλάδας λαμβάνει χώρα στην Κεντρική Μακεδονία.

Πίνακας 16. Βοοειδή κατά τάξεις μεγέθους στην Κεντρική Μακεδονία και την Ελλάδα, το 2015.

Τάξεις Μεγέθους	Ελλάδα	Κεντρική Μακεδονία	Ποσοστό
1-2	4.037	292	7,2%
3-5	4.037	292	7,2%

6-9	9.033	1.134	12,6%
10-19	12.612	1.882	14,9%
20-29	33.264	6.181	18,6%
30-49	35.796	7.661	21,4%
50 και άνω	70.793	17.191	24,3%
Σύνολο	582.176	157.449	27,0%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 17. Βοοειδή κατά τάξεις μεγέθους στην Κεντρική Μακεδονία και την Ελλάδα, το 2016.

Τάξεις Μεγέθους	Ελλάδα	Κεντρική Μακεδονία	Ποσοστό
<i>Βοοειδή ηλικίας κάτω του ενός έτους</i>	145.186	33.633	23,2%
<i>Βοοειδή ηλικίας ενός έως κάτω των δύο ετών</i>	102.266	32.492	31,8%
<i>Βοοειδή ηλικίας δύο ετών και άνω</i>	306.353	76.959	25,1%
<i>Εκ των οποίων</i>			
<i>Αρσενικά</i>	19.238	5.636	29,3%
<i>Δαμαλίδες</i>	45.933	12.556	27,3%
<i>Αγελάδες γαλακτοπαραγωγής</i>	105.998	48.380	45,6%
<i>Λοιπές αγελάδες</i>	135.184	10.387	7,7%
<i>Σύνολο</i>	553.805	143.084	25,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 18. Βοοειδή κατά τάξεις μεγέθους στην Κεντρική Μακεδονία και την Ελλάδα, το 2017.

Τάξεις Μεγέθους	Ελλάδα	Κεντρική Μακεδονία	Ποσοστό
<i>Βοοειδή ηλικίας κάτω του ενός έτους</i>	151.358	38.719	25,6%
<i>Βοοειδή ηλικίας ενός έως κάτω των δύο ετών</i>	101.299	31.731	31,3%
<i>Βοοειδή ηλικίας δύο ετών και άνω</i>	303.015	72.587	24,0%
<i>Εκ των οποίων</i>			
<i>Αρσενικά</i>	16.749	3.849	23,0%
<i>Δαμαλίδες</i>	23.848	4.287	18,0%
<i>Αγελάδες γαλακτοπαραγωγής</i>	97.344	44.800	46,0%
<i>Λοιπές αγελάδες</i>	165.073	19.650	11,9%
<i>Σύνολο</i>	555.672	143.036	25,7%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 19. Βοοειδή κατά τάξεις μεγέθους στην Κεντρική Μακεδονία και την Ελλάδα, το 2018.

Τάξεις Μεγέθους	Ελλάδα	Κεντρική Μακεδονία	Ποσοστό
<i>Βοοειδή ηλικίας κάτω του ενός έτους</i>	140.989	34.643	24,6%
<i>Βοοειδή ηλικίας ενός έως κάτω των δύο ετών</i>	94.270	30.145	32,0%

<i>Βοοειδή ηλικίας δύο ετών και άνω</i>	302.847	70.158	23,2%
<i>Εκ των οποίων</i>			
<i>Αρσενικά</i>	16.382	4.377	26,7%
<i>Δαμαλίδες</i>	19.614	6.002	30,6%
<i>Αγελάδες γαλακτοπαραγωγής</i>	92.918	41.016	44,1%
<i>Λοιπές αγελάδες</i>	173.933	18.762	10,8%
<i>Σύνολο</i>	541.845	138.229	25,5%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

3.2. Κατανομή παραγωγών ανάλογα με την ποσότητα που παρέδωσαν

Στην ενότητα αυτή παρατίθενται στοιχεία σχετικά με τους παραγωγούς και την κατανομή τους ανάλογα με την ποσότητα που παρέδωσαν. Αξίζει να σημειωθεί ότι ειδικά για την περίοδο 2013-2014 παρατίθενται αναλυτικά στοιχεία ανά περιφέρεια. Σύμφωνα με τα γενικά στοιχεία που παρατίθενται, γίνεται εμφανές ότι η πλειονότητα των παραγωγών παραδίδει ποσότητα μέχρι 100 τόνους ετησίως, ενώ τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μετατόπιση προς τα μεγαλύτερα μεγέθη.

Πίνακας 20. Κατανομή παραγωγών ανάλογα με την ποσότητα που παρέδωσαν το 1995

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε τόνους	ποσοστό
<i>Κάτω από 10 τόνους</i>	12.900	53%	48.794,3	7,58%
<i>10-50</i>	8.527	35%	192.919,3	29,98%
<i>50- 100</i>	1.570	6%	109.617,8	17,03%
<i>100- 200</i>	828	3%	115.039,3	17,88%

<i>200- 500</i>	409	2%	118.908,1	18,48%
<i>500- 1.000</i>	63	0%	41.505,5	6,45%
<i>Πάνω από 1.000 τόνους</i>	12	0%	16.707,6	2,60%
<i>Σύνολα</i>	24.309	100%	643.492	100,00%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 21. Κατανομή παραγωγών ανάλογα με την ποσότητα που παρέδωσαν το 2005

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε τόνους	ποσοστό
<i>Κάτω από 10 τόνους</i>	1.761	24%	7.913,8	1,08%
<i>10-50</i>	2.733	38%	68.725,7	9,36%
<i>50- 100</i>	949	13%	66.974,6	9,13%
<i>100- 200</i>	779	11%	110.530,2	15,06%
<i>200- 500</i>	705	10%	223.900,1	30,51%
<i>500- 1.000</i>	204	3%	135.620,7	18,48%
<i>Πάνω από 1.000 τόνους</i>	82	1%	120.239,4	16,38%
<i>Σύνολα</i>	7.213	100%	733.905	100,00%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 22. Κατανομή παραγωγών ανάλογα με την ποσότητα που παρέδωσαν το 2015

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε τόνους	ποσοστό
<i>Κάτω από 10 τόνους</i>	611	19%	2.681,0	0,44%

<i>10-50</i>	1.044	32%	26.437,3	4,39%
<i>50- 100</i>	382	12%	26.886,2	4,46%
<i>100- 200</i>	413	13%	60.461,9	10,03%
<i>200- 500</i>	471	15%	149.128,6	24,75%
<i>500- 1.000</i>	213	7%	141.501,2	23,48%
<i>Πάνω από 1.000 τόνους</i>	112	3%	195.422,5	32,43%
<i>Σύνολα</i>	3.246	100%	602.519	100,00%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 23. Κατανομή παραγωγών ανάλογα με την ποσότητα που παρέδωσαν το 2016

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε τόνους	ποσοστό
<i>Κάτω από 10 τόνους</i>	554	17%	2.498,4	0,41%
<i>10-50</i>	948	29%	24.251,4	4,02%
<i>50- 100</i>	363	11%	25.834,6	4,29%
<i>100- 200</i>	388	12%	56.744,2	9,42%
<i>200- 500</i>	478	15%	150.693,9	25,01%
<i>500- 1.000</i>	202	6%	136.264,7	22,62%
<i>Πάνω από 1.000 τόνους</i>	116	4%	205.458,1	34,10%
<i>Σύνολα</i>	3.049	100%	601.745	100,00%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 24. Κατανομή παραγωγών ανάλογα με την ποσότητα που παρέδωσαν το 2017

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε τόνους	ποσοστό
<i>Κάτω από 10 τόνους</i>	506	16%	2.351,6	0,39%
<i>10-50</i>	903	28%	22.574,8	3,75%
<i>50- 100</i>	361	11%	25.700,4	4,27%
<i>100- 200</i>	399	12%	58.318,0	9,68%
<i>200- 500</i>	457	14%	148.674,4	24,68%
<i>500- 1.000</i>	197	6%	137.405,1	22,81%
<i>Πάνω από 1.000 τόνους</i>	109	3%	208.047,5	34,53%
<i>Σύνολα</i>	2.932	100%	603.072	100,00%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 25. Κατανομή παραγωγών ανάλογα με την ποσότητα που παρέδωσαν το 2018

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε τόνους	ποσοστό
<i>Κάτω από 10 τόνους</i>	453	14%	2.225,6	0,37%
<i>10-50</i>	858	26%	22.350,1	3,71%
<i>50- 100</i>	330	10%	23.746,3	3,94%
<i>100- 200</i>	362	11%	52.728,5	8,75%
<i>200- 500</i>	451	14%	147.826,9	24,53%
<i>500- 1.000</i>	199	6%	134.555,7	22,33%
<i>Πάνω από 1.000 τόνους</i>	126	4%	237.429,7	39,41%
<i>Σύνολα</i>	2.779	100%	620.863	100,00%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Ειδικά για την περίοδο 2013- 2014, σημειώνονται τα παρακάτω:

Πίνακας 26. Κατανομή παραγωγών ανάλογα με την ποσότητα που παρέδωσαν την περίοδο 2013- 2014

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε τόνους	ποσοστό
<i>Κάτω από 10 τόνους</i>	692	19	2.972.848	0
<i>10-50</i>	1.163	33	29.715.867	5
<i>50- 100</i>	422	12	30.387.975	5
<i>100- 200</i>	419	12	60.842.059	10
<i>200- 500</i>	548	15	173.981.540	28
<i>500- 1.000</i>	210	6	143.387.260	23
<i>Πάνω από 1.000 τόνους</i>	101	3	172.030.673	28
<i>Σύνολα</i>	3.555	100	613.318.222	100

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Και ειδικότερα, ανά περιφέρεια

Πίνακας 27. Περιφέρεια Αττικής

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε τόνους	ποσοστό
<i>Κάτω από 10 τόνους</i>	4	17	14.231	0
<i>10-50</i>	4	17	123.611	1
<i>50- 100</i>	4	17	267.838	3

<i>100- 200</i>	3	13	424.791	5
<i>200- 500</i>	1	4	413.926	5
<i>500- 1.000</i>	5	22	3.959.073	45
<i>Πάνω από 1.000 τόνους</i>	2	9	3.511.917	40
<i>Σύνολα</i>	23	100	8.715.387	100

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 28. Περιφέρεια Βόρειου Αιγαίου

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε τόνους	ποσοστό
<i>Κάτω από 10 τόνους</i>	19	44	80.772	5
<i>10-50</i>	14	33	344.044	22
<i>50- 100</i>	4	9	342.645	22
<i>100- 200</i>	6	14	825.481	52
<i>200- 500</i>	0	0	0	0
<i>500- 1.000</i>	0	0	0	0
<i>Πάνω από 1.000 τόνους</i>	0	0	0	0
<i>Σύνολα</i>	43	100	1.592.942	100

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 29. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε τόνους	ποσοστό
<i>Κάτω από 10 τόνους</i>	19	11	81.841	0
<i>10-50</i>	67	38	1.870.426	10
<i>50- 100</i>	42	24	3.017.958	16
<i>100- 200</i>	25	14	3.547.285	19
<i>200- 500</i>	15	9	4.091.979	22
<i>500- 1.000</i>	6	3	3.402.308	18
<i>Πάνω από 1.000 τόνους</i>	2	1	2.412.365	13
<i>Σύνολα</i>	176	100	18.424.162	100

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 30. Περιφέρεια Ηπείρου

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε τόνους	ποσοστό
<i>Κάτω από 10 τόνους</i>	21	14	88.601	1
<i>10-50</i>	53	35	1.402.609	8
<i>50- 100</i>	31	20	2.124.528	13
<i>100- 200</i>	25	16	3.526.428	21
<i>200- 500</i>	17	11	5.342.702	32
<i>500- 1.000</i>	4	3	3.080.925	19
<i>Πάνω από 1.000 τόνους</i>	1	1	1.075.636	6
<i>Σύνολα</i>	152	100	16.641.427	100

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 31. Περιφέρεια Θεσσαλίας

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε τόνους	ποσοστό
<i>Κάτω από 10 τόνους</i>	12	4	57.040	0
<i>10-50</i>	38	13	1.082.068	1
<i>50- 100</i>	31	11	2.381.606	3
<i>100- 200</i>	52	18	7.523.214	8
<i>200- 500</i>	90	31	29.356.581	31
<i>500- 1.000</i>	48	17	32.764.345	35
<i>Πάνω από 1.000 τόνους</i>	16	6	21.697.234	23
<i>Σύνολα</i>	287	100	94.862.087	100

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 32. Περιφέρεια Ιόνιων Νήσων

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε τόνους	ποσοστό
<i>Κάτω από 10 τόνους</i>	1	33	2.568	2
<i>10-50</i>	1	33	14.345	13
<i>50- 100</i>	1	33	95.770	85
<i>100- 200</i>	0	0	0	0
<i>200- 500</i>	0	0	0	0
<i>500- 1.000</i>	0	0	0	0
<i>Πάνω από 1.000 τόνους</i>	0	0	0	0
<i>Σύνολα</i>	3	100	112.683	100

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 33. Περιφέρεια Κρήτης

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε τόνους	ποσοστό
Κάτω από 10 τόνους	4	67	20.501	15
10-50	1	17	24.662	18
50- 100	1	17	92.618	67
100- 200	0	0	0	0
200- 500	0	0	0	0
500- 1.000	0	0	0	0
Πάνω από 1.000 τόνους	0	0	0	0
Σύνολα	3	100	112.683	100

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 34. Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε κιλά	ποσοστό
Κάτω από 10 τόνους	151	27	571.831	1
10-50	185	33	4.725.852	5
50- 100	64	12	4.561.608	4
100- 200	55	10	7.858.894	8
200- 500	53	10	15.909.810	16
500- 1.000	22	4	15.359.393	15
Πάνω από 1.000 τόνους	25	5	53.284.922	52
Σύνολα	555	100	102.272.310	100

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 35. Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε κιλά	ποσοστό
<i>Κάτω από 10 τόνους</i>	139	25	753.914	3
<i>10-50</i>	305	55	7.442.175	28
<i>50- 100</i>	53	10	3.752.454	14
<i>100- 200</i>	25	5	3.444.547	13
<i>200- 500</i>	30	5	9.836.058	37
<i>500- 1.000</i>	2	0	1.143.200	4
<i>Πάνω από 1.000 τόνους</i>	0	0	0	0
<i>Σύνολα</i>	554	100	26.372.345	100

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 36. Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε κιλά	ποσοστό
<i>Κάτω από 10 τόνους</i>	96	8	411.493	0
<i>10-50</i>	282	23	7.726.416	3
<i>50- 100</i>	143	12	10.429.917	4
<i>100- 200</i>	204	17	30.231.329	10
<i>200- 500</i>	322	27	103.362.316	35
<i>500- 1.000</i>	114	9	77.009.591	26
<i>Πάνω από 1.000 τόνους</i>	45	4	66.835.161	23
<i>Σύνολα</i>	1.206	100	296.006.221	100

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 37. Περιφέρεια Νότιου Αιγαίου

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε κιλά	ποσοστό
<i>Κάτω από 10 τόνους</i>	207	45	812.453	5
<i>10-50</i>	181	40	4.083.518	25
<i>50- 100</i>	36	8	2.513.595	15
<i>100- 200</i>	21	5	3.050.569	18
<i>200- 500</i>	10	2	2.580.518	16
<i>500- 1.000</i>	2	0	1.502.702	9
<i>Πάνω από 1.000 τόνους</i>	1	0	1.983.907	12
<i>Σύνολα</i>	458	100	16.527.263	100

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 38. Περιφέρεια Πελοποννήσου

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε κιλά	ποσοστό
<i>Κάτω από 10 τόνους</i>	2	17	10.740	0
<i>10-50</i>	2	17	52.627	1
<i>50- 100</i>	2	17	105.973	3
<i>100- 200</i>	0	0	0	0
<i>200- 500</i>	2	17	630.974	15
<i>500- 1.000</i>	3	25	2.007.046	48
<i>Πάνω από 1.000 τόνους</i>	1	8	1.331.191	32
<i>Σύνολα</i>	12	100	4.138.551	100

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 39. Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Όρια	Αριθμός παραγωγών	ποσοστό	Ποσότητα σε κιλά	ποσοστό
<i>Κάτω από 10 τόνους</i>	17	21	66.864	0
<i>10-50</i>	30	38	823.515	3
<i>50- 100</i>	10	13	701.467	3
<i>100- 200</i>	3	4	409.523	1
<i>200- 500</i>	8	10	2.456.677	9
<i>500- 1.000</i>	4	5	3.158.678	11
<i>Πάνω από 1.000 τόνους</i>	8	10	19.898.341	72
<i>Σύνολα</i>	80	100	27.515.065	100

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

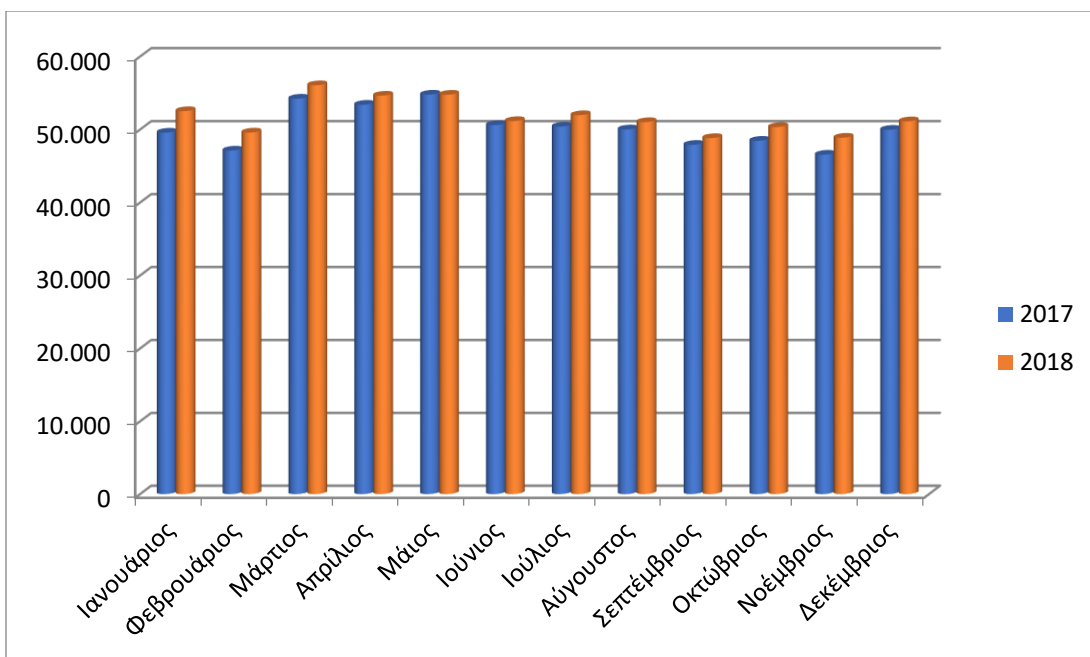
3.3. Ποσοτικά Στοιχεία για Τιμές και Ποσότητες Αγελαδινού Γάλακτος, για τα έτη 2017 - 2019

Στην συνέχεια, παρουσιάζονται ποσοτικά στοιχεία για τις τιμές και τις ποσότητες του Αγελαδινού Γάλακτος, για τα έτη 2017 – 2019. Αρχικά, παρουσιάζονται πίνακες για τις ποσότητες και στην συνέχεια, για τις τιμές.

Πίνακας 40. Ποσοτικά Στοιχεία για τις Ποσότητες Αγελαδινού Γάλακτος, για τα έτη 2017 και 2018

Μήνας	2017	2018	Μεταβολή
<i>Ιανουάριος</i>	49.565	52.513	5,9%
<i>Φεβρουάριος</i>	47.106	49.579	5,2%
<i>Μάρτιος</i>	54.224	56.064	3,4%
<i>Απρίλιος</i>	53.391	54.634	2,3%
<i>Μάιος</i>	54.775	54.762	0,0%
<i>Ιούνιος</i>	50.604	51.152	1,1%
<i>Ιούλιος</i>	50.394	51.963	3,1%
<i>Αύγουστος</i>	50.009	51.009	2,0%
<i>Σεπτέμβριος</i>	47.897	48.824	1,9%
<i>Οκτώβριος</i>	48.455	50.336	3,9%
<i>Νοέμβριος</i>	46.543	48.870	5,0%
<i>Δεκέμβριος</i>	49.960	51.119	2,3%
<i>Σύνολο</i>	602.923	620.827	3,0%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019



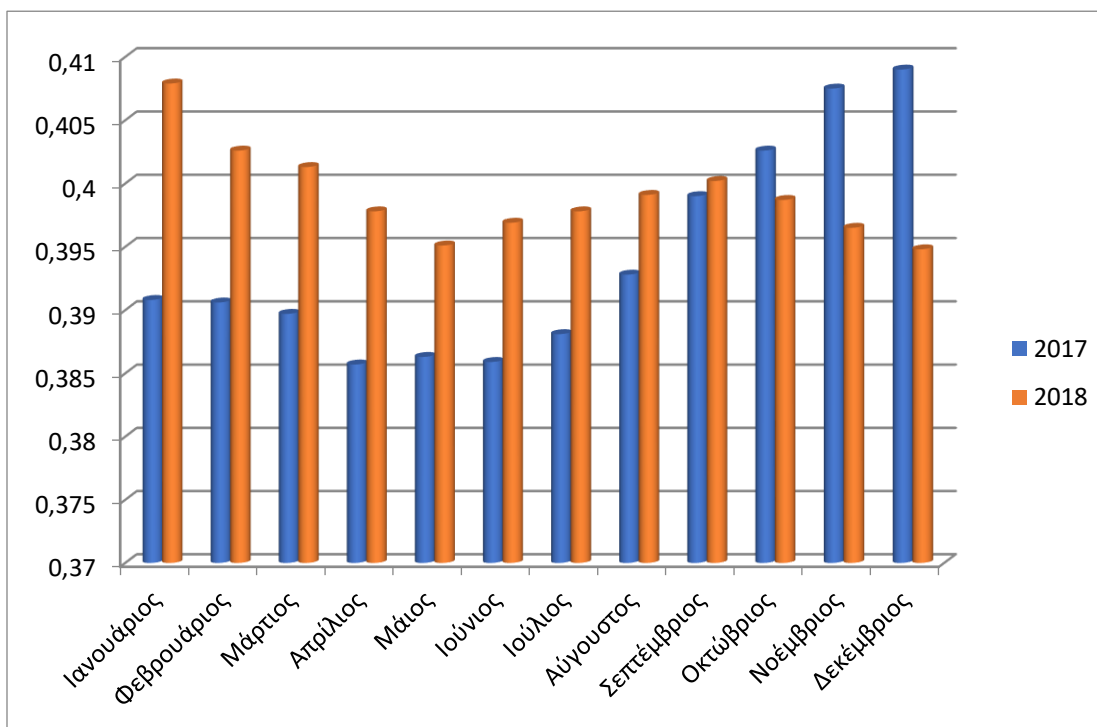
Διάγραμμα 20. Ποσοτικά Στοιχεία για τις Ποσότητες Αγελαδινού Γάλακτος, για τα έτη 2017 και 2018, Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 41. Ποσοτικά Στοιχεία για τις Τιμές Παραγωγού Αγελαδινού Γάλακτος, για τα έτη 2017 και 2018

Μήνας	2017	2018	Μεταβολή
Ιανουάριος	0,3908	0,4079	4,4%
Φεβρουάριος	0,3906	0,4026	3,1%
Μάρτιος	0,3897	0,4013	3,0%
Απρίλιος	0,3857	0,3978	3,1%
Μάιος	0,3863	0,3951	2,3%
Ιούνιος	0,3859	0,3969	2,9%
Ιούλιος	0,3881	0,3978	2,5%
Αύγουστος	0,3928	0,3991	1,6%
Σεπτέμβριος	0,399	0,4002	0,3%
Οκτώβριος	0,4026	0,3987	-1,0%
Νοέμβριος	0,4075	0,3965	-2,7%
Δεκέμβριος	0,409	0,3948	-3,5%

<i>Μέση τιμή</i>	0,3938	0,3991	1,3%
------------------	--------	--------	------

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019



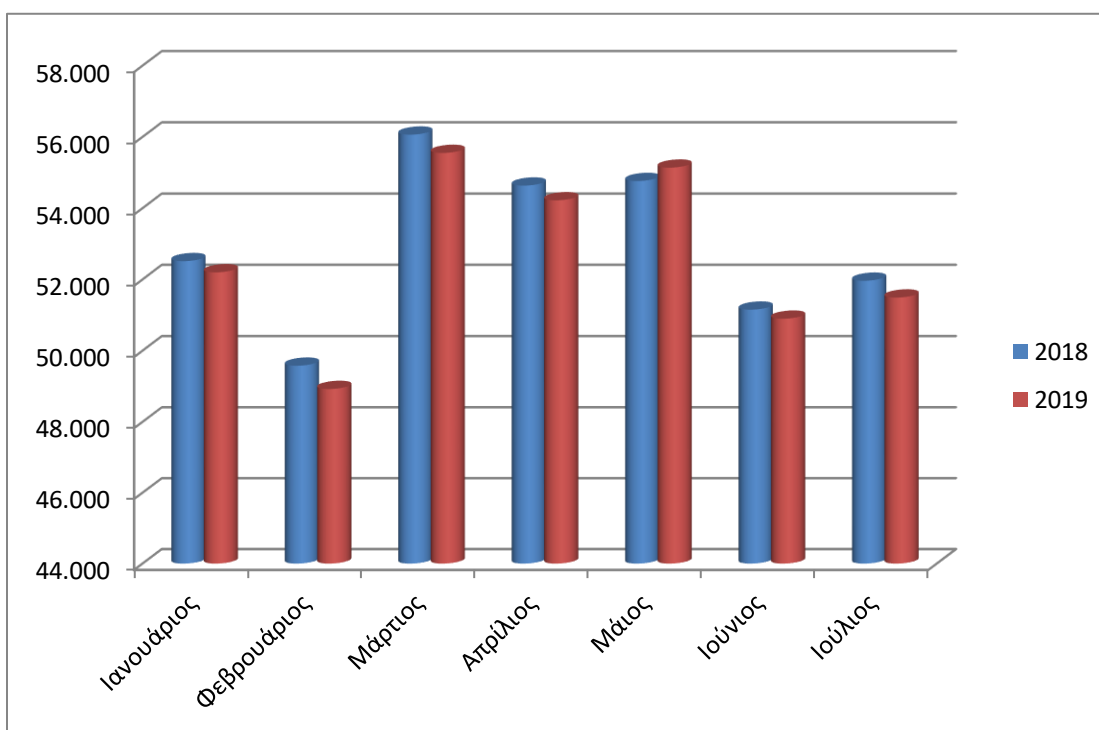
Διάγραμμα 21. Ποσοτικά Στοιχεία για τις Τιμές Αγελαδινού Γάλακτος, για τα έτη 2017 και 2018, Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 42. Ποσοτικά Στοιχεία για τις Ποσότητες Αγελαδινού Γάλακτος, για τα έτη 2018 και 2019

Μήνας	2018	2019	Μεταβολή
<i>Ιανουάριος</i>	52.513	52.200	-0,6%
<i>Φεβρουάριος</i>	49.579	48.926	-1,3%
<i>Μάρτιος</i>	56.064	55.551	-0,9%
<i>Απρίλιος</i>	54.634	54.222	-0,8%
<i>Μάιος</i>	54.762	55.138	0,7%
<i>Ιούνιος</i>	51.152	50.898	-0,5%

<i>Ιούλιος</i>	51.963	51.492	-0,9%
<i>Σύνολο</i>	370.667	368.427	-0,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019



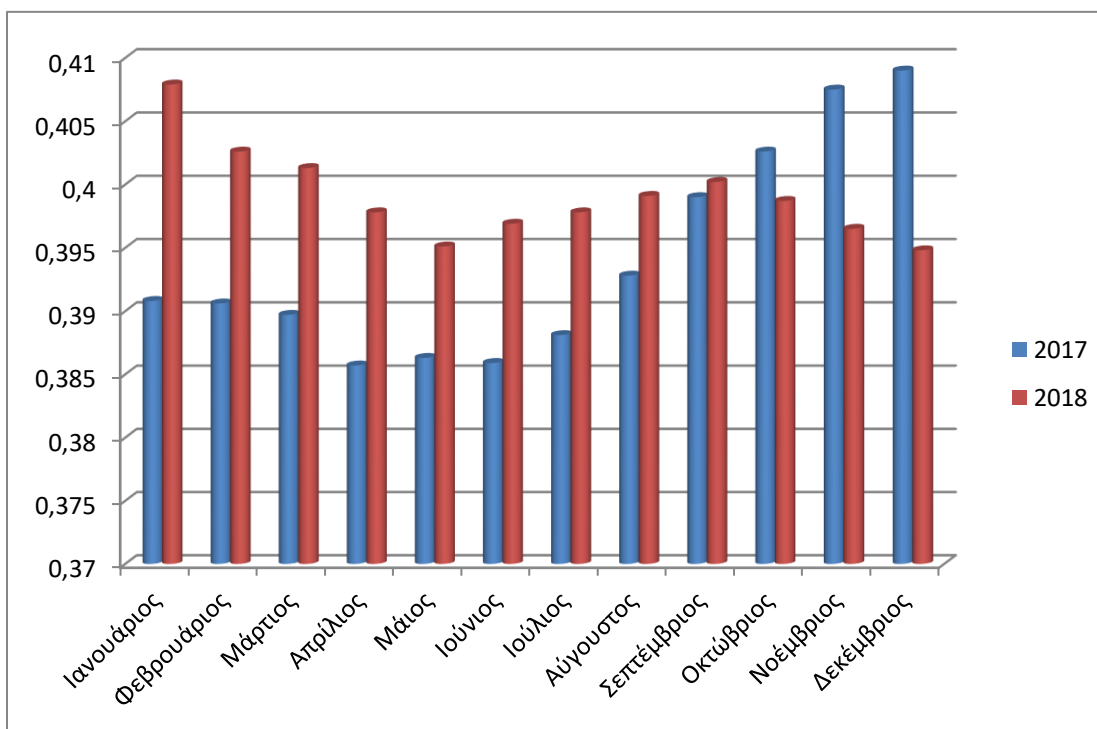
Διάγραμμα 22. Ποσοτικά Στοιχεία για τις Ποσότητες Αγελαδινού Γάλακτος, για τα έτη 2018 και 2019, Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

Πίνακας 43. Ποσοτικά Στοιχεία για τις Τιμές Αγελαδινού Γάλακτος, για τα έτη 2018 και 2019

Μήνας	2018	2019	Μεταβολή
<i>Ιανουάριος</i>	0,4079	0,3935	-3,5%
<i>Φεβρουάριος</i>	0,4026	0,3917	-2,7%
<i>Μάρτιος</i>	0,4013	0,3861	-3,8%
<i>Απρίλιος</i>	0,3978	0,3849	-3,2%

Μάιος	0,3951	0,3833	-3,0%
Ιούνιος	0,3969	0,3812	-4,0%
Ιούλιος	0,3978	0,3818	-4,0%
Μέση Τιμή	0,3999	0,3861	-3,5%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019



Διάγραμμα 23. Ποσοτικά Στοιχεία για τις Τιμές Αγελαδινού Γάλακτος, για τα έτη 2018 και 2019, Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2019

3.3.1. Εξέλιξη του Αριθμού των Παραγωγών και των Ποσοτήτων Αγελαδινού Γάλακτος, των Νομών της Κ. Μακεδονίας



Χάρτης της Ελλάδας, με την Κεντρική Μακεδονία

Πίνακας 44. Αριθμός παραγωγών και ποσότητες παράδοσης γάλακτος από τους Ν. της Κ. Μακεδονίας τον Ιανουάριο του 2014 και του 2019

Ιανουάριος 2019

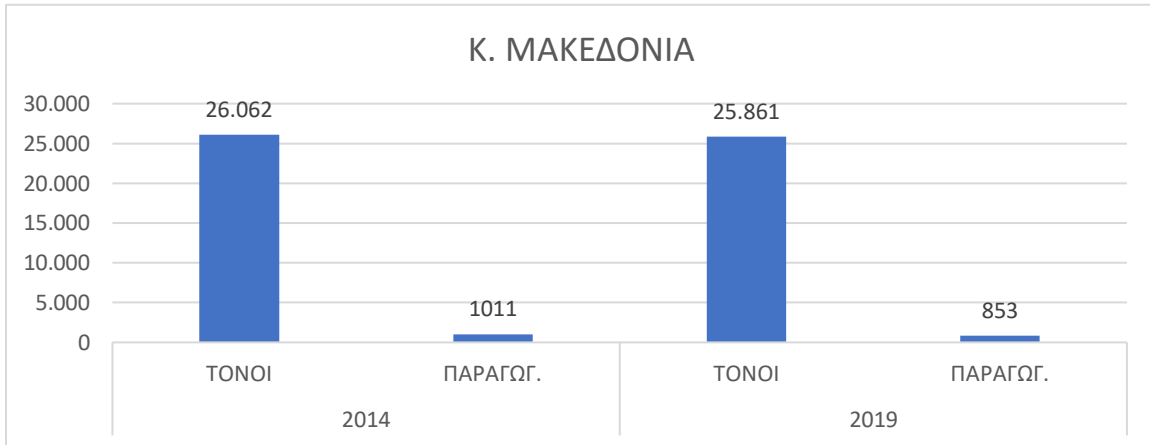
ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΝΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2014			
			ΝΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ
14.100.194	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	364				
5.416.997	ΣΕΡΡΩΝ	198				
3.523.674	ΚΙΛΚΙΣ	137				
1.417.034	ΠΕΛΛΑΣ	93				
770.397	ΠΙΕΡΙΑΣ	23				
431.153	ΗΜΑΘΙΑΣ	33				
201.067	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	5				
25.860.515	ΣΥΝΟΛΟ	853				
21%	ποσοστό Σερρών	23%				
			ΗΜΑΘΙΑΣ	38	773.832	0,4405
			ΘΕΣΣΑΛΟ	402	14.676.130	0,4524
			ΚΙΛΚΙΣ	193	3.659.833	0,4434
			ΠΕΛΛΑΣ	119	1.337.018	0,4339
			ΠΙΕΡΙΑΣ	28	811.553	0,4583
			ΣΕΡΡΩΝ	224	4.565.861	0,4454
			ΧΑΛΚΙΔΙΚ	7	237.728	0,4710
			ΣΥΝΟΛΟ	1.011	26.061.954	

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ "ΔΗΜΗΤΡΑ"

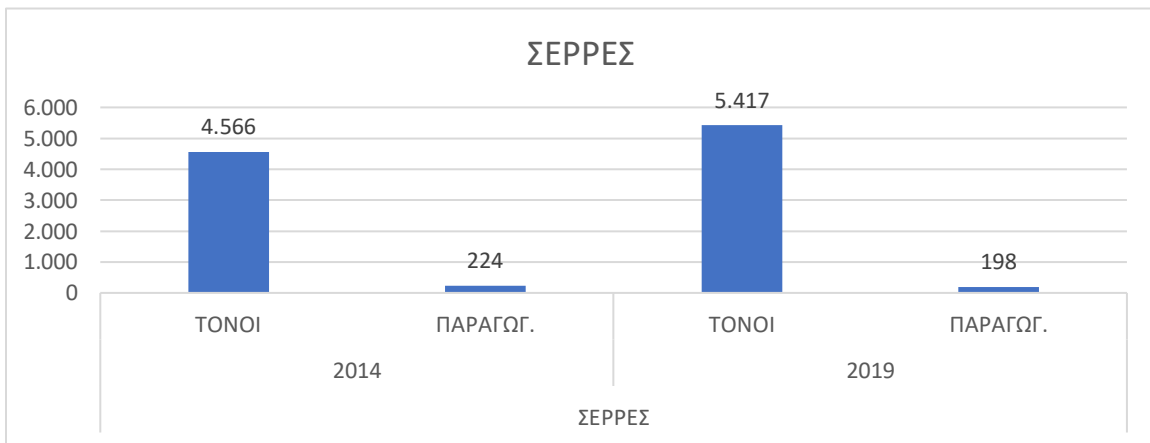
Η ποσότητα του γάλακτος της Κ. Μακεδονίας παρέμεινε σχεδόν ίδια, από το 2014 (26.061.954 κιλά) έως το 2019 (25.860.515 κιλά). Οι παραγωγοί μειωθήκανε αντίστοιχα, από 1011 σε 853. Αυτήν την εξέλιξη είχε περίπου και ο ν. Σερρών, η ποσότητα αυξήθηκε από 4.565.861 κιλά το 2014, σε 5.416.997 το 2019 και οι παραγωγοί μειωθήκανε από 224 το 2014, σε 198 το 2019.

Ποσοστά Σερρών Ιανουαρίου 2014: γάλα: 17,5% , παραγωγοί: 22,2% επί του συνόλου της Κ. Μακεδονίας

Ποσοστά Σερρών Ιανουαρίου 2019: γάλα: 21% , παραγωγοί : 23% επί του συνόλου της Κ. Μακεδονίας.



Διάγραμμα 24. Ποσότητας Γάλακτος της περιφέρειας κεντρικής Μακεδονίας τον Ιανουάριο των ετών 2014 και 2019, Πηγή: ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ



Διάγραμμα 25. Ποσότητας Γάλακτος της περιφέρειας κεντρικής Μακεδονίας τον Ιανουάριο των ετών 2014 και 2019, Πηγή: ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ

**ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ ΑΓΕΛΛΑΔΙΝΟΥ
ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΑΝΑ ΝΟΜΟ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2018**

ΝΟΜΟΣ	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2018		
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	3	20.055	0,3900
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	5	196.475	0,4350
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	2	6.631	0,4549
ΑΡΤΑΣ	16	300.844	0,4075
ΑΧΑΪΑΣ	66	502.314	0,4035
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	9	1.235.649	0,4325
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	13	305.245	0,4771
ΔΡΑΜΑΣ	49	657.453	0,3714
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	15	171.243	0,4342
ΕΒΡΟΥ	31	1.718.188	0,3958
ΕΥΒΟΙΑΣ	4	23.873	0,4287
ΗΛΕΙΑΣ	63	1.014.469	0,4179
ΗΜΑΘΙΑΣ	37	649.268	0,3937
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	1	448	0,4400
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	3	15.238	0,3986
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	352	14.025.902	0,4096
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	31	438.609	0,5007
ΚΑΒΑΛΑΣ	18	737.653	0,3941
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	13	332.083	0,3964
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ			
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	3	18.252	0,4500
ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑΣ	1	3.875	0,4000
ΚΙΛΚΙΣ	147	3.774.542	0,3994
ΚΟΖΑΝΗΣ	73	761.769	0,3819
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	2	51.490	0,4346
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	303	1.554.527	0,4320
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	3	238.102	0,3975
ΛΑΡΙΣΑΣ	152	5.958.103	0,4200
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	27	396.085	0,4103
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ			
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΘΗΝΩΝ	1	2.166	0,4200
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	5	71.641	0,4879
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	9	347.338	0,3879
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	1	188.583	0,3950
ΞΑΝΘΗΣ	232	4.363.334	0,4061
ΠΕΛΛΑΣ	99	1.408.816	0,3880
ΠΙΕΡΙΑΣ	22	865.355	0,4173
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	39	613.160	0,4142
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	2	18.226	0,5500
ΡΟΔΟΠΗΣ	25	1.176.479	0,4111
ΣΑΜΟΥ	5	19.501	0,5820

ΣΕΡΡΩΝ	204	5.394.147	0,3930
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	41	1.160.202	0,4120
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	34	590.524	0,4220
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	263	897.973	0,3402
ΦΩΚΙΔΑΣ	12	25.826	0,4000
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	3	158.121	0,4678
ΧΑΝΙΩΝ	1	1.068	0,5000
ΧΙΟΥ	23	102.261	0,5351
Γενικό Άθροισμα	2.463	52.513.104	

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ "ΔΗΜΗΤΡΑ"

**ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΠΑΡΑΛΟΞΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ ΑΓΕΛΛΑΙΝΟΥ
ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΑΝΑ ΝΟΜΟ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2018**

ΝΟΜΟΣ	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2019		
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	4	15.214	0,3528
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	5	188.320	0,4325
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	2	7.126	0,4411
ΑΡΤΑΣ	12	270.760	0,4111
ΑΧΑΪΑΣ	60	491.080	0,3981
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	10	1.268.227	0,4199
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	12	306.034	0,4614
ΔΡΑΜΑΣ	47	661.891	0,3818
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	15	145.995	0,3038
ΕΒΡΟΥ	33	1.601.804	0,3745
ΕΥΒΟΙΑΣ	4	32.082	0,4239
ΗΛΕΙΑΣ	56	1.125.807	0,3994
ΗΜΑΘΙΑΣ	33	431.153	0,3596
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	3	15.487	0,4092
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	364	14.100.194	0,3919
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	31	481.005	0,4824
ΚΑΒΑΛΑΣ	15	756.415	0,4138
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	13	325.100	0,3969
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	4	17.986	0,4458
ΚΙΛΚΙΣ	137	3.523.674	0,3889
ΚΟΖΑΝΗΣ	68	740.806	0,3623
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	2	84.289	0,4236
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	307	1.602.638	0,4358
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	3	190.797	0,3755
ΛΑΡΙΣΑΣ	142	5.805.855	0,4035
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	28	377.055	0,4057
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	0	0	0,0000
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΘΗΝΩΝ	1	1.932	0,4200

ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	5	33.493	0,5172
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	7	292.711	0,3748
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	1	182.158	0,3720
ΞΑΝΘΗΣ	209	4.505.542	0,3830
ΠΕΛΛΑΣ	93	1.417.034	0,3620
ΠΙΕΡΙΑΣ	23	770.397	0,3957
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	31	585.942	0,4113
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	2	14.890	0,6064
ΡΟΔΟΠΗΣ	21	1.191.119	0,3985
ΣΑΜΟΥ	4	15.324	0,5836
ΣΕΡΡΩΝ	198	5.416.997	0,3796
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	39	1.442.262	0,4101
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	31	577.266	0,4219
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	243	845.889	0,3223
ΦΩΚΙΔΑΣ	9	23.739	0,4000
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	5	201.067	0,4616
ΧΑΝΙΩΝ	1	1.212	0,5000
ΧΙΟΥ	24	107.959	0,5342
Γενικό Άθροισμα	2.357	52.193.726	

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ "ΔΗΜΗΤΡΑ"

Μελετώντας τα στοιχεία παράδοσης γάλακτος ενός μήνα του 2018 και του αντίστοιχου μήνα του 2019 παρατηρούμε τα εξής.

- Ο νομός Σερρών είναι και παραμένει τρίτος σε ποσότητα παράδοσης γάλακτος.
- Η ποσότητα στο νομό Σερρών αυξήθηκε κατά 8% περίπου και ο αριθμός των παραγωγών (κωδικών) μειώθηκε κατά 1%.
- Σε άλλους νομούς υπήρξε μικρότερη αύξηση ποσότητας γάλακτος με μεγαλύτερη μείωση αριθμού παραγωγών (π.χ. ν. Λάρισας).
- Ο μ. ο. παράδοσης γάλακτος το μήνα Ιανουάριο του 2019, ανά κωδικό – παραγωγό στο ν. Σερρών είναι 27350 Kgr. Ο μ. ο. πανελλαδικά είναι 22140 Kgr.

ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΑΝΑ ΠΑΡΑΓΩΓΩ ΚΑΙ ΑΝΑ ΝΟΜΟ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2018

M.O	ΝΟΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ
182158	ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	1
126823	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	10

63599	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	3
56720	ΡΟΔΟΠΗΣ	21
50428	ΚΑΒΑΛΑΣ	15
48540	ΕΒΡΟΥ	33
42145	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	2
41816	ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	7
40886	ΛΑΡΙΣΑΣ	142
40213	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	5
38737	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	364
37664	ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	5
36981	ΤΡΙΚΑΛΩΝ	39
33495	ΠΙΕΡΙΑΣ	23
27359	ΣΕΡΡΩΝ	198
25720	ΚΙΛΚΙΣ	137
25503	ΓΡΕΒΕΝΩΝ	12
25008	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	13
22563	ΑΡΤΑΣ	12
22144	Γενικό Άθροισμα	2.357
21558	ΞΑΝΘΗΣ	209
20104	ΗΛΕΙΑΣ	56
18901	ΠΡΕΒΕΖΑΣ	31
18621	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	31
15516	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	31
15237	ΠΕΛΛΑΣ	93
14083	ΔΡΑΜΑΣ	47
13461	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	28
13065	ΗΜΑΘΙΑΣ	33
10894	ΚΟΖΑΝΗΣ	68
9733	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	15
8185	ΑΧΑΪΑΣ	60
8021	ΕΥΒΟΙΑΣ	4
7445	ΡΕΘΥΜΝΟΥ	2
6699	ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	5
5220	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	307
5162	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	3
4498	ΧΙΟΥ	24
4497	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	4
3831	ΣΑΜΟΥ	4
3804	ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	4
3563	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	2
3481	ΦΛΩΡΙΝΑΣ	243
2638	ΦΩΚΙΔΑΣ	9
1932	ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΘΗΝΩΝ	1
1212	ΧΑΝΙΩΝ	1

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ "ΔΗΜΗΤΡΑ"

4. Μεθοδολογία Επιτόπιας Έρευνας

4.1. Κατανομή των παραγωγών ανάλογα με την ποσότητα που παρέδωσαν (πανελλαδικά)

Ο 'ΕΛΓΟ Δήμητρα' ομαδοποιεί τους παραγωγούς με βάση τις ποσότητες γάλακτος που παραδίδουν ανά έτος. Για το 2018 έχουμε την παρακάτω ομαδοποίηση για το σύνολο της παραγωγής αγελαδινού γάλακτος όλης της Ελλάδας:

Πίνακας 45. Ομαδοποίηση για το σύνολο της παραγωγής αγελαδινού γάλακτος όλης της Ελλάδας (€)

	2018			
ΟΡΙΑ	ΑΡ. ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	ποσοστό	ΠΟΣΟΤΗΤΑ σε τόνους	ποσοστό
<= 10 tn	453	14%	2.225,6	0,37%
10 - 50 tn	858	26%	22.350,1	3,71%
50 - 100 tn	330	10%	23.746,3	3,94%
100 - 200 tn	362	11%	52.728,5	8,75%
200 - 500 tn	451	14%	147.826,9	24,53%
500 -1.000 tn	199	6%	134.555,7	22,33%
> 1.000 tn	126	4%	237.429,7	39,41%
ΣΥΝΟΛΑ	2.779	100%	620.863	100,00%

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ "ΔΗΜΗΤΡΑ"

Χρησιμοποιήσαμε την ομαδοποίηση του 'ΕΛΓΟ Δήμητρα', του έτους 2018, για τους παραγωγούς του Ν. Σερρών:

Πίνακας 46. Ομαδοποίηση για το σύνολο της παραγωγής αγελαδινού γάλακτος για τον νομό Σερρών

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΠΕ ΣΕΡΡΩΝ					
ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ					
2018					
Όρια	Αρ. Παραγωγών	%		Ποσότητα σε κιλιά	%
< 10 tn	18	7,96%		87.561	0,14%
10-50 tn	48	21,24%		1.260.825	2,01%
50-100 tn	23	10,18%		1.738.220	2,78%
100 -200 tn	43	19,03%		6.255.906	9,99%
200- 500 tn	58	25,66%		18.130.603	28,96%
500 - 1000 tn	25	11,06%		15.524.807	24,79%
> 1000 tn	11	4,87%		19.616.886	31,33%
Σύνολο	226			62.614.808	

ΣΤΟΙΧΕΙΑ_50965_17_10_2019

Μετατρέψαμε, κατά προσέγγιση, τις ποσότητες γάλακτος που παρέδωσε ο κάθε παραγωγός το 2018 σε αριθμό αρμεγόμενων αγελάδων που καθορίζει και το μέγεθος του κοπαδιού.

Η ομαδοποίηση βάσει του μεγέθους του κοπαδιού εξυπηρετεί την έρευνα για δύο κυρίως λόγους:

- Είναι ευκολότερη η ένταξη της μονάδας στην αντίστοιχη ομάδα βάσει του μεγέθους του κοπαδιού, όταν αντλούμε στοιχεία από το ερωτηματολόγιο.
- Το μέγεθος του κοπαδιού καθορίζει και άλλες παραμέτρους όπως: εγκαταστάσεις, ζωοτροφές, εργατικά κ.λπ.

Πίνακας 47 Ομαδοποίηση για το σύνολο της παραγωγής αγελαδινού γάλακτος του νομού Σερρών (€)

		Κ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΠΕ ΣΕΡΡΩΝ			
		ΑΓΕΛΑΔΙΝΟ			

		2018			
Εκτιμώμενος αριθμός αγελάδων*	Αριθμός παραγωγών	%	Ποσότητα σε κιλά	%	Δείγμα
<3	18	7,96	87561	0,14	
1 – 9	48	21,24	1260825	2,01	
5 – 18**	23	10,18	1738220	2,78	
10 – 36	43	19,03	6255906	9,99	1
20 – 91	58	25,66	18130603	28,96	4
50 – 183	25	11,06	15524807	24,79	3
>183	11	4,87	19616886	31,33	3
Σύνολο	226	100	47665094	100	11

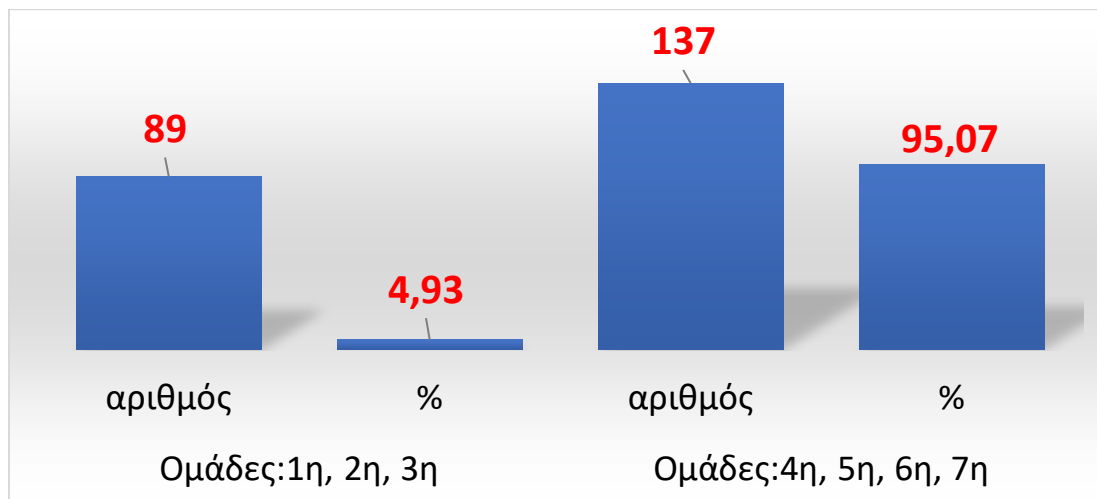
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ "ΔΗΜΗΤΡΑ"

(*) Μέθοδος εκτίμησης του αριθμού των αγελάδων ανά ομάδα: α) Υπόθεση εργασίας: η μέση ημερήσια παραγωγή ανά αγελάδα είναι σταθερή καθ' όλη την διάρκεια του έτους και κυμαίνεται από 15 έως 28 κιλά. β) Υπολογίσαμε τις κατώτερη μέση ημερήσια παραγωγή και ανώτερη μέση ημερήσια παραγωγή για κάθε ομάδα που μας δίνει ο 'ΕΛΓΟ Δήμητρα'. γ) Υπολογίσαμε το κατώτερο όριο αριθμού αγελάδων, διαιρώντας την κατώτερη μέση ημερήσια παραγωγή της ομάδας, διά της ανώτερης μέσης ημερήσιας παραγωγής ανά αγελάδα (28 κιλά). δ) Αντίστοιχα υπολογίσαμε το ανώτερο όριο, διαιρώντας την ανώτερη μέση ημερήσια παραγωγή της ομάδας, διά της κατώτερης μέσης ημερήσιας παραγωγής ανά αγελάδα (15 κιλά).

(**) Π.χ. 3^η ομάδα: (50.000 κιλά / 365) / 28 κιλά = 5 αγελάδες, (100.000 κιλά / 365) / 15 κιλά = 18 αγελάδες

4.2. Επιλογή δείγματος παραγωγών για την λήψη των συνεντεύξεων

Στο Ν. Σερρών εμφανίζονται για το έτος του 2019 εκατό ενενήντα οκτώ (198) παραγωγοί που παρέδωσαν κατά μ. ο. 27.359 κιλά γάλα στις βιομηχανίες. Από δηλώσεις παραγωγών και κτηνιάτρων της ΔΑΟΚ Σερρών οι 198 δεν είναι παραγωγοί (κοπάδια), αλλά κωδικοί. Πολλά κοπάδια είναι καταχωρημένοι με περισσότερους από έναν κωδικό. Αυτό σημαίνει ότι οι παραγωγοί είναι λιγότεροι από 198. Κατ' εκτίμησή μας, κατόπιν επιτόπιας έρευνας, οι παραγωγοί του νομού είναι περίπου εκατό (100). Η έρευνα διεξήχθη μεταξύ παραγωγών, κτηνιάτρων, γεωπόνων καθώς και υπευθύνων συγκέντρωσης γάλακτος δύο μεγάλων γαλακτοβιομηχανιών. Εξ' αυτού του λόγου αποφασίσαμε το δείγμα των ερωτώμενων να αποτελείται από ένδεκα (11) παραγωγούς, δηλαδή περίπου το δέκα τοις εκατό των παραγωγών.



Διάγραμμα 26. Συμμετοχή των ομάδων στην παραγωγή γάλακτος το έτος 2018, Πηγή: ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ

Το σύνολο των παραγωγών είναι χωρισμένο σε επτά ομάδες. Οι παραγωγοί των τριών πρώτων ομάδων παράγουν κάτω του 5% της συνολικής παραγόμενης ποσότητας του Ν. Σερρών. Τα δεδομένα παραγωγής αυτών των ομάδων συμβάλουν ελάχιστα, έως καθόλου, στην διαμόρφωση της εικόνας της αλυσίδας αξίας, και γι' αυτό δεν συμπεριελήφθησαν στην έρευνα. Ο αριθμός αυτών των παραγωγών είναι αρκετά μεγάλος, 89 σε σύνολο 226, αλλά έχουν διαφορετικά οικονομοτεχνικά χαρακτηριστικά απ' αυτά των υπολοίπων παραγωγών όπως:

- 1) Μεγαλύτερο κόστος ζωοτροφών

- 2) Μικρότερες τιμές στο γάλα (η βιομηχανία δίνει μικρότερες τιμές για μικρές ποσότητες)
- 3) Πεπαλαιωμένος εξοπλισμός (στάβλος, αλμεκτήριο, παρασκευαστήριο ζωοτροφών κλπ.)
- 4) Δυσμενέστερες συνθήκες ευζωίας και επομένως μικρότερες παραγωγές. (π.χ. στην πρώτη ομάδα με παραγωγή κάτω των 10 τόνων ετησίως η ημερήσια παραγωγή είναι το πολύ 27,40 κιλά. Αυτή η ποσότητα παράγεται από μία αγελάδα σε μία μονάδα της εβδομης ομάδας, όπως δείχνουν και τα στοιχεία που προέκυψαν από τα ερωτηματολόγια)

4.3. Στάθμιση των δειγμάτων από τις 4^η, 5^η, 6^η και 7^η ομάδα

Η στάθμιση των δειγμάτων στηρίχθηκε σε δύο μεταβλητές. α) την ποσοστιαία συμμετοχή της κάθε ομάδας στην παραγόμενη ποσότητα γάλακτος και β) την ποσοστιαία συμμετοχή της ομάδας στο σύνολο των παραγωγών της Π Ε Σερρών.

Σύμφωνα με τα παραπάνω κατανεμήθηκαν τα δείγματα ως εξής:

Ομάδα 4^η: Συμμετοχή στην ποσότητα γάλακτος: 9,99%. Επί του συνόλου των παραγωγών: 21%. Ερωτηματολόγιο: ένα (1), Excel (11)

Ομάδα 5^η: Συμμετοχή στην ποσότητα γάλακτος: 28,96%. Επί του συνόλου των παραγωγών: 29%. Ερωτηματολόγια: τέσσερα (4), Excel (5a, 1, 10, 6)

Ομάδα 6^η: Συμμετοχή στην ποσότητα γάλακτος: 24,79%. Επί του συνόλου των παραγωγών: 13%. Ερωτηματολόγια: τρία (3), Excel (3, 2, 9)

Ομάδα 7^η: Συμμετοχή στην ποσότητα γάλακτος: 31,33%. Επί του συνόλου των παραγωγών: 6%. Ερωτηματολόγια: τρία (3), Excel (4, 7, 8)

Ερωτηματολόγια από κάθε ομάδα παραγωγών

4 ^η Ομάδα (I): 10 – 36 (11)
5 ^η Ομάδα (II): 20 – 91 (5a, 1, 10, 6)
6 ^η Ομάδα (III): 50 – 183 (3, 2, 9)
7 ^η Ομάδα (IV): >183 (4, 7, 8)

4.4. Διεξαγωγή της έρευνας

Η επιτόπια έρευνα διεξήχθη το καλοκαίρι και το φθινόπωρο του 2019. Οι συνεντεύξεις ελήφθησαν μετά το τέλος των πρωινών εργασιών ή μετά το τέλος των απογευματινών. Οι συναντήσεις με τους παραγωγούς έγιναν όλες στις σταβλικές εγκαταστάσεις των ερωτηθέντων. Η κάθε συνέντευξη διήρκεσε περίπου τρεις ώρες.

5. Αποτελέσματα Επιτόπιας Έρευνας

5.1. Οικονομικά αποτελέσματα της επιτόπιας έρευνας

Αρχικά, παρουσιάζονται τα στοιχεία για την Συνολική Χρησιμοποιούμενη Έκταση. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα που ακολουθεί, η μέση χρησιμοποιούμενη έκταση είναι 620 στρέμματα, με σημαντικές αποκλίσεις κυρίως της τέταρτης ομάδας με τις υπόλοιπες.

Πίνακας 48 Διαρθρωτικά Στοιχεία των Εκμεταλλεύσεων (€)

Πίνακας : Διαρθρωτικά Στοιχεία των Εκμεταλλεύσεων (αριθ.. Αρμ. Αγέλαδας)	Συνολική Χρησιμοποιούμενη Έκταση (στρ.)	Ποσοστό Ενοικιαζόμενης Έκτασης (%)	Ποσοστό Αρδευόμενης Έκτασης (%)
Ομάδα I	550	73%	100%
Ομάδα II	264,75	60%	91%
Ομάδα III	203,33	43%	82%
Ομάδα IV	1533,33	46%	72%

M.O.	620	55%	86%

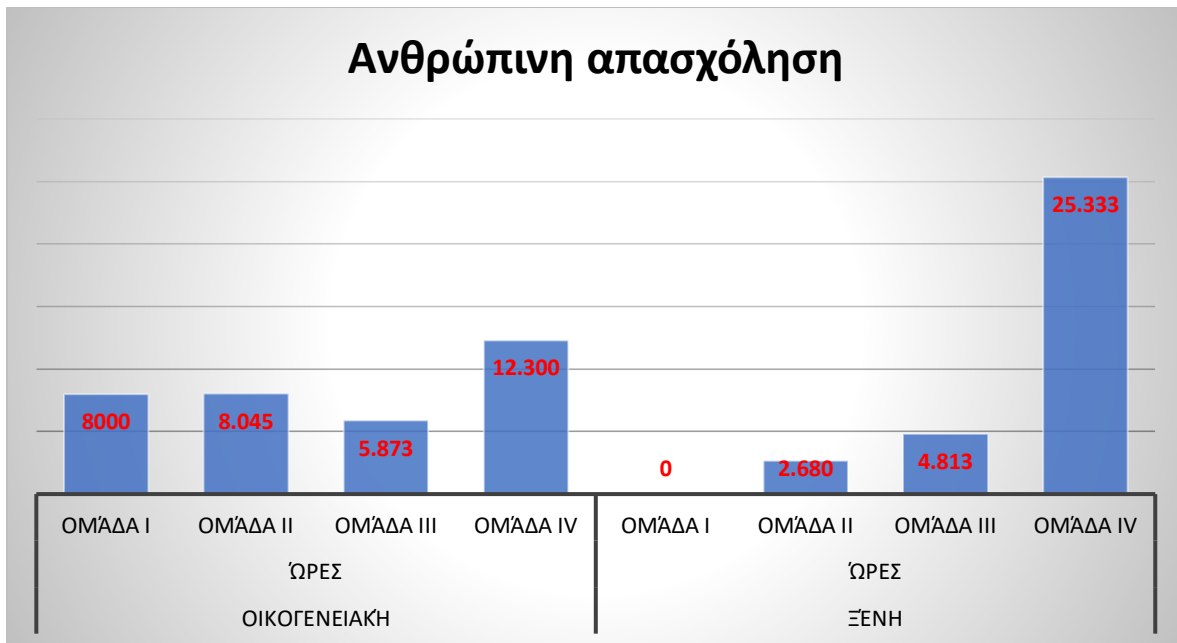
Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

Ο επόμενος πίνακας δείχνει την Ανθρώπινη απασχόληση εντός της γεωργικής εκμετάλλευσης. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα αυτού, οι μέσες ώρες οικογενειακής εργασίας είναι περίπου 8.500 ετησίως, ενώ της ξένης ελαφρώς περισσότερες. Και πάλι, εντοπίζεται σημαντική διαφορά ανάμεσα στην τέταρτη ομάδα και τις υπόλοιπες.

Πίνακας 49. Ανθρώπινη απασχόληση εντός της γεωργικής εκμετάλλευσης

	Οικογενειακή		Ξένη		Συνολική	
	Ώρες	ΜΑΕ	Ώρες	ΜΑΕ	Ώρες	ΜΑΕ
Ομάδα I	8000	4,44	0	0	8000	4,44
Ομάδα II	8.045	4,47	2.680	1,49	10.725	5,96
Ομάδα III	5.873	3,25	4.813	2,68	10.686	5,93
Ομάδα IV	12.300	6,83	25.333	14,09	37.633	20,92
M.O.	8.609	4,78	9.196	5,11	17.805	9,89

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας



Διάγραμμα27. Κατανομή της ανθρώπινης απασχόλησης στις διάφορες ομάδες, Πηγή: επιτόπια έρευνα

Πίνακας 50. Κατανομή των ΜΑΕ στην οικογενειακή και την ξένη απασχόληση

	Οικογενειακή		Ξένη		Συνολική	
	ΜΑΕ	%	ΜΑΕ	%	ΜΑΕ	%
Ομάδα I	4,44	100	0	0	4,44	100
Ομάδα II	4,47	75	1,49	25	5,96	100
Ομάδα III	3,25	54.8	2,68	45.2	5,93	100
Ομάδα IV	6,83	32.6	14,09	67.4	20,92	100
Μ.Ο.	4,78	48.3	5,11	51.7	9,89	100

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

Επιπλέον, ο επόμενος πίνακας δείχνει ότι δεν υπάρχει οικογενειακή απασχόληση εκτός της γεωργικής εκμετάλλευσης για καμία από τις ομάδες του δείγματος.

Πίνακας 51. Οικογενειακή απασχόληση

	Εντός γ. εκμ.		Εκτός γ. εκμ.		Συνολική	
	Ώρες	ΜΑΕ	Ώρες	ΜΑΕ	Ώρες	ΜΑΕ
Ομάδα I	8000	4,44				
Ομάδα II	8.045	4,47				
Ομάδα III	5.873	3,25				
Ομάδα IV	12.300	6,83				
Μ.Ο.	8.609	4,78				

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

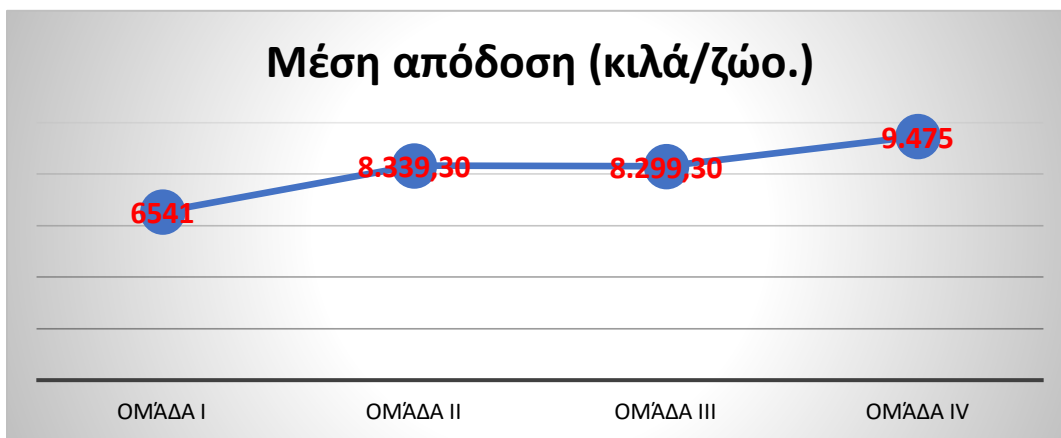
Ο επόμενος πίνακας δείχνει ότι τόσο η μέση απόδοση ανά ζώο, όσο και η τιμή ανά κιλό είναι υψηλότερη, στις μεγαλύτερες πληθυσμιακά ομάδες.

Πίνακας 52. Μέση απόδοση ανά ζώο και τιμή

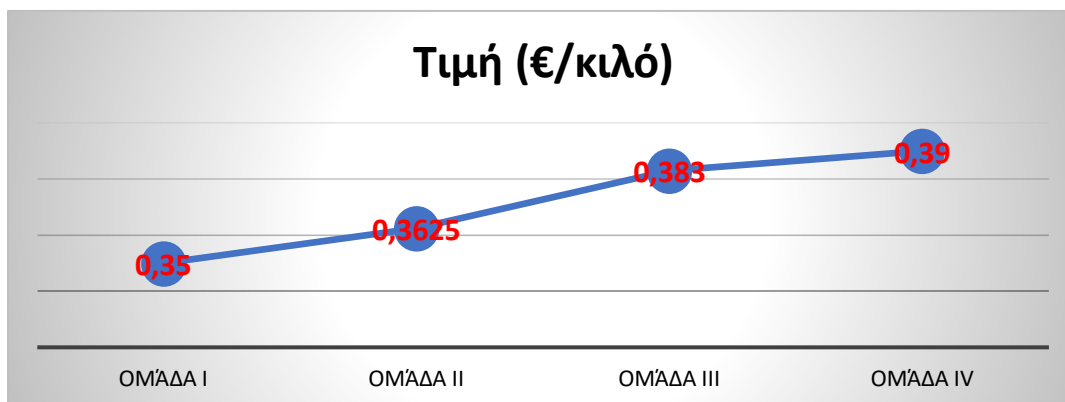
	Μέση απόδοση ανά ζώο (κιλά/ζώο.)	Τιμή (€/κιλό)

Ομάδα I	6541	0,35
Ομάδα II	8.339,3	0,3625
Ομάδα III	8.299,3	0,383
Ομάδα IV	9.475	0,39
Μ.Ο.	8.474,6	0,3745

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας



Διάγραμμα 28. Μέση απόδοση ανά ομάδα, Πηγή: επιτόπια έρευνα



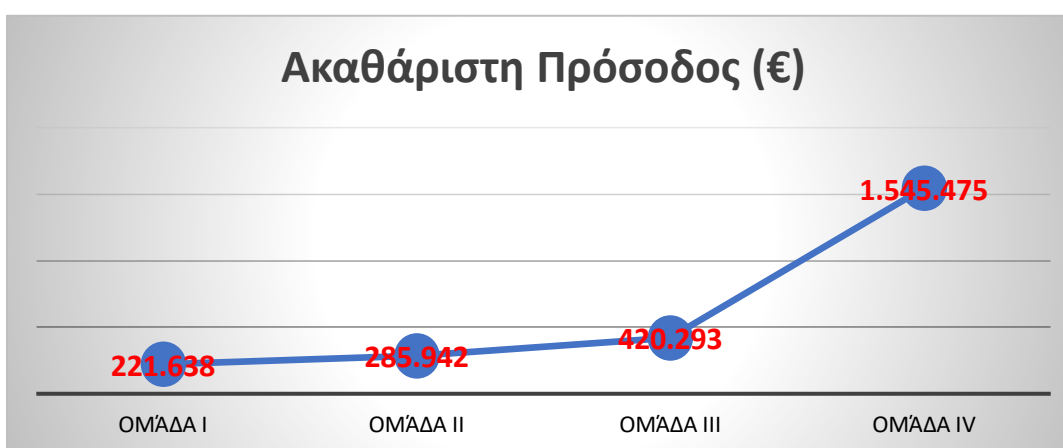
Διάγραμμα 29. Μέση τιμή πωλούμενου γάλακτος από κάθε ομάδα, Πηγή: επιτόπια έρευνα

Στον επόμενο πίνακα βλέπουμε την ακαθάριστη πρόσοδο ανά εκμετάλλευση, και διαπιστώνουμε την τεράστια διαφορά της ομάδας IV από τις υπόλοιπες.

Πίνακας 53: Ακαθάριστη Πρόσοδος ανά εκμετάλλευση

Πίνακας : Ακαθάριστη Πρόσοδος ανά εκμετάλλευση	Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής (€)	Επιδοτήσεις (€) που αφορούν όλα τα προϊόντα	Ακαθάριστη Πρόσοδος (€)
Ομάδα I	184.888	36.750	221.638
Ομάδα II	259.504	26.438	285.942
Ομάδα III	391.460	28.833	420.293
Ομάδα IV	1.435.092	110.383	1.545.475
Μ.Ο.	567.736	50.601	618.337

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας



Διάγραμμα 30. Ακαθάριστη πρόσοδος ανά ομάδα, Πηγή: επιτόπια έρευνα

Οι επιχειρήσεις της ομάδας III έχουν την μεγαλύτερη ακαθάριστη πρόσοδο ανά στρέμμα τόσο για το σύνολο των προϊόντων όσο και για το κύριο προϊόν.

Πίνακας 54. Ακαθάριστη Πρόσοδος ανά στρέμμα

Πίνακας : Ακαθάριστη Πρόσοδος ανά στρέμμα*	Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής (€)	Επιδοτήσεις (€) που αφορούν όλα τα προϊόντα	Ακαθάριστη Πρόσοδος (€)
Ομάδα I	302	60	362
Ομάδα II	670	68	738
Ομάδα III	975	72	1.047
Ομάδα IV	661	51	712
Μ.Ο.	652	63	715

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

Ο επόμενος πίνακας είναι βοηθητικός πίνακας για το σημαντικότερο προϊόν (γάλα).

Πίνακας 55. Ακαθάριστη Πρόσοδος¹ ανά αγελάδα

Πίνακας : Ακαθάριστη Πρόσοδος ανά αγελάδα	Ακαθάριστη Πρόσοδος (€)	Αριθμός Αγελάδων	Ακαθάριστη Πρόσοδος ανά αγελάδα
Ομάδα I	221.638	30	7.387
Ομάδα II	285.942	176	1.643
Ομάδα III	420.293	383	1.097
Ομάδα IV	1.545.475	910	1.698
Μ.Ο.	618.337	1499	1650

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

Ο επόμενος πίνακας δείχνει την σύνθεση των δαπανών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα είναι δυνατόν να σημειωθούν δυο

¹ Πρόκειται για το σύνολο των κλάδων

στοιχεία. Το πρώτο δείχνει ότι σε όλες τις ομάδες, η συμμετοχή των σταθερών δαπανών στο σύνολο των δαπανών είναι σημαντική και ξεπερνά το 35%. Το δεύτερο στοιχείο δείχνει ότι όσο αυξάνεται το μέγεθος της εκμετάλλευσης, τόσο αυξάνεται και η συμμετοχή των μεταβλητών δαπανών και υποχωρεί η συμμετοχή των σταθερών, στο σύνολο των δαπανών.

Πίνακας 56. Σύνθεση Δαπανών

	Μεταβλητές (€)	Σταθερές (€)	Σύνολο (€)	Μεταβλητές (%)	Σταθερές (%)	Σύνολο (%)
Ομάδα I	138.837	113.886	252.723	54,9%	45,1%	100%
Ομάδα II	183.966	112.554	296.520	62,0%	38,0%	100%
Ομάδα III	268.188	162.244	430.432	62,3%	37,7%	100%
Ομάδα IV	874.875	509.962	1.384.837	63,2%	36,8%	100%
M.O.	391.263	234.611	625.874	62,5%	37,5%	100%

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

Ο επόμενος πίνακας δείχνει την αποδοτικότητα του κεφαλαίου, η οποία είναι χαρακτηριστικό ότι έχει μεγάλες διακυμάνσεις ανάμεσα στις 4 ομάδες και μόνο στην τέταρτη είναι αισθητά μεγαλύτερη από μηδέν.

Πίνακας 57. Αποδοτικότητα κεφαλαίου

	Αποδοτικότητα κεφαλαίου
--	--------------------------------

Ομάδα I	-1,3%
Ομάδα II	4.325%
Ομάδα III	-2.3%
Ομάδα IV	16.7%
M.O.	5.38%

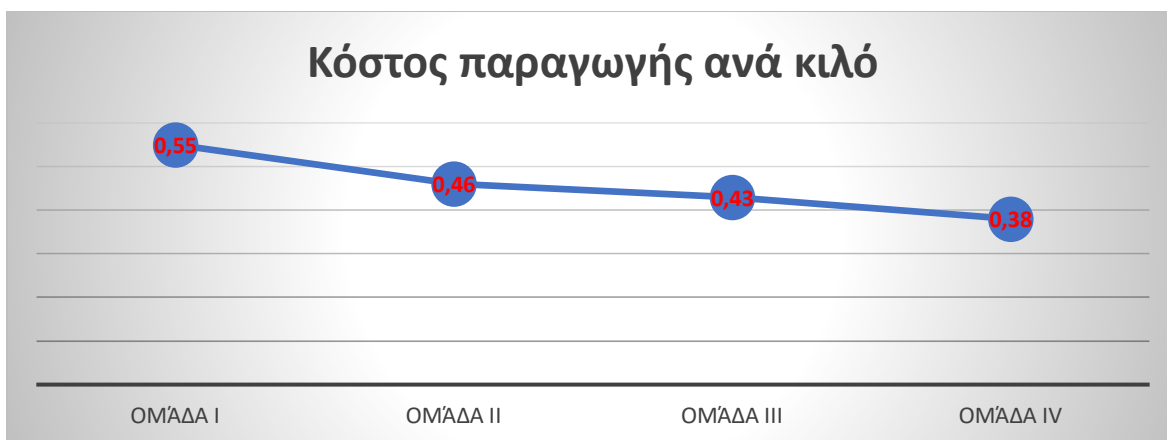
Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

Το κόστος παραγωγής ανά κιλό αγελαδινού γάλακτος εμφανίζει αντίθετη πορεία σε σχέση με το μέγεθος της εκμετάλλευσης, όπως φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 58. Κόστος παραγωγής ανά κιλό

	Κόστος παραγωγής ανά κιλό
Ομάδα I	0,55
Ομάδα II	0,46
Ομάδα III	0,43
Ομάδα IV	0,38
M.O.	0,44

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας



Διάγραμμα31. Κόστος πωλούμενου γάλακτος ανά ομάδα, Πηγή: επιτόπια έρευνα

Τέλος, παρουσιάζονται αναλυτικά, αρχικά για το σύνολο των κλάδων και στην συνέχεια, για το αγελαδινό γάλα μόνο, οι υπολογισμοί της συνολικής προστιθέμενης αξίας και του συνολικού γεωργικού εισοδήματος χωρίς και με τις επιδοτήσεις, καθώς και η μέση τιμή για τα μεγέθη αυτά.

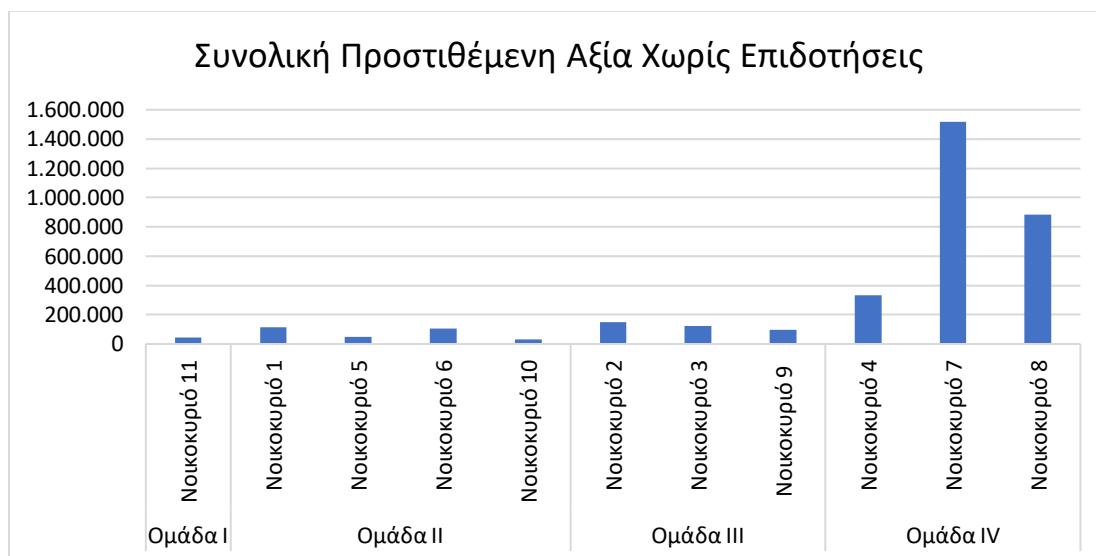
A) Για το σύνολο των κλάδων

Πίνακας 59. Συνολική Προστιθέμενη Αξία Χωρίς Επιδοτήσεις

Συνολική Προστιθέμενη Αξία Χωρίς Επιδοτήσεις	Ποσό
Γεωργικό νοικοκυριό 1 (ομάδα 2 ^η)	115.977
Γεωργικό νοικοκυριό 2 (ομάδα 3 ^η)	149.538
Γεωργικό νοικοκυριό 3 (ομάδα 3 ^η)	122.484
Γεωργικό νοικοκυριό 4 (ομάδα 4 ^η)	334.105
Γεωργικό νοικοκυριό 5 (ομάδα 2 ^η)	48.528

Γεωργικό νοικοκυριό 6 (ομάδα 2η)	104.980
Γεωργικό νοικοκυριό 7 (ομάδα 4η)	1.518.736
Γεωργικό νοικοκυριό 8 (ομάδα 4η)	884.562
Γεωργικό νοικοκυριό 9 (ομάδα 3η)	97.795
Γεωργικό νοικοκυριό 10 (ομάδα 2η)	32.813
Γεωργικό νοικοκυριό 11 (ομάδα 1η)	46.051
Σύνολο	3.449.569
Μέση Τιμή	313.597

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας

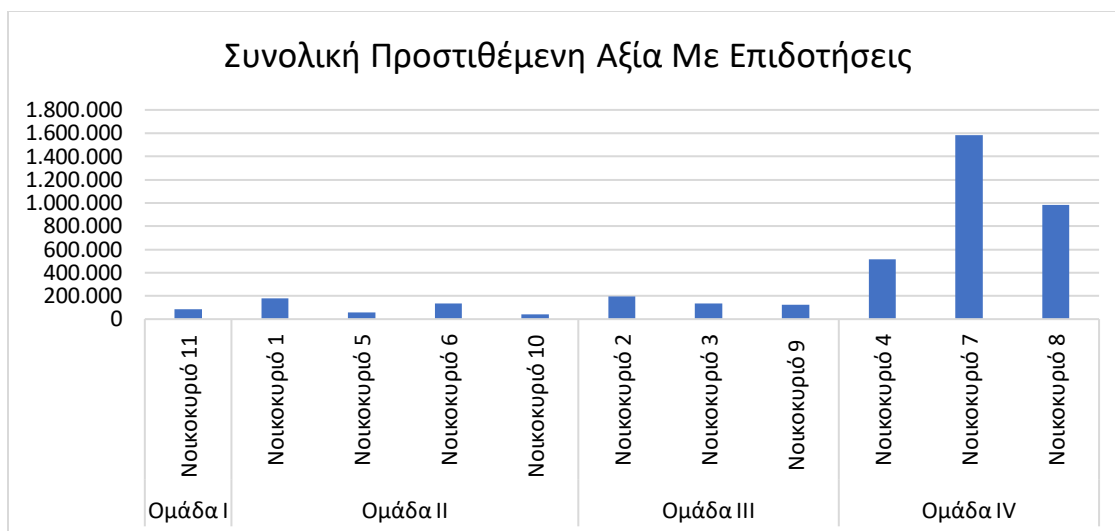


Διάγραμμα32. Συνολική προστιθέμενη αξία χωρίς επιδοτήσεις ανά νοικοκυριό, Πηγή: επιτόπια έρευνα

Πίνακας 60.Συνολική Προστιθέμενη Αξία Με Επιδοτήσεις

Συνολική Προστιθέμενη Αξία Με Επιδοτήσεις	Ποσό
Γεωργικό νοικοκυριό 1 (ομάδα 2 ^η)	177.027
Γεωργικό νοικοκυριό 2 (ομάδα 3η)	197.038
Γεωργικό νοικοκυριό 3 (ομάδα 3η)	137.484
Γεωργικό νοικοκυριό 4 (ομάδα 4η)	513.005
Γεωργικό νοικοκυριό 5 (ομάδα 2η)	55.528
Γεωργικό νοικοκυριό 6 (ομάδα 2η)	136.580
Γεωργικό νοικοκυριό 7 (ομάδα 4η)	1.582.636
Γεωργικό νοικοκυριό 8 (ομάδα 4η)	981.562
Γεωργικό νοικοκυριό 9 (ομάδα 3η)	121.795
Γεωργικό νοικοκυριό 10 (ομάδα 2η)	42.913
Γεωργικό νοικοκυριό 11 (ομάδα 1η)	82.801
Σύνολο	4.028.369
Μέση Τιμή	366.215

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας



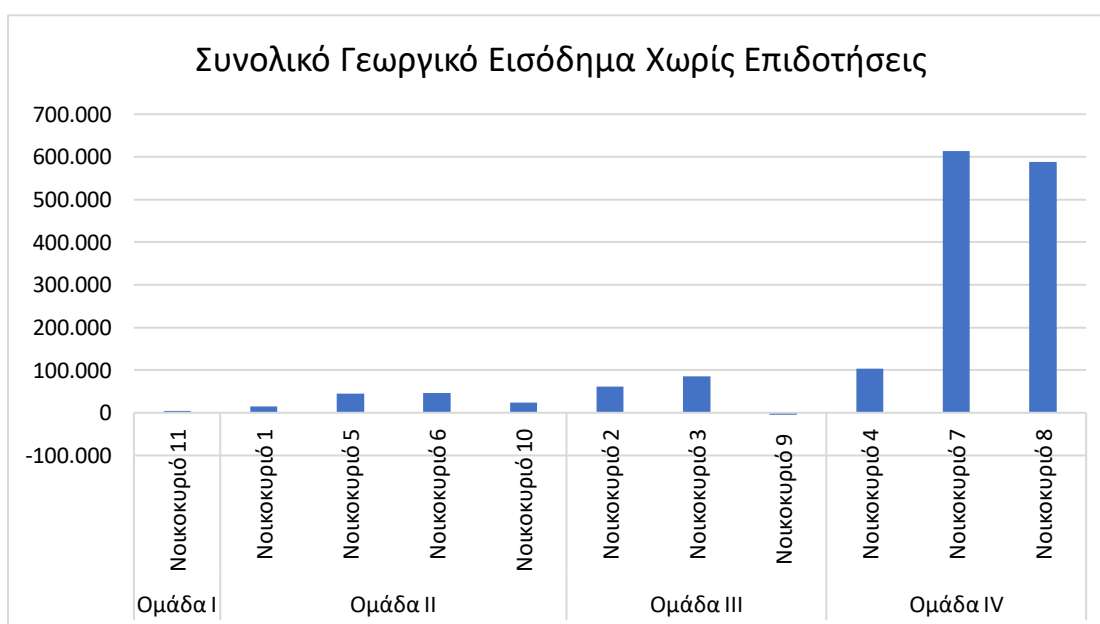
Διάγραμμα 33. Συνολική προστιθέμενη αξία με επιδοτήσεις ανά νοικοκυριό, Πηγή: επιτόπια έρευνα

Πίνακας 61. Συνολικό Γεωργικό Εισόδημα Χωρίς Επιδοτήσεις

Συνολικό Γεωργικό Εισόδημα Χωρίς Επιδοτήσεις	Ποσό
Γεωργικό νοικοκυριό 1 (ομάδα 2 ^η)	14.396
Γεωργικό νοικοκυριό 2 (ομάδα 3 ^η)	61.711
Γεωργικό νοικοκυριό 3 (ομάδα 3 ^η)	84.874
Γεωργικό νοικοκυριό 4 (ομάδα 4 ^η)	103.454
Γεωργικό νοικοκυριό 5 (ομάδα 2 ^η)	44.646
Γεωργικό νοικοκυριό 6 (ομάδα 2 ^η)	46.449
Γεωργικό νοικοκυριό 7 (ομάδα 4 ^η)	613.334
Γεωργικό νοικοκυριό 8 (ομάδα 4 ^η)	587.512

Γεωργικό νοικοκυριό 9 (ομάδα 3η)	-4.033
Γεωργικό νοικοκυριό 10 (ομάδα 2η)	23.637
Γεωργικό νοικοκυριό 11 (ομάδα 1η)	4.584
Σύνολο	1.580.564
Μέση Τιμή	143.688

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας



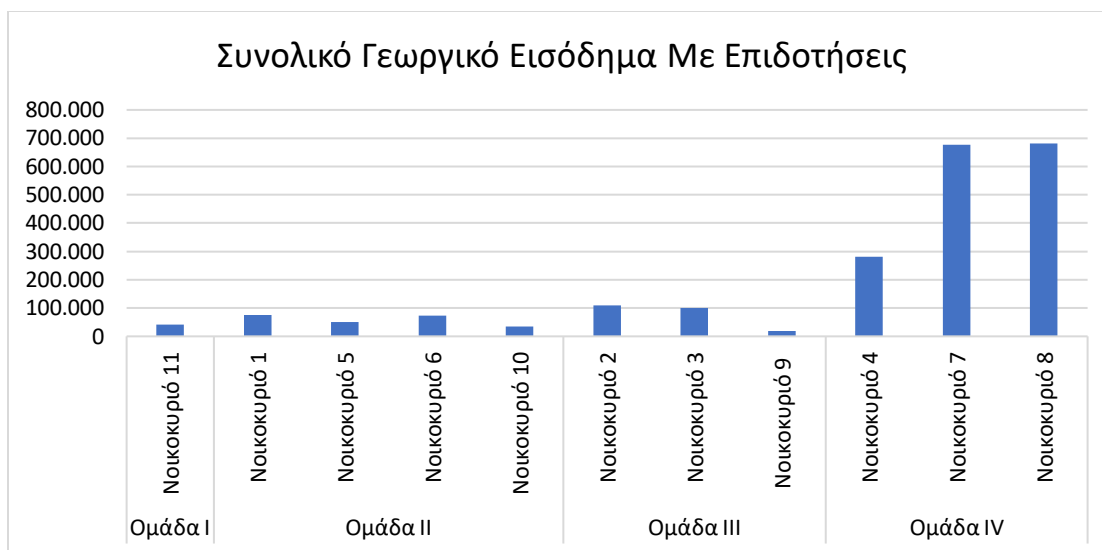
Διάγραμμα 34. Συνολικό γεωργικό εισόδημα χωρίς επιδοτήσεις ανά νοικοκυριό, Πηγή: επιτόπια έρευνα

Πίνακας 62. Συνολικό Γεωργικό Εισόδημα Με Επιδοτήσεις

Συνολικό Γεωργικό Εισόδημα Με Επιδοτήσεις	Ποσό
Γεωργικό νοικοκυριό 1 (ομάδα 2 ^η)	75.446

Γεωργικό νοικοκυριό 2 (ομάδα 3 ^η)	109.211
Γεωργικό νοικοκυριό 3 (ομάδα 3 ^η)	99.874
Γεωργικό νοικοκυριό 4 (ομάδα 4 ^η)	282.354
Γεωργικό νοικοκυριό 5 (ομάδα 2 ^η)	51.646
Γεωργικό νοικοκυριό 6 (ομάδα 2 ^η)	74.049
Γεωργικό νοικοκυριό 7 (ομάδα 4 ^η)	677.234
Γεωργικό νοικοκυριό 8 (ομάδα 4 ^η)	682.512
Γεωργικό νοικοκυριό 9 (ομάδα 3 ^η)	19.967
Γεωργικό νοικοκυριό 10 (ομάδα 2 ^η)	33.737
Γεωργικό νοικοκυριό 11 (ομάδα 1 ^η)	41.427
Σύνολο	2.147.457
Μέση Τιμή	195.223

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας



Διάγραμμα 35. Συνολικό γεωργικό εισόδημα με επιδοτήσεις ανά νοικοκυριό, Πηγή: επιτόπια έρευνα

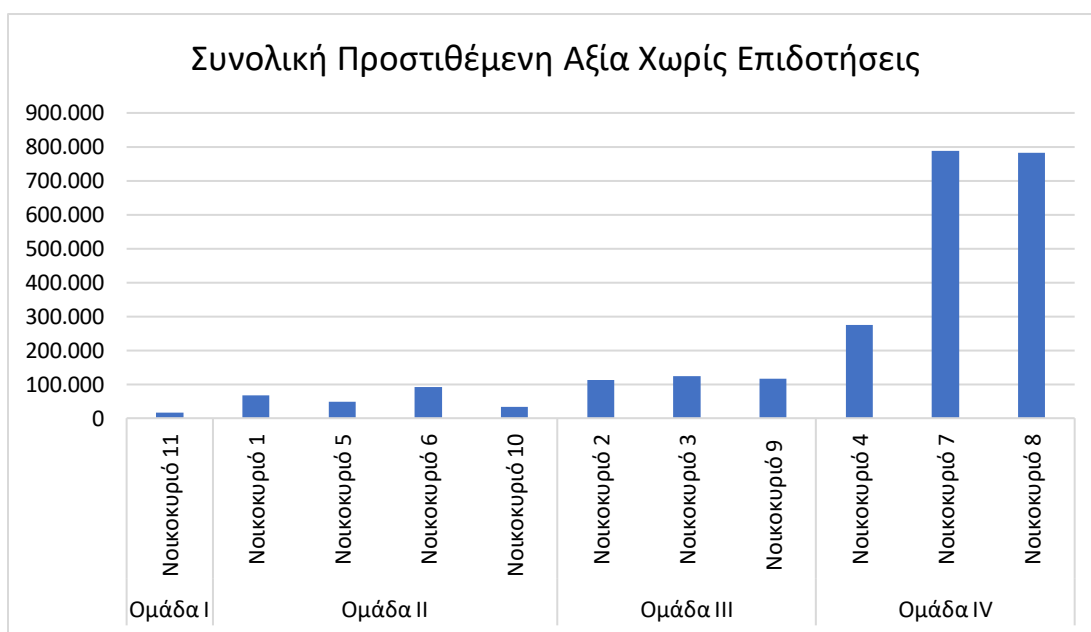
Β) Για το Αγελαδινό Γάλα

Πίνακας 63. Συνολική Προστιθέμενη Αξία Χωρίς Επιδοτήσεις

Συνολική Προστιθέμενη Αξία Χωρίς Επιδοτήσεις	Ποσό
Γεωργικό νοικοκυριό 1 (ομάδα 2 ^η)	66.968
Γεωργικό νοικοκυριό 2 (ομάδα 3 ^η)	112.033
Γεωργικό νοικοκυριό 3 (ομάδα 3 ^η)	124.085
Γεωργικό νοικοκυριό 4 (ομάδα 4 ^η)	273.997
Γεωργικό νοικοκυριό 5 (ομάδα 2 ^η)	48.528
Γεωργικό νοικοκυριό 6 (ομάδα 2 ^η)	91.654

Γεωργικό νοικοκυριό 7 (ομάδα 4η)	787.700
Γεωργικό νοικοκυριό 8 (ομάδα 4η)	782.182
Γεωργικό νοικοκυριό 9 (ομάδα 3η)	115.795
Γεωργικό νοικοκυριό 10 (ομάδα 2η)	33.517
Γεωργικό νοικοκυριό 11 (ομάδα 1η)	15.996
Σύνολο	2.452.455
Μέση Τιμή	222.950

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας



Διάγραμμα 36. Συνολική προστιθέμενη αξία χωρίς επιδοτήσεις ανά νοικοκυριό, Πηγή: επιτόπια έρευνα

Πίνακας 64. Συνολική Προστιθέμενη Αξία Με Επιδοτήσεις

Συνολική Προστιθέμενη Αξία Με Επιδοτήσεις	Ποσό
Γεωργικό νοικοκυριό 1 (ομάδα 2 ^η)	76.268
Γεωργικό νοικοκυριό 2 (ομάδα 3 ^η)	126.033
Γεωργικό νοικοκυριό 3 (ομάδα 3 ^η)	134.085
Γεωργικό νοικοκυριό 4 (ομάδα 4 ^η)	302.897
Γεωργικό νοικοκυριό 5 (ομάδα 2 ^η)	55.528
Γεωργικό νοικοκυριό 6 (ομάδα 2 ^η)	105.254
Γεωργικό νοικοκυριό 7 (ομάδα 4 ^η)	833.600
Γεωργικό νοικοκυριό 8 (ομάδα 4 ^η)	842.182
Γεωργικό νοικοκυριό 9 (ομάδα 3 ^η)	121.795
Γεωργικό νοικοκυριό 10 (ομάδα 2 ^η)	38.617
Γεωργικό νοικοκυριό 11 (ομάδα 1 ^η)	20.246
Σύνολο	2.656.505
Μέση Τιμή	241.500

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας



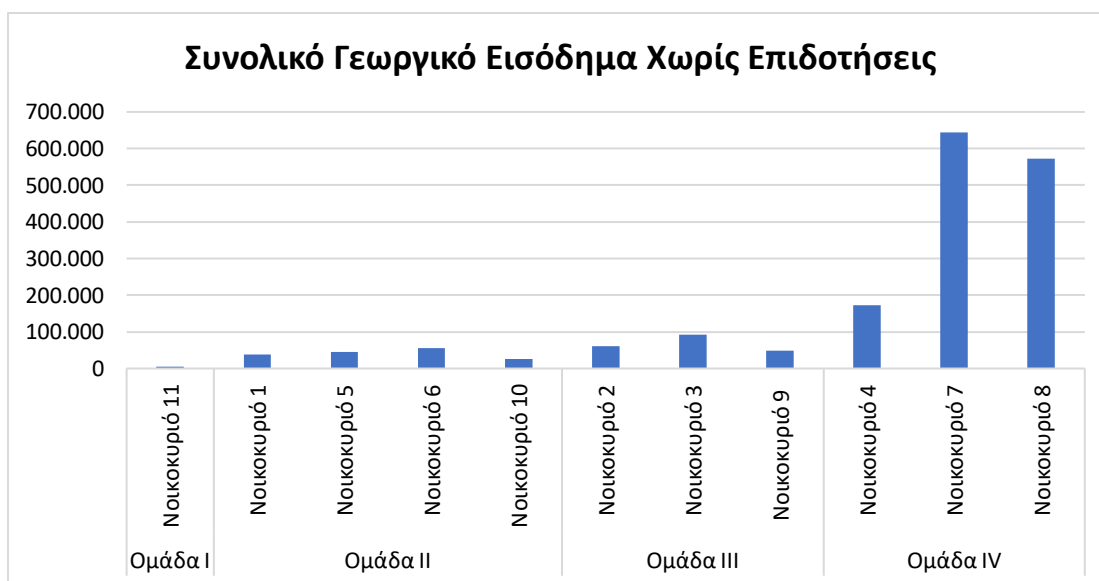
Διάγραμμα 37. Συνολική προστιθέμενη αξία με επιδοτήσεις ανά νοικοκυριό, Πηγή: επιτόπια έρευνα

Πίνακας 65. Συνολικό Γεωργικό Εισόδημα Χωρίς Επιδοτήσεις

Συνολικό Γεωργικό Εισόδημα Χωρίς Επιδοτήσεις	Ποσό
Γεωργικό νοικοκυριό 1 (ομάδα 2 ^η)	37.504
Γεωργικό νοικοκυριό 2 (ομάδα 3 ^η)	60.984
Γεωργικό νοικοκυριό 3 (ομάδα 3 ^η)	91.737
Γεωργικό νοικοκυριό 4 (ομάδα 4 ^η)	172.413
Γεωργικό νοικοκυριό 5 (ομάδα 2 ^η)	45.021
Γεωργικό νοικοκυριό 6 (ομάδα 2 ^η)	54.804
Γεωργικό νοικοκυριό 7 (ομάδα 4 ^η)	643.287

Γεωργικό νοικοκυριό 8 (ομάδα 4 ^η)	573.004
Γεωργικό νοικοκυριό 9 (ομάδα 3 ^η)	48.617
Γεωργικό νοικοκυριό 10 (ομάδα 2 ^η)	26.179
Γεωργικό νοικοκυριό 11 (ομάδα 1 ^η)	4.669
Σύνολο	1.758.219
Μέση Τιμή	159.838

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας



Διάγραμμα 38. Συνολικό γεωργικό εισόδημα χωρίς επιδοτήσεις ανά νοικοκυριό, Πηγή: επιτόπια έρευνα

Προφανώς η μέση τιμή του δείγματος εμφανίζει τιμές υψηλές, εξαιτίας του υψηλού εισοδήματος των γεωργικών νοικοκυριών της τέταρτης ομάδας, οι τιμές των οποίων επηρεάζουν προς τα πάνω την τιμή του μέσου εισοδήματος.

Πίνακας 66. Συνολικό Γεωργικό Εισόδημα Με Επιδοτήσεις

Συνολικό Γεωργικό Εισόδημα Με Επιδοτήσεις	Ποσό
Γεωργικό νοικοκυριό 1 (ομάδα 2 ^η)	46.804
Γεωργικό νοικοκυριό 2 (ομάδα 3 ^η)	74.984
Γεωργικό νοικοκυριό 3 (ομάδα 3 ^η)	101.737
Γεωργικό νοικοκυριό 4 (ομάδα 4 ^η)	201.961
Γεωργικό νοικοκυριό 5 (ομάδα 2 ^η)	52.021
Γεωργικό νοικοκυριό 6 (ομάδα 2 ^η)	68.404
Γεωργικό νοικοκυριό 7 (ομάδα 4 ^η)	689.187
Γεωργικό νοικοκυριό 8 (ομάδα 4 ^η)	633.004
Γεωργικό νοικοκυριό 9 (ομάδα 3 ^η)	54.617
Γεωργικό νοικοκυριό 10 (ομάδα 2 ^η)	31.279
Γεωργικό νοικοκυριό 11 (ομάδα 1 ^η)	8.919
Σύνολο	1.962.917
Μέση Τιμή	178.447

Πηγή: Ανάλυση στοιχείων της επιτόπιας έρευνας



Διάγραμμα 39. Συνολικό γεωργικό εισόδημα με επιδοτήσεις ανά νοικοκυριό, Πηγή: επιτόπια έρευνα

5.2. Αποτελέσματα Επιτόπιας Έρευνας για τα σχέδια και τους στόχους των παραγωγών

Στην παράγραφο αυτή παρουσιάζονται οι απαντήσεις των παραγωγών στις ενότητες:

- A) Σχέδια που έχει ο κάθε παραγωγός για την εκμετάλλευσή του τα επόμενα πέντε χρόνια και
 B) Οι στόχοι του κάθε παραγωγού.

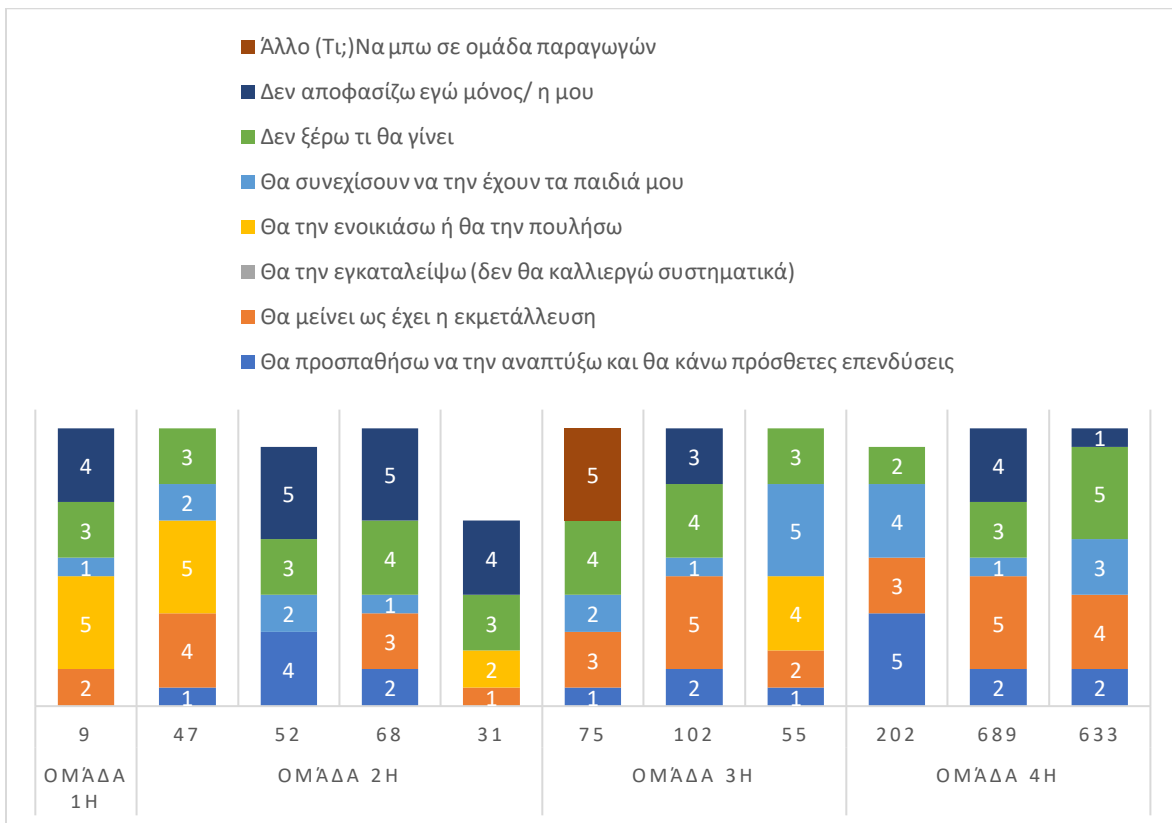
Ποια σχέδια έχεις για την εκμετάλλευσή σου τα επόμενα πέντε χρόνια;

Σημειώστε τους πέντε σημαντικότερους στόχους, κατάταξη από το 1 μέχρι το 5, όπου 1 είναι ο πιο σημαντικός στόχος

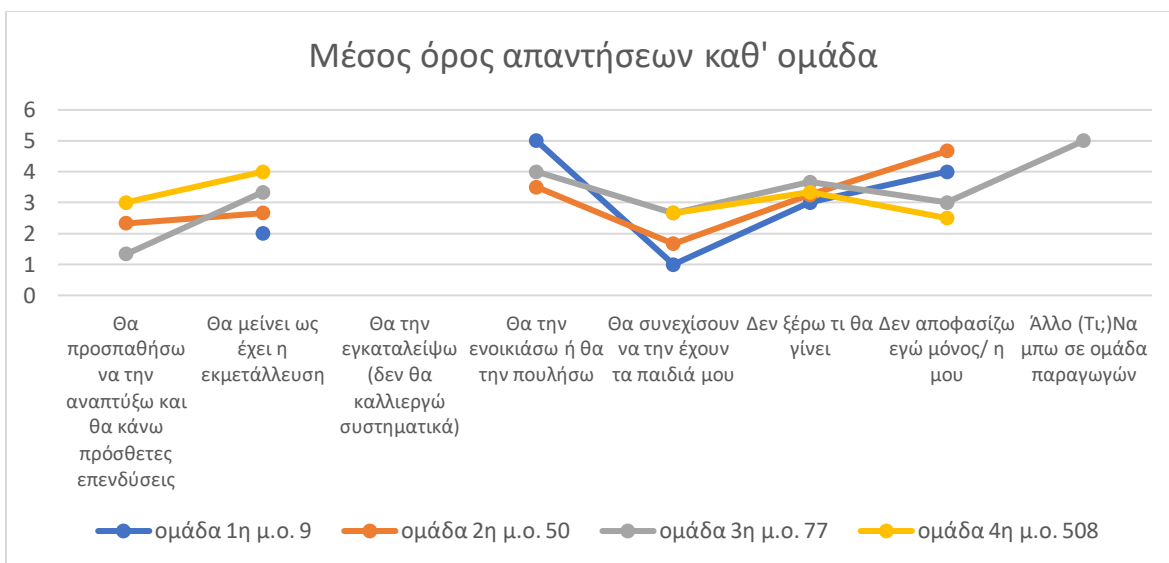
Πίνακας 67. Απάντησεις για τα σχέδια κάθε παραγωγού

	ομάδα 1 ^η	ομάδα 2 ^η				ομάδα 3 ^η			ομάδα 4 ^η		
χιλιάδες €	9	47	52	68	31	75	102	55	202	689	633
Θα προσπαθήσω να την αναπτύξω και θα κάνω πρόσθετες επενδύσεις		1	4	2		1	2	1	5	2	2
Θα μείνει ως έχει η εκμετάλλευση	2	4		3	1	3	5	2	3	5	4
Θα την εγκαταλείψω (δεν θα καλλιεργώ συστηματικά)											

Θα την ενοικιάσω ή θα την πουλήσω	5			5			2			4			
Θα συνεχίσουν να την έχουν τα παιδιά μου	1			2	2	1		2	1	5	4	1	3
Δεν ξέρω τι θα γίνει	3			3	3	4	3	4	4	3	2	3	5
Δεν αποφασίζω εγώ μόνος/ η μου	4				5	5	4		3			4	1
Άλλο (Τι;)Να μπω σε ομάδα παραγωγών								5					



Διάγραμμα 40. Απάντησεις για τα σχέδια κάθε παραγωγού, Πηγή: επιτόπια έρευνα



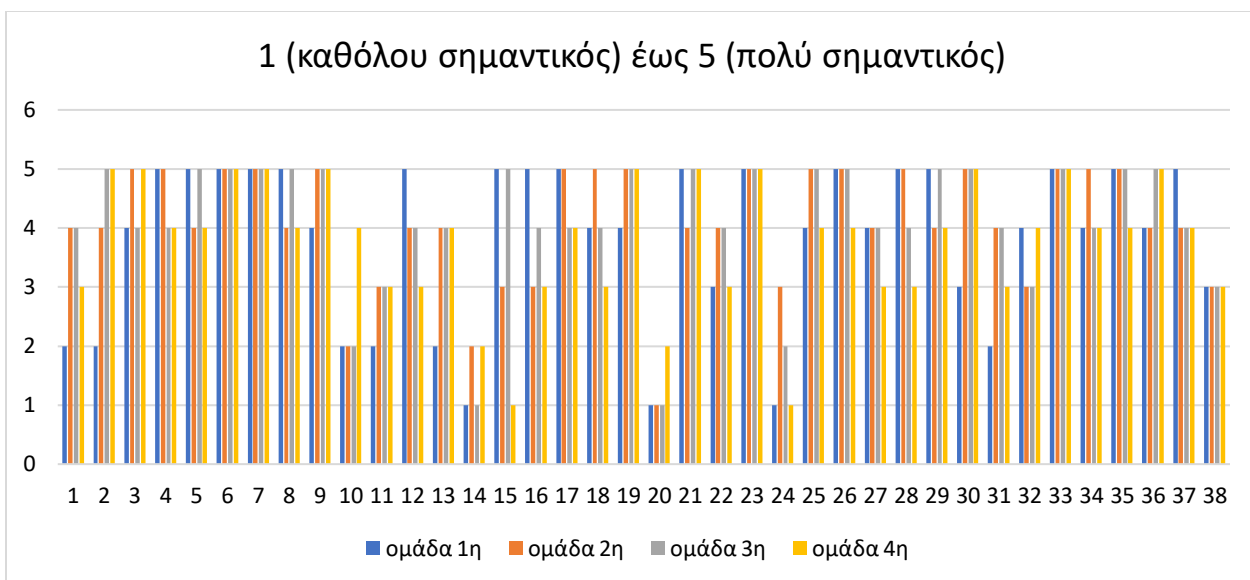
Διάγραμμα 41. Απάντησεις για τα σχέδια της κάθε ομάδας, Πηγή: επιτόπια έρευνα

Στο παραπάνω διάγραμμα παρατηρούμε ότι η επιλογή να εγκαταλείψουν την εργασία τους στην κτηνοτροφική μονάδα δεν εντάσσεται στα σχέδια κανενός εκ' των ερωτηθέντων. Επίσης βλέπουμε ότι την προσπάθεια για ανάπτυξη της επιχείρησης επιλέγουν περισσότερο οι παραγωγοί των ομάδων 3^{ης} και 2^{ης}, παρά οι αντίστοιχοι της 4^{ης}. Ο παραγωγός της 1^{ης} ομάδας δεν επιλέγει καν την προσπάθεια της ανάπτυξης της κτηνοτροφικής μονάδας. Βέβαια επειδή είναι ένας, δε μας δίδει ασφαλή συμπεράσματα. Η απάντηση 'θα συνεχίσουν τα παιδιά μου' είναι αρκετά δημοφιλής από όλους τους παραγωγούς. Υπάρχει ανασφάλεια σε όλους τους παραγωγούς, αλλά όχι τόσο μεγάλη.

Πόσο σημαντικοί είναι οι παρακάτω στόχοι για σένα;

Βαθμολόγησε από 1 (καθόλου σημαντικός) έως 5 (πολύ σημαντικός)	
1	Να αυξάνω συνεχώς το μέγεθος της εκμετάλλευσής μου (στρέμματα που καλλιεργώ ή αριθμό ζώων)
2	Να βελτιώνω συνεχώς την εκμετάλλευσή μου (νέα μηχανήματα, εγκαταστάσεις, μεθόδους παραγωγής)
3	Να μεγιστοποιώ το κέρδος από την εκμετάλλευσή μου
4	Να συνεχίσω να είμαι γεωργός/κτηνοτρόφος
5	Να αποφεύγω χρονιές με υψηλές απώλειες και χαμηλά κέρδη (μείωση κινδύνου)
6	Να μειώνω το χρέος μου – Να μπορώ να πληρώνω τα δάνειά μου – Να μη δανείζομαι
7	Να έχω ένα ικανοποιητικό εισόδημα από τη γεωργική εκμετάλλευσή μου
8	Να ασχολούμαι με κλάδους που μπορώ να διαχειριστώ πιο εύκολα
9	Να εξασφαλίζω καλές συνθήκες διαβίωσης για τα ζώα της εκμετάλλευσής μου

10	Να επενδύω σε πολλούς παραγωγικούς κλάδους ή και εκτός της εκμετάλλευσης
11	Να χρησιμοποιώ δικές μου εισροές/ζωοτροφές
12	Να μεγιστοποιώ την οικογενειακή εργασία
13	Να εξαρτώμαι λιγότερο από το εξωτερικό περιβάλλον (π.χ. επιδοτήσεις) για την επιβίωση της εκμετάλλευσής μου
14	Να διατηρώ την εκμετάλλευσή μου ακόμη και με εξωγεωργικό εισόδημα
15	Να ελαχιστοποιώ την εποχιακή εργασία
16	Να ελαχιστοποιώ την ξένη εργασία
17	Να παράγω ποιοτικά προϊόντα
18	Να εργάζομαι με την οικογένειά μου
19	Να εξασφαλίζω ένα ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης για όλη την οικογένειά μου κυρίως απ' το γεωργικό εισόδημα
20	Να εξασφαλίζω ένα ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης για όλη την οικογένειά μου κυρίως απ' το εξωγεωργικό εισόδημα
21	Να μεγιστοποιώ το συνολικό οικογενειακό εισόδημα
22	Να αυξάνω τα περιουσιακά στοιχεία της οικογένειάς μου
23	Να διατηρώ και να βελτιώνω την ποιότητα ζωής της οικογένειάς μου
24	Να αυξάνω την κατανάλωση του νοικοκυριού μου
25	Να κάνω τη δουλειά που μου αρέσει
26	Να συνεχίσω την οικογενειακή γεωργική εκμετάλλευση
27	Να αποταμιεύω για το μέλλον (σπουδές παιδιών, σύνταξη)
28	Να ζω στην εξοχή - ύπαιθρο
29	Να περνώ δημιουργικά το χρόνο μου
30	Να είμαι ανεξάρτητος (το αφεντικό)
31	Να κατέχω υψηλή κοινωνική θέση – Καλό κοινωνικό προφίλ
32	Να έχω αρκετό ελεύθερο χρόνο – χρόνο μακριά από την εκμετάλλευση
33	Να ξέρω ότι καταφέρνω να ξεπερνάω τις δυσκολίες
34	Να μειώνω το φόρτο εργασίας και τη σωματική προσπάθεια ή τις ώρες εργασίας
35	Να έχω πλήρη εργασία και καθ' όλη τη διάρκεια του έτους
36	Να είμαι καινοτόμος – πρωτοπόρος
37	Να συμμετέχω σε Ομάδα Παραγωγών
38	Να συμμετέχω σε Συνεταιρισμό



Διάγραμμα 42. Απάντησεις για τα σχέδια της κάθε ομάδας, Πηγή: επιτόπια έρευνα

Πίνακας 68. Απάντησεις για τους στόχουςκάθε παραγωγού

Μέσος όρος απαντήσεων	ομάδα 1 ^η	ομάδα 2 ^η	ομάδα 3 ^η	ομάδα 4 ^η
1	2	4	4	3
2	2	4	5	5
3	4	5	4	5
4	5	5	4	4
5	5	4	5	4
6	5	5	5	5
7	5	5	5	5
8	5	4	5	4
9	4	5	5	5
10	2	2	2	4
11	2	3	3	3
12	5	4	4	3
13	2	4	4	4
14	1	2	1	2
15	5	3	5	1
16	5	3	4	3
17	5	5	4	4
18	4	5	4	3
19	4	5	5	5

20	1	1	1	2
21	5	4	5	5
22	3	4	4	3
23	5	5	5	5
24	1	3	2	1
25	4	5	5	4
26	5	5	5	4
27	4	4	4	3
28	5	5	4	3
29	5	4	5	4
30	3	5	5	5
31	2	4	4	3
32	4	3	3	4
33	5	5	5	5
34	4	5	4	4
35	5	5	5	4
36	4	4	5	5
37	5	4	4	4
38	3	3	3	3

Χρησιμοποιήσαμε τους μέσους όρους της βαθμολόγησης των στόχων ανά μονάδα για να ερευνήσουμε τυχόν διαφοροποιήσεις μεταξύ των ομάδων.

Διαπιστώσαμε κατ' αρχάς, ότι δεν υπάρχει σαφής διαφοροποίηση, εκτός ίσως από τρεις στόχους. Τον υπ' αριθμό 15 (Να ελαχιστοποιώ την εποχιακή εργασία), ο οποίος δεν είναι καθόλου σημαντικός στόχος μόνο για τους παραγωγούς της 4^{ης} ομάδας. Τον υπ' αριθμό 10 (Να επενδύω σε πολλούς παραγωγικούς κλάδους ή και εκτός της εκμετάλλευσης), ο οποίος είναι αρκετά σημαντικός στόχος μόνο για τους παραγωγούς της 4^{ης} ομάδας. Και τον υπ' αριθμό 12 (Να μεγιστοποιώ την οικογενειακή εργασία), ο οποίος είναι αρκετά σημαντικός στόχος για τους παραγωγούς της 1^{ης}, 2^{ης} και 3^{ης} ομάδας. Επίσης διαπιστώσαμε ότι πάρα πολλοί στόχοι είναι πολύ σημαντικοί για την πλειονότητα των παραγωγών. Αυτοί οι στόχοι είναι οι: 6^{ος}, 7^{ος}, 9^{ος}, 17^{ος}, 19^{ος}, 21^{ος}, 23^{ος}, 25^{ος}, 26^{ος}, 30^{ος}, 33^{ος}, 35^{ος} και 36^{ος}. Αντίθετα μόνον τέσσερις, οι: 10^{ος}, 14^{ος}, 20^{ος} και 24^{ος}, είναι λιγότερο σημαντικοί για την πλειονότητα των παραγωγών. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απαντήσεις για τους δύο τελευταίους στόχους, 37^ο και 38^ο. Η συμμετοχή σε Ομάδα Παραγωγών είναι σημαντικότερη από την συμμετοχή σε συνεταιρισμό.

Πίνακας 69. Απάντησεις για τους στόχους κάθε παραγωγού με βάση την ομάδα που ανήκει

<i>Βαθμολόγησε από 1 (καθόλου σημαντικός) έως 5 (πολύ σημαντικός)</i>											
	ομάδα 1 ^η	ομάδα 2 ^η				ομάδα 3 ^η			ομάδα 4 ^η		
Στόχοι	11	1	5	6	10	2	3	9	4	7	8
1	2	5	3	5	2	5	4	3	5	1	3
2	2	5	3	4	2	5	5	5	5	5	5
3	4	5	5	5	3	5	5	3	5	5	5
4	5	5	5	5	3	5	5	3	5	5	3
5	5	3	5	5	4	5	5	5	5	1	5
6	5	5	5	5	4	5	4	5	5	5	4
7	5	5	5	5	3	5	5	5	5	5	5
8	5	4	4	4	4	4	5	5	5	3	5
9	4	5	5	5	5	4	5	5	5	5	5
10	2	3	1	1	3	1	1	3	5	2	4
11	2	5	1	3	2	4	4	1	5	1	3
12	5	5	3	4	4	4	4	5	5	2	2
13	2	5	3	4	4	5	5	3	3	5	3
14	1	4	1	2	2	2	1	1	4	1	1
15	5	5	2	5	1	5	4	5	2	1	1
16	5	5	2	3	2	5	3	3	2	5	3
17	5	5	5	3	5	5	3	5	5	3	5
18	4	5	4	5	5	5	3	5	5	3	1
19	4	5	5	5	3	5	5	5	5	5	5
20	1	1	1	1	2	1	1	1	1	3	1
21	5	3	5	4	4	5	5	5	5	5	5
22	3	4	5	4	4	5	5	2	5	1	3
23	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	5
24	1	4	3	2	1	2	2	2	1	1	1
25	4	5	5	4	5	5	5	5	5	5	3
26	5	5	5	5	4	5	5	5	5	3	4
27	4	5	5	5	2	5	5	3	4	2	4
28	5	5	5	5	3	5	3	5	5	2	1
29	5	5	3	4	5	5	5	5	5	3	5
30	3	5	5	5	4	5	5	5	5	4	5
31	2	5	3	4	2	5	2	5	5	2	1
32	4	4	2	4	3	4	3	3	3	3	5

33	5	4	5	5	4	5	4	5	5	5	4
34	4	4	5	5	4	4	5	3	4	3	5
35	5	5	5	5	5	5	5	5	5	3	5
36	4	5	3	4	4	5	5	5	5	5	5
37	5	5	2	5	5	5	5	3	5	3	4
38	3	4	2	3	2	4	5	1	5	1	4

6.Συμπεράσματα

Η παραγωγή αγελαδινού γάλακτος αποτελεί μια σημαντική πτυχή της ελληνικής κτηνοτροφίας, χωρίς ωστόσο να είναι σε θέση να καλύψει πλήρως τις ανάγκες της ζήτησης των καταναλωτών στην Ελλάδα. Αυτό συμβαίνει κυρίως εξαιτίας της διάρθρωσης του κλάδου, καθώς ο τελευταίος αποτελείται από πολλές μικρού μεγέθους εκμεταλλεύσεις, οι οποίες δεν είναι δυνατόν να εκμεταλλευτούν τις οικονομίες κλίμακας και να μειώσουν το κόστος παραγωγής.

Παρατηρούμε όμως ότι τα τελευταία χρόνια λειτουργούν όλο και περισσότερες κτηνοτροφικές επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους. Παράλληλα δεν μειώνεται το μέγεθος των κοπαδιών και η συνολική ποσότητα αγελαδινού γάλακτος.

Στα πλαίσια της επιτόπιας έρευνας που πραγματοποιήθηκε για τις ανάγκες της παρούσας διπλωματικής εργασίας, ερωτήθηκαν 11 από τους 226 παραγωγούς αγελαδινού γάλακτος στο νομό Σερρών, οι οποίοι διαχειρίζονταν εκμεταλλεύσεις που διέθεταν από 10 μέχρι και παραπάνω από 183 ζώα. Στο δείγμα των παραγωγών που ερωτήθηκαν, υπάρχουν παραγωγοί που διαχειρίζονται κοπάδια, τα οποία είναι δηλωμένα σε περισσότερους από έναν κωδικούς.

Κατά μέσο όρο χρησιμοποιούνταν 620 στρέμματα ανά καλλιέργεια, ενώ ετησίως διατίθεντο συνολικά περίπου 17.000 εργατώρες, εκ των οποίων, οι μισές προέρχονταν από τα μέλη της οικογένειας και οι υπόλοιπες μισές από ξένους εργάτες. Επιπλέον, θα πρέπει να σημειωθεί ότι σε καμία από τις εκμεταλλεύσεις που εξετάστηκαν, δεν σημειώθηκε απασχόληση εκτός της γεωργικής εκμετάλλευσης, γεγονός που δείχνει ότι η γεωργική απασχόληση σε αυτές τις περιπτώσεις ήταν πλήρης. Αξίζει να σημειωθεί ότι η μέση απόδοση ανά ζώο ανήλθε περίπου στους 8,5 τόνους, με τις μεγάλες εκμεταλλεύσεις να αποδίδουν ωστόσο, περισσότερο, ακόμα και 30% σε σχέση με τις μικρότερες.

Εξάλλου, αναφορικά με την σύνθεση των δαπανών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, θα πρέπει να σημειωθεί ότι σε όλες τις ομάδες, η συμμετοχή των σταθερών δαπανών στο σύνολο των δαπανών είναι σημαντική και ξεπερνά το 35%, ενώ

όσο αυξάνεται το μέγεθος της εκμετάλλευσης, τόσο αυξάνεται και η συμμετοχή των μεταβλητών δαπανών και υποχωρεί η συμμετοχή των σταθερών, στο σύνολο των δαπανών. Επιπρόσθετα, η αποδοτικότητα του κεφαλαίου είναι αισθητά μεγαλύτερη στις μεγάλες εκμεταλλεύσεις, ενώ στις μικρότερες είναι ακόμα και αρνητική.

Το κόστος παραγωγής ανά κιλό είναι μέχρι και 20% λιγότερο στις μεγάλες εκμεταλλεύσεις, ωστόσο, ακόμα και σε αυτήν την περίπτωση, υπάρχει πολύ μικρό περιθώριο κέρδους ανά κιλό, γεγονός που δείχνει την μεγάλη σημασία των επιδοτήσεων. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι η μέση προστιθέμενη αξία για κάθε εκμετάλλευση ανέρχεται στις 200.000 ευρώ, ενώ με τις επιδοτήσεις ξεπερνά τις 269.000 ευρώ, την στιγμή που το μέσο γεωργικό εισόδημα ξεπερνά τις 113.000 ευρώ, ενώ με τις επιδοτήσεις προσεγγίζει τις 165.000. Ωστόσο, τα νούμερα αυτά αναφέρονται στο σύνολο των καλλιεργειών των εκμεταλλεύσεων, ενώ σε κάθε περίπτωση, η συμμετοχή των μεγάλων εκμεταλλεύσεων είναι πολύ σημαντική στον καθορισμό του μέσου όρου. Τα αντίστοιχα ποσά για το αγελαδινό γάλα αποκλειστικά είναι μικρότερα, ειδικά στο μέσο γεωργικό εισόδημα περιλαμβανομένων των επιδοτήσεων, το οποίο διαμορφώνεται στα 146.845.

Σε γενικές γραμμές, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι η παρούσα έρευνα, παρά τις ελλείψεις και τις αδυναμίες της, συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση των συνθηκών παραγωγής αγελαδινού γάλακτος, στα πλαίσια των δυσκολιών της υφιστάμενης κατάστασης της ελληνικής κτηνοτροφίας και γεωργίας και αποτελεί ένα σημείο εκκίνησης για περαιτέρω έρευνα.

Βιβλιογραφία

AND International (2011). Evaluation of CAP Measures in the Sheep and Goat Sector. Available at: http://ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/sheep-goat/executive_summary_en.pdf. [22/7/2019].

Augere-Granier, M. (2018). The EU dairy sector. Available at: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2018\)630345](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2018)630345). [15/7/2019].

EDA. (2018). Economic Report 2017/ 18. Available at: http://eda.euromilk.org/fileadmin/user_upload/Public_Documents/Facts_and_Figures/EDA_Economic_Report_2017.pdf. [16/7/2019].

European Forum on Nature Conservation and Pastoralism. (2015). Wood Pastures Manifesto. Available at: <http://www.efncp.org/policy/wood-pastures-manifesto/>. [1/1/2020].

Goussios D., Tsiboukas, K., Anthopoulou, T., Vasileiadis, A., Gaki, D. (2014). Developing the typical dairy products in Thessaly. Diagnosis and local strateg. Available at: http://www.animaweb.org/sites/default/files/lac_diagnosisreport_greece_en_final.pdf. [1/7/2019].

Hadjigeorgiou I. (2014). Sheep and goat farming and rural development in Greece. Available at: https://www.researchgate.net/publication/268630237_Sheep_and_goat_farming_and_rural_development_in_Greece. [8/7/2019].

Hadjigeorgiou, I. (2011). Past, present and future of pastoralism in Greece. Available at: <http://www.pastoralismjournal.com/content/1/1/24>. [8/7/2019].

ICAP (2013). Κλαδική Μελέτη. Τυροκομικά προϊόντα. Διατίθεται στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.icap.gr/Default.aspx?id=8531&nt=149&lang=1>. [2/1/2020].

ICAP (2014). Greece Sector Study: Dairy Products. Available at: <https://www.icap.gr/Default.aspx?id=8420&nt=146&lang=2>. [10/6/2019].

Nardone, A., Zervas, G., Ronchi, B. (2004). Sustainability of small ruminant organic systems of production. *Livestock Production Science*. 90:27–39.

Parpouna, M., Psarrakis, M., Fotias, G., Theodorou, S., Massouras, T., Aktypis, A., Tsakalidou, E. (2015). The Dairy Sector in Greece: Constraints and Opportunities for Existing Producers and Newcomers. *In: «Recharging Greek Youth to Revitalize the Agriculture and Food Sector of the Greek Economy»*. Available at: https://www.researchgate.net/publication/309859380_Recharging_Greek_Youth_to_Revitalize_the_Agriculture_and_Food_Sector_of_the_Greek_Economy_E-Commerce_Opportunities_and_Challenges_for_Start-Up_Agribusinesses. [4/7/2019].

SAC (2000). An evaluation of the common organization of the markets in the sheep and goat-meat sector. Available at: https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/evaluation/market-and-income-reports/2000/sheep/rep_en.pdf. [1/1/2020].

Speed, E. (2015). *SWOT Analysis for the preparation of the programming period 2014 – 2020*. Athens: Institute of Regional Development of Panteion University.

Tzouramani, E., Sintori, A., Lontakis, A., Alexopoulos, G.(2008). Organic sheep farming. Paper prepared for presentation at the 114th EAAE Seminar ‘Structural Change in Agriculture’, Berlin, Germany, April 15 - 16, 2008.

Zervas, G., Bizelis, I., Papadomichelakis, G., Tsiplakou, E., Symeon, G., Mitsiopoulou, C., Katsoura, P., Papakonstantinou, D. (2015). Sectoral study, Livestock farming. *In*: «Recharging Greek Youth to Revitalize the Agriculture and Food Sector of the Greek Economy». Available at: https://www.researchgate.net/publication/309859380_Recharging_Greek_Youth_to_Revitalize_the_Agriculture_and_Food_Sector_of_the_Greek_Economy_E-Commerce_Opportunities_and_Challenges_for_Start-Up_Agribusinesses. [4/7/2019].

ΕΛΟΓΑΚ. (2018). Στατιστικά γάλακτος. Διατίθεται στον διαδικτυακό τόπο: <http://www.elgo.gr>. [5/7/2019].

ΕΛΣΤΑΤ. (2018). Γεωργία, Κτηνοτροφία, Αλιεία. Διατίθεται στο διαδικτυακό τόπο: <http://www.statistics.gr/statistics/agr>. [12/7/2019].

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης. (2015). Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης Ελλάδας 2015 -2020.

FEK2212_2017_booeidi

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης. ΤΕΛΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΥΑ 20053

Petrooulos-Papageorgiou-Kyriazopoulosδείκτης Balassa

THEODORIDIS ΑΠΘ (Αποτελέσματα της Ασκούμενης Πολιτικής στον Τομέα της Γαλακτοπαραγωγού Αγελαδοτροφίας). Διδακτορική Διατριβή

Κ. ΤΑΒΟΥΛΑΡΗΣ ΓΕΩΠΟΝΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΜΗΜΑ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ (Μέσες Αποδόσεις Φυτικών Καλλιεργειών στην Ελλάδα)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ε. ΒΑΛΕΡΓΑΚΗΣ ΚΤΗΝΙΑΤΡΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ (ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ
ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΑΓΕΛΑΔΙΝΟΥ ΓΑΛΑΤΟΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ
ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ). Διδακτορική
Διατριβή